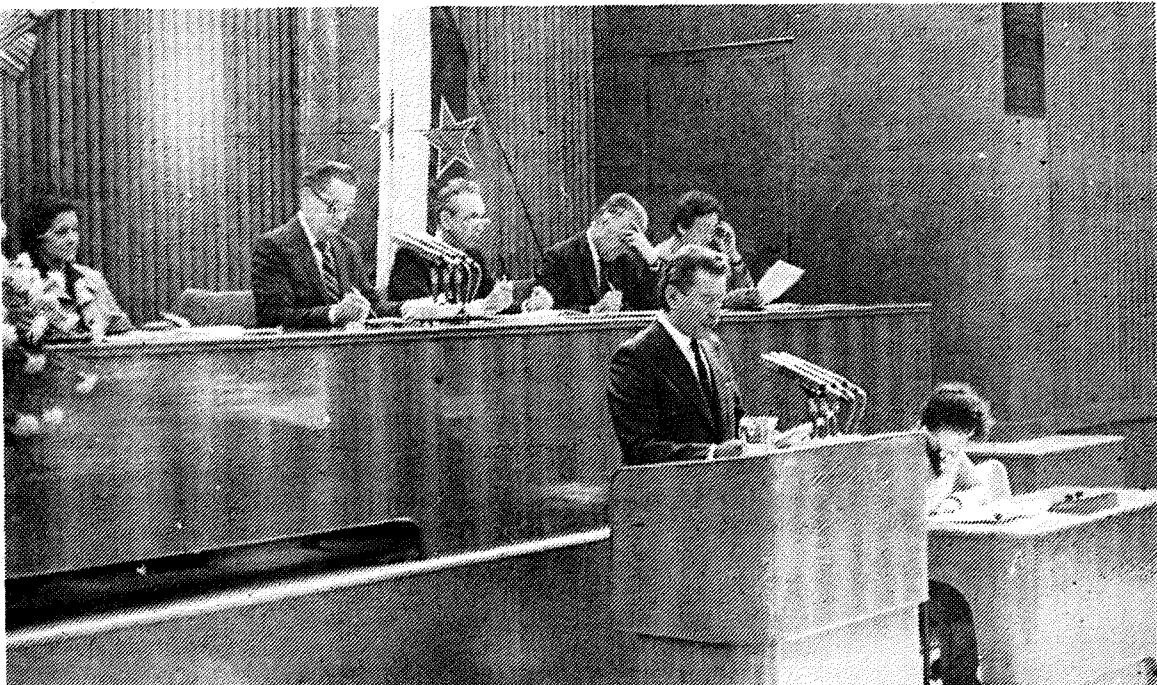

tv-15 naš TOVARIS

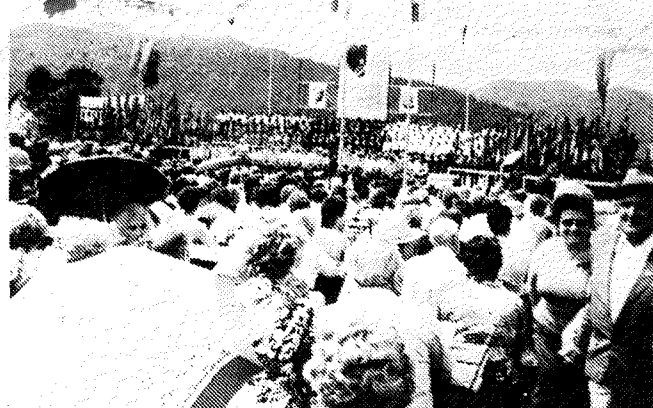
Št. 26-27
30. junija 1983
Leto XXI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Na letni skupščini ZZB NOV so borci opozorili na nekatere temeljne zavoje našega razvoja. Predsednik RO ZZB NOV Janez Vipotnik je v uvodnem govoru med drugim opozoril na bohotenje birokracije in na dejstvo, da nedela še vedno ne obsojamo dovolj glasno. (Foto: B. K.)

Praznično v Žireh

Slovesnosti ob 40-letnici ustanovitve Prešernove brigade so se začele v Žireh minulo soboto v zgodnjih jutranjih urah. Zbrali so se aktivisti OF Gorenjske, prvoborci škofjeloške občine in drugi. Ogledali so si med drugim žirovske delovne organizacije, muzej NOB, v tovarni obutve Alpina pa so se pogovarjali o nekaterih problemih, ki tarejo borčevsko organizacijo.

V nedeljo je bil 15. zbor aktivistov in borcev Gorenjske, v počastitev 40-letnice ustanovitve Prešernove brigade, izvolitve prvega NOO na Gorenjskem in obletnice osvoboditve Žirov. Ob tej priložnosti so bile podeljene domicilne listine Prešernovi brigadi in PK VOS za Gorenjsko ter izročene plakete Prešernove brigade. Slavnostni govornik 15. zbora aktivistov in borcev NOV Gorenjske je bil predsednik skupščine SR Slovenije Vinko Hafner, slovesnost pa se je nadaljevala s kulturnim programom in srečanjem borcev, mladine, predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in občanov gorenjskih občin.

Jože Čurin

Odkrili so pomnik

Davča minulo soboto dopoldne: v majhnem, prijetnem zaselku Zali pri kmetu Derlinku, po domače pri Špehu, je bila spominska slovesnost v počastitev ustanovitve 40-letnice Prešernove brigade. Ob navzočnosti nekdanjih prešernovcev, mladine, tabornikov, pripadnikov JLA in pohodne enote iz Kranja, ki nadaljuje izročila Prešernove brigade, je Stane Bizjak-Kosta, nekdanji namestnik političnega komisarja Druge operativne cone, odkril spominski pomnik na kraju, kjer je bila 12. julija 1943. leta ustanovljena Prešernova brigada, ki je v avgustu istega leta skoraj izkpravela v Žireh.

Po slovesnosti so nekdanji prešernovci obujali spomine na dogodke pred 40. leti, PE France Prešeren pa je krenila na pot proti Poljanski dolini in Žirem na osrednji prireditveni prostor 15. zbora aktivistov in borcev NOV Gorenjske.

Jože Čurin

Začele so se republiške MDA

V nedeljo, 24. junija, so se republiške mladinske delovne brigade zbrale v šestih slovenskih krajih: v Gornjih Petrovcih, kjer so odprli MDA Goričko '83, v Lokvah pri Črnomlju na akciji MDA Bela krajina '83, v Bistrici ob Sotli na MDA Spominski park Trebče '83, v Kostanjevici na Krasu je predsednik RK ZSMS Andrej Brvar odprl MDA Brestovica '83, v Muti se je začela MDA Kobansko '83, v Razkrižju pa MDA Ljutomer '83. Prvi dan je bilo povsod veselo in slavnostno. Veselje, pomešano z delavnostjo, bo ostalo tudi v prihodnje. Za brigadirji bodo ostajali kubični metri izkopane zemlje, kilometri položenih vodovodnih cevi in električnih kablov, urejene površine... ostale pa bodo tudi prijateljske in tovariške vezi, ki bodo zopet potrdile, da smo skupaj močnejši in uspešnejši.

Ziva Drole

Spomin na slavne dni v odblesku sedanjosti

Štirideset let Sutjeske, Neretve, štirideset let od Kočevskega zбора, ustanovitve korpusov, divizij in končno štirideset let Avnoja. Vse to je letos. In še številni bolj drobni spomini na padle v tej in tej bitki, za to in to vas, za ta in ta most.

Sutjeska: od devetega do dvanajstega junija so partizani tam bili hude boje s sovražnikom. Operativna skupina Vrhovnega štaba NOV in POJ - Prva in Druga proletarska, Tretja udarna in Sedma banijska divizija s trinajstimi brigadami in bolnišnico, se je znašla v sovražnikovem obroču; utrujena in premrla vojska, ki se še malo prej ni uspela prebiti čez Sandžak. Osem nemških in italijanskih divizij in delov divizij je sklenilo obroč... Več kot tri tisoč padlih borcev, večina pa ranjencev in bolnikov je pokosil sovražnik. V teh bojih je bil ranjen tudi vrhovni komandant narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije maršal Josip Broz Tito...«

Tako je zapisano v zgodovinskih podatkih. Literatura, film, glasba in številne likovne stvaritve pa nam pripovedujejo o usodah ljudi, o življenju ranjencev, o zadnji poti malega mulovodca, o neizmerni požrtvovalnosti, ki je postala simbol vsega partizanskega bojevanja. Govori o bratstvu, o nesebičnosti in s krvjo dokazovani tovariški vzajemnosti. O vsem tistem, kar nekdanji borci želijo predstaviti današnjemu času in mladim ljudem v pomoč; ne zaradi trkanja po prsih in potrjevanja njihovega junaštva, ne zaradi očitkov, ampak preprosto zato, da bi iztisnili iz tistega, s krvjo prepojenega časa, iz tistih, s trudom prekinjenih visokih želja in načrtov še kaj, kar bi plemenitilo ta naš čas. Nekaj odnese napredek, nekaj odplavi vse hitrejši razvoj. Takšen je davek časa v zgodovini. Toda tisto, kar ostane, četudi v podzvesti, v verzu in ramanu, v taborniški in brigadirski pesmi, v kolu, v guslarski pesmi in v pisanem kolu narodnih noš, ostaja višja raven našega koraka v jutrišnji dan. Od nas, ki smo danes in v tej družbi soustvarjalci tega, kar bo, je odvisno, v kolikšni meri bomo dovolili, da nas napredek v tehnokratski, birokratski in razvojni inerciji zaslužnji, oziroma, kakšno ravnovesje bomo vzpostavili med osnovnim humanističnim izročilom naše revolucije in vsem, kar zahteva napredek.

Čas in prostor, v katerem človek živi, vedno bolj kričita po humanosti in človečnosti, saj so znaki njegovega razpadanja v širokem svetu vedno bolj navzoči. Mi smo le košček tega sveta. Kaj lahko storimo, da bomo ostali ljudje? Veliko lahko storimo; vsak sam in vsi skupaj. Zato so besede borcev včasih tako ostre. Iz svojih doživetij med narodnoosvobodilnim bojem vedo, kaj pomeni poskus razčlovečenja. Z ramo ob rami so šli in v strnjenih kolonah so se krepili možje in žene. Zato njihove besede, premaknjene v današnji čas, med potrebe današnje družbe, niso obrabljene. Tudi ta čas potrebuje borce.

Uredništvo

Vsem nekdanjim udeležencem NOB in vsem delovnim ljudem ter občanom čestitamo ob dnevu borca

RO ZZB NOV Slovenije

RK ZRVS Slovenije in

uredništvo TV-15 Naš tovariš

Prihodnja številka TV-15 Naš tovariš bo izšla v četrtek, 14. julija.

S seje predsedstva RO ZZB NOV Slovenije in s posveta s predsedniki občinskih odborov ZZB NOV

Strunjan in »TV 15«

Po končani letni borčevski skušini se je sestalo še predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije in z njimi predsedniki občinskih odborov ZZB NOV, da bi podrobneje spregovorili predvsem o dveh vprašanjih: o ustreznosti rešitvi za nadaljnje delovanje doma vojaških invalidov in borcev v Strunjanu ter o korakih, ki jih je treba storiti za še večjo razširjenost glasila ZZB NOV »TV-15 Naš tovariš« in za predvsem dolgotrajnejše reševanje finančnih težav.

Na seji predsedstva borčevske organizacije so poleg obravnavanja nekaterih tekočih vprašanj imenovali za novega glavnega urednika »TV-15« Zvoneta Kržišnika.

Ko pa so skupaj s predsedniki občinskih odborov obravnavali finančni položaj slovenskega borčevskega glasila, je predsednik njegovega časopisnega sveta France Perovšek pojasnil sedanje težave. Kljub temu, da smo pred časom upali, da je družbeni dogovor o sofinanciranju »TV-15« odstranil osnovne probleme na tem področju, se le ti pojavljajo znova z vrtoglavo dražljivostjo cen tiskarskega papirja in storitev. Hkrati, je dodal predsednik časopisnega sveta, bo nujno treba tudi okrepiti pišočo borčevsko zaledje, ki naj z dopolnjevanjem dopisniške mreže pripomore k še bolj vsestranskemu poročanju o borčevskih aktivnostih. Ob sedanjih težavah s papirjem, je pou-

daril Perovšek, bo treba najbrž na Slovenskem na področju časopisja kaj krčiti in celo ukinjati, predvsem pa se dogovoriti, kaj ima prednost. In borčevsko glasilo, ki je danes že marsikateremu borcu edino branje ter vir informacij (poleg radia in televizije), nikakor ne bi smeli krčiti še bolj, kot smo to že storili!

Predsedniki občinskih odborov so se zavzeli, da bodo storili še nove korake za morebitne nove naročnike, pa tudi za to, da se bo tiskovni sklad pri RO ZZB NOV začel polniti.

O domu v Strunjanu niso razpravljali prvič. Tokrat so spregovorili predvsem o tem, kakšne ukrepe in kakšne nove oblike poslovnega sodelovanja naj bi sklenil ta dom z nekaterimi drugimi delovnimi organizacijami, da bi se vsaj približal reku »da bo ostal volk sit in koza cela«. Sprejeli so namreč poročilo o finančnih težavah tega doma, ki ga je podal sekretar RO ZZB NOV Slovenije in iz katerega je razbrati, da je za sedanje stanje deloma kriv splošni gospodarski položaj, deloma pa so težave še posledica nesolidno opravljenih gradbenih del. Udeleženci posveta so sekretariatu RO ZZB NOV naložili nalogo, da že začete pogovore o sodelovanju nadaljuje in poišče za borce in vojaške invalide ter za dom najugodnejšo rešitev.

B. Ž. J.

Če hočeš, je dela dovolj!

Od kar se pri nas zaostrujejo gospodarske razmere, se vse bolj govori o zaposlovanju oziroma nezaposlenosti. Ne glede na to, da imamo v naši republiki trenutno samo dva odstotka nezaposlenih, kar je daleč najmanj v Jugoslaviji in malo celo v primerjavi z drugimi državami, pa ne smemo biti ravnodušni do tega pojava. Biti nezaposlen v družbi, v kateri vse pomembne pravice in obveznosti izhajajo iz dela, pomeni, da nezaposleni nima možnosti za uresničitev teh pravic. To pa so razmere, ki se ne ujemajo z opredelitvami položaja naših delovnih ljudi.

Po drugi strani se človek vpraša, kaj ljudi, ki iščejo delo, odvrta od tega, da bi se prekvalificirali in preselili v drug kraj. Ali smo res tako navezani na svoj rojstni kraj (beri Ljubljano), da nočemo oditi v nek drug slovenski kraj. Glede tega je še vedno precej malomeščanstva, ki se kaže pri delitvi na središče in periferijo.

Veliko se govori tudi o odpravi nadurnega, honorarnega in pogodbenega dela. Jasno je, da ga je veliko, vendar vsega ne moremo odpraviti. Tudi na tem področju bo treba najti druge rešitve, kot je zaposlovanje enega človeka v dveh ali več organizacijah združenega dela in podobno. Prav gotovo pa bi morali še bolj, predvsem pa hitreje razvijati drobno gospodarstvo. Pri nas se še ne zavedamo, kako pomembno je to. Včasih se zdi, da nekatere strukture nalašč zavirajo razvoj drobnega gospodarstva.

Prav gotovo so še druge možnosti za zmanjšanje nezaposlenosti, vendar je sedaj vprašanje, kako optimalno zaposliti delavce v združenem delu, kajti tudi tako bomo povečali število delovnih mest.

Bojan Kuntarič

Sedemdeset delovnih, revolucionarnih let

Vida Tomšič

»Vse besede o svobodi so le fraza, če ni osvoboditve dela«, je dejala Vida Tomšičeva pred kratkim v pogovoru ob svojem jubileju. Misel je nadaljevala: Tega sicer do kraja ni rešila še nobena revolucija, a nas zdaj kriza žene v to. In kot smo v partizanih obvladali orjaški boj skozi vsako vas in skozi vsakega človeka, tako bi ga morali tudi zdaj; le žal, da se čisto izgubljam v obrobnostih...«

Porabili smo njene besede, čestitka je pa naša.

Pogovori enakopravnih

O posojilih, ki naj bi jih letos dobila Jugoslavija v tujini, znova veliko govorijo. Pri nas in v svetu. Nekateri vedo povedati, da nam razne finančne in vladne ustanove v svetu postavljajo nesprijemljive pogoje, da se vmešavajo v naše notranje zadeve in podobno. Kaj je od vsega tega res in kaj zgolj izmišljotina?

Tako imenovani sveženj zunanje podpore jugoslovanske stabilizaciji je sestavljen iz petih delov. Sodelujejo mednarodni denarni sklad, svetovna banka, 15 zahodnih držav, okrog 600 komercialnih bank in banka za mednarodne obračune v Svic. Po zadnjih ocenah naj bi naša država iz vseh teh naslovov do konca letošnjega leta prejela nekaj več kot 4 milijarde dolarjev. Gre za srednjeročno finančno in blagovno posojilo. Z njimi bodo v dobršni meri odplačevali dolgeve (glavnico), iz preteklosti.

Približno toliko, kot bomo dobili, bomo letos morali tudi vrniti in to iz tekočega deviznega priliva. Prostor, ki nam bo na voljo letos in bržčas tudi v naslednjem letu, bo potemtakem izredno majhen.

V mednarodnem monetarnem skladu smo letos že dobili 350 milijonov dolarjev. Predstavniki zveznega izvršnega sveta zatrjujejo, da v pogovorih s to ustanovo ni večjih zapletov. Zdaj tečejo v Beogradu redna posvetovanja, na katerih sodelujejo številni finančni strokovnjaki.

V pogovorih s predstavniki 15 zahodnih držav smo prav tako dosegli pomemben napredek. Pričakujemo, da bomo od njih prejeli milijardo 350 milijonov dolarjev. Doslej smo sklenili dvostranske sporazume z 11 državami, s preostalimi štirimi pa naj bi dogovore podpisali v prihodnjih dneh.

Naši finančniki predvidevajo, da bo mogoče prva posojila uporabiti v drugi polovici letošnjega leta. Večina te denarne pomoči bo našemu gospodarstvu vendarle na voljo šele prihodnje leto. Velik del teh posojil je namenjen uvozu reprodukcijskega materiala, nekaj sredstev pa naj bi šlo za odplačilo glavnice. Najmanj je novih finančnih kreditov, kar z naše strani vsekakor ni najbolj ugodno.

S Svetovno banko je Jugoslavija podpisala sporazum o najetju posojila v višini 275 milijonov dolarjev. Ta sredstva naj bi uporabili – kot je bilo rečeno – za strukturno prilaganje jugoslovanskega gospodarstva. V upravnem odboru Svetovne banke tega sporazuma še niso potrdili, pričakujejo pa, da bodo to storili še do konca tega meseca. V tem primeru bo posojilo mogoče takoj uporabiti.

Banka za mednarodne obračune v Baslu daje kratkoročno posojilo za dobo šestih mesecev. Posojilo, ki ga bo letos namenila Jugoslaviji, ga bo še v tem koledarskem letu treba tudi vrniti. Narodna banka Jugoslavije je doslej za premoščanje finančnih težav najela pri tej mednarodni denarni instituciji 300 milijonov dolarjev. Pričakujejo, da bomo letos pri tej ustanovi dobili še kakšnih 200 milijonov. Toliko, kot je bilo dogovorjeno.

Za nas so najpomembnejši sporazumi, ki naj bi jih sklenili z več kot 600 komercialnimi bankami. Gre za dve milijardi dolarjev, na katere trdno računamo. Okrog milijardo 400 milijonov naj bi uporabili za odplačilo dolgov, ki jih bo letos treba poravnati, preostalih 600 milijonov dolarjev pa naj bi predstavljalo nova posojila.

K temu je treba dodati sporazume, po katerih naj bi te iste banke Jugoslaviji spremenile kratkoročne kredite, ki

Razkroj v palestinskem gibanju

Vse od prve izraelsko-arabske vojne pred 35. leti se je palestinski narod, ki je zavoljo izraelske agresije ostal brez svoje domovine, zemlje in države, pa do danes, je prešlo mnogo dogodkov, ki so označevali globoko tragiko palestinskega ljudstva. Naj med vsemi dogodki te vrste spomnimo samo na tiste čase pred leti, ko je v znanem »črnem septembru« palestinska osvobodilna vojska dobila enega najtežjih udarcev od jordan-skih oboroženih sil in je bila prisiljena razseliti se po drugih arabskih državah.

Prav gotovo pomenijo nedavni in nadvse tragični dogodki, ki so se pred meseci odvijali v libanonskem glavnem mestu, vrhunec tragične usode palestinskega osvobodilnega gibanja, ko so bili njegovi borci pred tem, da do zadnjega izginejo pod brutalno agresivnostjo izraelske vojske pred očmi vsega arabskega in ostalega sveta. Vendar je Jaserju Arafatu takrat le uspelo doseči časten umik svoje vojske iz obkoljenega Bejruta in preprečiti uničenje jedra palestinske osvobodilne vojske.

Te dni pa doživljata osvobodilno gibanje palestinskega ljudstva in njegova vojska morda enega najbolj usodnih in tragičnih trenutkov v vseh 35. letih boja za svobodo in svojo državo. V dolini Bekaa v Libanonu, kje je močna sirska vojaška postojanka in kjer je ostalo še določeno število palestinske osvobodilne vojske, je prišlo do dogodkov, ki jih po vsej verjetnosti nihče ni pričakoval. Spopadli so se – in to z najtežjim orožjem – pripadniki ene izmed poglavitnih in osrednjih organizacij, ki sestavljajo palestinsko osvobodilno gibanje Al Fatah. In prav to organizacijo vodi Jaser Arafat, ki vsa leta stoji na vodstvu celotnega osvobodilnega gibanja. Močno je odmevala v svetu tudi nepričakovana novica, da je sirska vlada odpovedala gostoljubje samemu Jaserju Arafatu in njegovim najožjim sodelavcem. Mnogi izmed njih so bili v zadnjem času celo žrtve nenadnih atentatov.

Vsi ti dogodki sami po sebi dovolj zgovorno izpričujejo vso tragičnost razmer, v katere je zašlo palestinsko osvobodilno gibanje. Namesto da bi svojo oboroženo moč obračali proti resničnemu sovražniku palestinskega naroda, izraelskemu agresorju, se pristaši oboroženih sil poglavitnega dela osvobodilnega gibanja spopadajo sami med seboj. In namesto, da bi druge arabske države dajale Jaserju Arafatu in njegovi vojski vso možno pomoč, ga izganjajo iz svojih dežel.

Vsa ta dejstva izpričujejo vso zapletenost in globino nasprotij, ki pretresajo celotni arabski svet. Ni tokrat prvič, da je bilo palestinsko osvobodilno gibanje neki arabski državi v napotje. Ni tokrat bilo tudi prvič, da so si posamezne arabske države lastile palestinsko osvobodilno gibanje, skušale držati roko nad njim in ga izkoriščati v svoje namene. Tako je bilo svoj čas z Jordanijo, tako je tokrat s Sirijo. Pravzaprav ima Jaser Arafat v sedanjem trenutku vidno podporo le v Saudovi Arabiji in Alžiriji. Največji nasprotniki politike Jaserja Arafata in njegovega hotenja, da bi skušal po mirni poti doseči ustanovitve palestinske države, ki bi obsegala zahodni breg reke Jordan in pa Gazo, kar bi utegnili biti v sedanjih razmerah edino stvarno dosegljivo. Svoječasna usmeritev k izgonu Izraelcev in obnove nekdanje Palestine je že dolgo časa povsem neuresničljiva utvara. Pa vendar si nekatere radikalno usmerjene sile v arabskem svetu še vedno zastavljajo tak cilj. V tem bi kazalo iskati tudi enega izmed vzrokov za sedanjo trenja v arabskem svetu, ki pa niso od danes.

Sirija, ki drži svoje čete v dolini Bekaa, odklanja vsako možnost sporazuma, ki bi zagotavljal Izraelu, da drži roko nad južnim delom Libanona in da bi uresničil načrt o mirovnem sporazumu med Izraelom in Libanom, podobno, kot je to bilo z Egiptom. Vsako palestinsko kompromisno stališče glede ustanovitve lastne države na ozemlju Cisjordanije in odpoved radikalizmu, ki sicer ne pelje k nikakršnemu cilju, ocenjujejo v Damasku kot nasprotje sirskega interesa, zlasti v sedanjih razmerah, ko je Sirija postala poglavitna tarča izraelske agresivnosti.

Nesoglasja v arabskem svetu in pa očitna težnja vseh arabskih držav, da si podvržejo palestinsko osvobodilno gibanje, ker vidijo v njem mnoge arabske dežele nevarnost za svoje režime, so dejstva, ki še bolj zapletajo in zaostrujejo že tako in tako napeto stanje na celotnem območju Bližnjega vzhoda. Očitno je, da palestinski boj za svobodo postaja vse bolj žrtev mnogoterih spletk in križanj interesov, ki sestavljajo pisani mozaik krize na Bližnjem vzhodu.

Drago Košmrlj

naš komentar

bi jih bilo treba sicer nemudoma plačati. Po zadnjih podatkih naj bi ta sredstva naša država vrnila v dveh letih. Pogovori tečejo tudi o nekaterih drugih ugodnostih, ki naj bi omilili zunanjo nelikvidnost in položaj naših poslovnih bank.

Predstavniki zveznega izvršnega sveta pripominjajo, da bodo pogovori s konzorcijem komercialnih bank kmalu sklenjeni, čeprav ni nobena skrivnost, da ne tečejo brez težav in zavlačevanj. Hkrati pa opozarjajo, da je Jugoslavija v vseh teh pogovorih enakopravni partner. Kaj to pomeni? Pomeni, da bi bile za nas nesprijemljive kakršne koli zahteve, ki bi nas pripeljale v neenakopraven položaj in ki ne bi bile običajne v sedanji mednarodni praksi. Za nas bi bile prav tako povsem nesprijemljive kakršne koli klavzule, ki bi posegale v temelje našega družbenega in gospodarskega sistema.

In ko so pred dnevi tuji in domači novinarji vprašali podpredsednika zveznega izvršnega sveta Zvoneta Dragana, če v teh pogovorih kdor koli postavlja takšne pogoje, je to odločno zavrnil. Do težav je prišlo, to pa pravzaprav ni nič čudnega. Pogovarjamo se z ljudmi, ki zastopajo več kot 600 bank po vsem svetu. In ne pogovarjamo se o 200 dolarjih, marveč o milijardah. In te milijarde bo treba izredno skrbno uporabiti, zakaj zavedati bi se morali, da je do njih vse težje priti. Zavedati pa bi se morali še nečesa: da nam bodo zdajšnji položaj sicer pomagale omiliti, da pa si kaj dosti več od njih ni mogoče obetati.

Kljub vsem tem milijardam nam še naprej ostaja samo ena pot: naslonitev na lastne moči.

Darko Marin

Demokratska zavest močnejša od grobih in nedopustnih fašističnih divjanj

Na Tržaškem so se končale državne in deželne volitve. Vsa demokratska, predvsem pa slovenska javnost si je pošteno oddahnila, saj obstajata sedaj obče pričanje in želja, da se ne bodo nadaljevali in ponavljali grobi ter nedopustni izzivi fašističnih pretepačev, katerih divjaški napadi so spominjali na hude čase iz polpretekle zgodovine, ki pa se v obliki fašistične diktature ne morejo več povrniti. Ta ugotovitev brez dvoma izhaja iz spontanega odziva in izredne budnosti vseh slovenskih in italijanskih demokratskih sil, organizacij in posameznikov. Poskus peščice neofašističnih plačancev in pretepačev je tako klavarno propadel in v bistvu močno utrdil protifašistično zavest slovenske narodnostne skupnosti kot celote in pa italijanskih demokratov, ki so prav ob teh zadnjih dogodkih z vso močjo izpričali neomajno zvestobo idealom narodnoosvobodilnega boja in odpornosti, z odkrito željo, da se vsestransko utrdi proces krepitve miroljubnega sožitja med slovenskim in italijanskim prebivalstvom ter da se še izboljšajo dobri sosedski odnosi z Jugoslavijo.

O fašističnih izzivanjih na Bazovici, na Proseku, v Nabrežini in o javnem povečevanju škvadrstičnega pretepača Giunte smo že poročali. Neofašistična stranka MSI je pod pretvezo prirejanja volilnih zborovanj uprizarjala po slovenskih vaseh protislovenske shode, katerih sovražno in prostaško razpoloženje se je iz dneva v dan preračunano stopnjevalo. Višek smo doživeli v soboto,

varovala fašistične razgraje (češ da gre za »normalni« letišni volilni shod) in ni samostojno takoj ukrepala, da bi sneli in zaplenili sramotilno karikaturu pokojnega predsednika prijateljske Jugoslavije. Ogorčenje domačinov in demokratov, ki so se zbrali v velikem številu, je bilo res veliko.

Najhujše pa se je moralo komaj zgoditi. Iz Bazovice so razjarjeni neofašistični pretepači krenili skoz slo-

bili za kamne in opeke in jih začeli metati. Bilo je to nekaj peklenjskih minut, ki so spominjale na podobne dogodke v predvojni črni diktaturi. Po kakih štirih, petih minutah je Lonjer žal prepozno preplavila policija, ki je spet zavarovala fašistične pretepače, ki so nato imeli svoj leteči shod. Šele nato so lahko priskočili na pomoč ranjencem, štiri so morali sprejeti na zdravljenje v tržaško bolnišnico. Med temi je bila tudi domačinka Milka Kjuder, žena dirigenta Tržaškega partizanskega pevskega zbora, ki je dobila močan udarec s palico v prsni koš. Vsi ranjenci so si na srečo kmalu opomogli in zdravljenje poteka brez vsakršnih komplikacij.

Vsa slovenska in italijanska demokratska javnost je takoj energično reagirala in spričo takega nasilja so vsi razumeli, da so za obrambo miru, demokracije in varnosti potrebni, poleg običajnih obsodb in protestov, tudi posebni samoobrambni ukrepi. To še posebno zato, ker je popustljivo obnašanje policijskih organov sprožilo ostre kritike vseh demokratskih političnih sil in slovenskih organizacij.

Slovenska kulturno-gospodarska zveza SKGZ je takoj naslednjega dne sklicala na Bazovici množični sestanek, ki so se ga udeležili predstavniki vseh slovenskih organizacij, kulturnih in športnih društev demokratskih političnih strank, borcevskih organizacij in bivših aktivistov, skratka so bili simbolično zastopani vsi slovenski in italijanski demokrati. Udeleženci protestnega zborovanja so ogorčeno obsodili izzivanje neofašistov, ki pod krinko volilnih shodov prirejajo po slovenskih vaseh šovinistična zborovanja, ki so se sprevrgla v škvadrstične in po zakonu kaznive ekspedicije proti Slovincem. Ugotovili so, da taki prizori spominjajo na fašistične ustraševalne metode pred šestdesetimi leti, ko so tako tedaj kot sedaj hoteli izbrisati slovensko navzočnost v teh krajih. Zato so zborovalci soglasno zahtevali razpustitev stranke MSI. Da se ne bi nadaljevalo širjenje sovraštva in da bi zavarovali osebno varnost Slovincem, so zahtevali, da oblasti prepovejo vsa na-

Bazovica: Transparent Tita

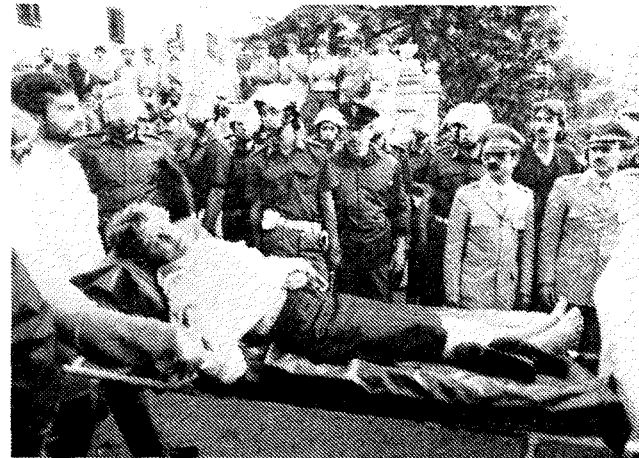
daljnja »volilna« zborovanja neofašistov, in da učinkovito zavarujejo partizanske spomenike, sedeže kulturnih in drugih slovenskih organizacij. Zborovalci so nadalje izrekli solidarnost z ranjenci in vsemi tistimi, ki so bili tarča fašističnih napadov. Na koncu so z zadovoljstvom ugotovili, da se je med Slovinci utrdila protifašistična enotnost in da imajo na svoji strani iskreno podporo demokratskega prebivalstva.

Sklepi bazoviškega sestanka so bili jasni in jedrati: povsod je treba skrbno organizirati stalno in množično protifašistično budnost. In to se je v ponedeljek tudi pokazalo. V vseh vaseh in okrajih se je prebivalstvo v velikem številu zbralo na javnih sestankih, ki so jih ob tem izrednem stanju sklicali krajevni protifašistični odbori ob enotnem sodelovanju okoliških občinskih uprav, borcevskih organizacij, kulturnih in športnih društev ter političnih strank. Povsod so ogorčeno obsodili kriminalno obujanje fašističnega nasilja in so se dogovorili za aktivno samozaščito pod obliko vsestranske budnosti v vaseh in straženje vseh spomenikov padlim borcem v NOB. Odziv prebivalstva je bil povsod množičen in zavesten kot že dolgo ne. V predvolilnem obdobju se običajno stališča različnih političnih strank razhajajo z neizbežnimi polemikami. Tokrat pa ni bilo tako, saj so vse sile (v prvi vrsti tri stranke, za katere tradicionalno volijo Slovinci, se pravi komunistična partija, socialistična stranka in Slovenska skupnost) enotno obsodile te izbruhe protislovenske mrznje, tako da sta se demokratska zavest in

enotnost ob teh dogodkih bistveno utrdili, zamejski Slovinci so danes tako združeni kot že dolgo ne. Nadvse razveseljiva pa je ugotovitev, da je bila v prvi vrsti aktivno navzoča predvsem mladina, ki je zavestno prevzela težko dediščino prednikov in je pripravljena z vsemi močmi in sredstvi braniti slovensko bitnost v duhu svetlih idealov narodnoosvobodilnega boja. Če smo hoteli ugotoviti, kolikšen je de-

izšel na ponedeljek dan po smrti maršala Tita). Člani Združenja aktivistov osvobodilnega gibanja na Tržaškem in pa Zveze vojnih invalidov so odločno zahtevali razpust fašistične stranke, tržaški enotni protifašistični odbor je zavzel zelo ostro stališče, senatorka Gerbec je intervenirala na notranjem ministrstvu, borcevska organizacija je poslala poziv predsedniku republike Pertiniju, slovenski župani so ogorčeno obsodili škvadrizem, demokratske stranke s komunisti na čelu so ostro nastopile na vseh ravneh in fašistične pretepače so prijavili sodišču. Še bi lahko naštevali. Spričo tolikšne mobilizacije so policijski organi bolje nadzorovali, seveda skupno z domačini, slovenske vasi in partizanska obeležja, tako da v zadnjem tednu volilne kampanje ni prišlo do hujših zapletov. Neofašisti so sicer hoteli izzivati v Barkovljah in so ponovno razobesili Titovo karikaturu, vendar jih je policija takoj razpršila, pri Sv. Ivanu pri Trstu pa so oskrunili spomenik Almi Vivodi, prvi partizanki v Italiji, ki je padla pod nacifašističnimi streli. V nočnih urah so bili po slovenskih vaseh sicer poskusi fašističnih golobradcev na motornih kolesih, da bi oskrunili še kak spomenik, vendar pa so straže domačinov preprečile te naklepe.

Na fašistično rovarjenje je uradno reagiral tudi generalni konzul SFRJ v Trstu Drago Mirošič, ki je prefektu Marrosuju izrazil protest zaradi žalitve osebnosti in spomina pokojnega predsednika Tita ter SFR Jugoslavije in zaradi nasilja nad pripadniki slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Mirošič je poudaril trajno skrb Jugoslavije za položaj in uveljavljanje pravic slovenske

Lonjer: Ranjeno Milko Kjuder nesejo v rešilni avtomobil

demokratski pulz in zavest Slovincem v Italiji, res nismo mogli imeti boljše preskušnje in boljšega odgovora. Ker je od tega frontalnega napada prišlo v predvolilnem obdobju, je upati, da bo na novo izvoljeni parlament vendarle izglasoval pravični globalni zaščitni zakon za slovensko narodnostno skupnost v Italiji.

Kot že rečeno, tolikšne mobilizacije in demokratske budnosti že dolgo ni bilo na Tržaškem. V ponedeljek, 20. junija, je spričo nezasišanih škvadrstičnih napadov izšla posebna številka Primorskega dnevnika, ki navadno ob ponedeljkih ne izhaja (zadnjič je

narodnostne skupnosti v Italiji, kar je sestavni del rednih odnosov med sosednjima državama. Prav slovenska manjšina v Italiji in italijanska manjšina v Jugoslaviji dajeta svoj odločilni prispevek pri procesu krepitve dobrih sosedskih in prijateljskih odnosov ter vsestranskega sodelovanja obmejnega prebivalstva.

Tudi jugoslovanski uradni krogi so najodločneje obsodili fašistična divjanja s številnimi solidarnostnimi brzojavkami, ki jih je dobila SKGZ, še posebno množično in občuteno pa je bilo protestno zborovanje v Kopru.

Boris Simoneta

Bazovica: Fašisti izzivajo s fašističnim pozdravom s stegnjenim roko

18. junija, ko so fašistični pretepači presegli vse meje. Tistega jutra je namreč tržaški prefekt prepovedal shod MSI v Dolini (obnem pa tudi najavljeno protifašistično zborovanje, ki ga je sklicala dolinska občinska uprava) zaradi javne varnosti in reda. Na ta ukrep so fašisti divje reagirali in v popoldanskih urah ponovno prihrumeli na Bazovico, ki jim je tako »priljubljena« zaradi tamkajšnje fojbe, ki so jo tokrat na vse načine izkoristili za narodnostno hujskanje in netenje sovraštva med tu živječima narodoma. Poleg običajnega predvajanja fašističnih himen prek zvočnikov in vzklikanja žaljivih ter zaradi vulgarnosti neponovljivih psov na račun Slovincem in Jugoslavije so neofašisti potegnili na dan transparent s karikaturu maršala Tita in s sramotilnim napisom, seveda pa ni manjkalo pljuvanja in vsakovrstnih žaljivk. Fašisti so vzklikali tudi ustašem, kar predstavlja pravzaprav novost in potrjuje hipotezo, da imajo ti izzivi reakcionarnih sil širši, mednarodni značaj in spretno režijo. Žalostno je, da je policija

vensko vasico Lonjer. Očitno so ta svoj pohod že prej skrbno organizirali do vseh podrobnosti, saj so vdrl v vas iz vseh strani in pustili avtomobile na sredi ozkih ulic, tako da se organi javne varnosti, ki pa so bili kljub pravočasnemu opozorilu v neopravičeni zamudi, niso mogli tako bliskovito približati središču vasi. Tu so fašistični pretepači živalsko navalili na skupino domačinov in začeli divje udrihati z drogovi (uradno so to bile palice za razvitje italijanskih trobojnic) in megafonom na levo in desno, pobalini so zgra-

Lonjer: Med zborovanjem fašistov

Letna skupščina ZZB NOV Slovenije

Iz poročila o delu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije med šesto volilno skupščino ter letno skupščino, ki je bila v četrtek, 23. junija, v skupščini SRS, je razvidna ocena uresničevanja programskih usmeritev in nalog, ki so jih borci sprejeli maja 1982:

ZZB NOV Slovenije je delovala in uresničevala stališča in sklepe 6. volilne skupščine v zaostrenih družbeno-ekonomskih razmerah in se je aktivno vključevala v bitko za vsestranski družbeni napredek. Bila je aktivno vpeti v enotno fronto organiziranih socialističnih sil, v aktualna družbeno-ekonomsko in politična dogajanja doma in v svetu. S svojo dejavnostjo je nenehno izpričevala idejno, politično in akcijsko enotnost članstva, zlasti za dosledno uveljavljanje socialističnega samoupravljanja in za nadaljnji razvoj političnega in delegatskega sistema. S svojo aktivnostjo je pomembno prispevala h krepitvi in poglobljeno razvijanju bratstva in enotnosti ter enakopravnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, k uveljavljanju sistema ljudske obrambe in družbene samozaščite. Ob vsem tem je kritično in aktivno nastopala zoper družbene slabosti in pomanjkljivosti ter kršitve zakonitosti, družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov ter proti drugim različnim poskusom zaviranja samoupravljanja. Bojevala se je proti pojavom starega v družbenih odnosih, proti zahtevam po uveljavljanju trde roke in centralističnemu urejanju družbeno-ekonomskih problemov, proti skupinsko lastniški miselnosti in napadom na družbeno lastnino in drugim negativnim pojavom.

Ob vsem tem se je ZZB NOV zavzemala za ohranjanje in ustvarjalno razvijanje izročil NOB in socialistične revolucije v sodobnih razmerah razvitejših družbeno-ekonomskih in političnih odnosov. V ospredje je postavljala tovarištvo, etične in moralne vrednote, hrabrost, krepitev skupnega dela ter osebnost in skupne odgovornosti. V fronti organiziranih socialističnih sil je prispevala h krepitvi in razvijanju

ljudske obrambe in družbene samozaščite. Ob vsem tem je skrbela in dajala pobude za vsestransko urejanje socialne varnosti borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev in razvijala v sedanjih razmerah cilje NOB in socialistične revolucije ter se organizacijsko in idejnopolitično krepila.

Praksa kaže, da so borci tudi po 6. volilni skupščini ostali aktivni v vseh družbenih strukturah in da so obdržali številne družbenopolitične dolžnosti, zlasti v organih krajevnih skupnosti, v krajevnih organizacijah SZDL, ponekod tudi v orga-

nih ljudske obrambe in družbene samozaščite, civilne zaščite in narodne zaščite. Borci so ostali najtrdnješa opora organiziranim socialističnim silam ter ustvarjalen dejavnik pri krepitvi in uveljavljanju samoupravljanja, delegatskih odnosov in političnega sistema, kar kaže na

njihovo vsestransko poglobljeno vključenost v reševanje družbenih problemov. Ponekod so ob tem ugotavljali, da so nosilci številnih političnih in družbenih aktivnosti v krajevnih skupnostih pretežno upokojeni in da bi morali bolj vključevati mlajše ljudi, zlasti delavce iz organizacij združenega dela. Takšno stanje namreč zmanjšuje širino in učinkovitost organiziranih socialističnih sil pri reševanju živ-

ljenjskih interesov delovnih ljudi in občanov v krajevnih skupnostih. V takšnih razmerah političnega delovanja tudi ne moremo govoriti o polni uveljavitvi SZDL kot najširše fronte organiziranih socialističnih sil.

V zaostrenih pogojih gospodarjenja so v obravnavnem obdobju borci poosttrili svojo budnost in kritičnost. V fronti organiziranih socialističnih sil so se odločno zavzemali za hitrejšo odpravljanje nastalih težav, slabosti in pomanjkljivosti na vseh področjih družbenega življenja. Zaskrbljeni zaradi nako-

Predsednik slovenske borčevske organizacije Janez Vipotnik, ki je v svojem uvodnem govoru kritično spregovoril o našem sedanjem gospodarskem in političnem trenutku, je med drugim tudi dejal:

Zveza borcev kot sestavni del fronte organiziranih sil poizkuša po svojih najboljših močeh znotraj SZDL spodbujati aktivnost za razvoj socialističnega samoupravljanja in neuvrščene bratske skupnosti enakopravnih jugoslovanskih narodov in narodnosti. Tako kot druge organizacije pa bo zveza borcev lahko opravljala svojo vlogo, če bo obveščena. Res se je občutno izboljšal naš sistem obveščanja in se harmonično združuje z zaupanjem v delovne ljudi, ki so glavni nosilci napredka. Z razvojem pa je ta sistem potrebno nenehno izpopolnjevati. Pravočasno in objektivno obveščati ljudi o težavah, ki jih srečuje razvoj, o vzrokih zanje, o osebni in skupni odgovornosti za izvrševanje družbeno dogovorjenih obveznosti, o pritiskih na našo skupnost pri uresničevanju stabilizacijske politike, zlasti o pritiskih tujih kreditorjev, pritiskih za višje cene, za neodgovorno investiranje in podobne stvari.

Dobra, sveža in odkrita informacija je najboljša opora tudi utrjevanju delegatskega sistema, če hočemo, da postane tisto, kar smo si začrtali z njim. Da delegatski sistem in delegatske skupščine resnično odigravajo vlogo, ki jim pripada, ne pa da se o bistvenih stvareh, ki zadevajo našo skupnost, odloča na drugih mestih. Gre za jasno razmejitev odgovornosti med vsemi organizmi, ki jih vsebuje naš sistem, od zveze komunistov kot idejnopolitične usmerjevalke, SZDL kot fronte organiziranih sil, drugih družbenopolitičnih organizacij, predsedstva države, delegat-

skih skupščin, izvršnih svetov in izvršnih organov sploh in tako dalje.

Če naj ves sistem dosledno deluje, to pomeni nenehoma krepiti in poglobljati samoupravne odnose, zmanjševati posege in vlogo države v združeno delo, v dohodkovne odnose in v odločanje delavcev o dohodku.

Naj ne bo odveč, če na to temo ponovim nekaj tistega, kar je tovariš Kardelj na sestanku sindikata v Oslu na Norveškem dejal 1959. leta:

»Če bi hoteli v enem stavku formulirati bistvo družbeno-ekonomskih problematike, ki jo mora na ta ali oni način, hitreje ali počasneje, postopno reševati vsaka družba prehodnega tipa na poti socialističnega razvoja, ki je po revolucionarni poti podružbena sredstva za proizvodnjo, potem bi lahko dejal, da je to bistvo v protislovju med človekom in njegovim osebnim interesom ter državo kot nositeljico skupnega interesa.

Z zmago socialistične revolucije postaja država praktično nositeljica družbene lastnine proizvodnih sredstev in njihova neposredna upraviteljica. Čeprav je takšna socialistična država rezultat boja delavskega gibanja in v nekem širšem družbenozgodovinskem smislu tudi njegov neposredni instrument, vendar to ne spreminja dejstva, da se v konkretnih odnosih upravljanja in delitve pojava država nasproti delavcu kot dejavnik, ki določa njegovo usodo. Najsi bi bila politika dejavnikov, ki upravljajo državo, še tako modra, ostane dejstvo, da je med osebnim interesom

delovnega človeka in kolektivnim interesom, namreč interesom družbene skupnosti, ki prihaja v takšnih razmerah do izraza po državi, protislovje, ki se stalno razpleta in zopet nastaja.«

In dalje: »Treba je stalno usposabljalni družbeni mehanizem, da se bo lahko z adekvatnimi sredstvi bojeval proti negativnim manifestacijam tega osnovnega protislovja, bodisi da se pojavljajo kot izraz birokratskega avtokratizma in centralizma, bodisi kot odsev ozkosrčnega in slepega osebnega ali lokalističnega egoizma. Pri izpolnjevanju te naloge si prizadevamo, da bi se v našem družbenopolitičnem sistemu izrazili samostojni dejavniki, ki bodo omogočili, da se čimveč problemov rešuje v okviru družbenega samoupravljanja, se prvi zunaj neposrednih pristojnosti aparata države.«

V sedanjem trenutku je bržkone važno, da se zavedamo, ugotavljamo in dokazujemo rastočo moč birokracije, obenem pa pričakujemo, da bo samoupravni socializem birokracijo, kadar bo šla čez rob, discipliniral, jo spremenil v nemočen objekt in ji lahko vzel besedo.

Naj ponovim osnovno: Naše zamisli so bile uspešne, kadar so bile naslonjene in so imele oporo v najširših množicah. Vsak uspeh je povezan z njimi. Tudi vsak prodor samoupravljanja je bil uspeh množic. In zdaj, v tej hudi situaciji, smo lahko pred novim kvalitativnim korakom revolucionarnega razvoja samoupravljanja, če bomo resnično in do kraja razgibali množice. Množice ne smejo ostati ob strani, ne smejo statirati, ne smejo se počutiti, kakor da so samo zraven.

Ob tem še nekaj: Za uveljavljanje

našega samoupravljanja v svetu bomo naredili mnogo več z ureditvijo stanja pri nas, z uresničevanjem stabilizacijskih načrtov, s konkretnimi uspehi naše družbe, s primeri, kaj je sposobno narediti socialistično samoupravljanje. To bo prepričljivejše, kot se tako soliti pamet, poučevati in s plazom besed dokazovati vrednost samoupravljanja.

Če smo se v povojnem razvoju česa naučili, potem med to lahko štejemo spoznanje, da tudi glede bratstva in enotnosti nismo za vse večne čase zacementirali stanja, ki je nastalo med NOB. Nasprotno, razvoj je pokazal, da je ta, ena največjih svetinj NOB, pa tudi kot so bile pred desetimi leti in bodo jutri in čez deset let, zaradi velikih sprememb, ki nastajajo, večje razvitosti proizvodnih sil, večjih duhovnih in materialnih potreb vseh naših narodov in narodnosti, sprememb, ki zahtevajo nenehno prilagoditev. Trajna pridobitev, izbojevana v NOB, je: vsi smo enaki, nismo razdeljeni na glavne in stranske, med nami obstaja zgodovinska vzajemnost, razvijati se ne moremo ločeno drug od drugega in ne drug proti drugemu. Jasno pa je, da so in bodo takšni ali drugačni posebni interesi narodov in narodnosti lahko različni, in zato gre oblikovati in razvijati mehanizem njihovega socialističnega usklajevanja, odkritega obravnavanja in reševanja. Če ne skrbimo nenehoma za mednarodne odnose, če jih neprestano ne aktualiziramo glede na trenutni položaj, se nam lahko zgodi, da nam bodo sile preteklosti skakale v hrbet, da izbruhnejo nacionalizmi, ki lahko zastrupljajo tako nazaj kot tudi nove generacije.

Stališča in sklepi letne skupščine ZZB NOV Slovenije

Delegati, zbrani na letni skupščini ZZB NOV Slovenije, sprejemamo poročilo o delu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije med 6. volilno skupščino ZZB NOV Slovenije 1982. leta in letno skupščino 1983. leta, poročilo nadzornega odbora ZZB NOV Slovenije ter uvodno besedo predsednika republiškega odbora Janeza Vipotnika. Na podlagi poglobljene razprave o uvodni besedi in poročilih letna skupščina ZZB NOV Slovenije sprejema tele

UGOTOVITVE, STALIŠČA IN SKLEPE:

1. V razpravi smo delegati pregledali, kako se uresničujejo vloga in naloge Zveze združenih borcev NOV Slovenije v enotni fronti organiziranih socialističnih sil med obema skupščinama ter dali vrsto pobud in predlogov za delo članstva in organizacij ZZB NOV v prihodnje.

Razprava je bila ustvarjalna in kritična. Bila je poziv k idejnopolitični in akcijski enotnosti, ki je potrebna zlasti danes, v zaostrenih družbeno-ekonomskih in mednarodnih razmerah. Vsi razpravljalci so menili, da je treba v tem trenutku spodbuditi aktivnost organiziranih socialističnih sil za učinkovitejšo premagovanje nakopičenih gospodarskih težav, za razvoj socialističnega samoupravljanja kot edine možnosti za vsestranski napredek socialistične, samoupravne in neuvrščene bratske skupnosti enakopravnih jugoslovanskih narodov in narodnosti, poglobljanje družbenopolitične enotnosti socialističnih sil ter okrepiti zaupanje v socialistični samoupravni sistem in utrjevati bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti. Le na ta način bomo hitreje in učinkoviteje reševali tekoča in dolgoročno aktualna, ekonomska, družbe-

na, politična, socialna, kulturna, znanstvena in druga vprašanja sedanjega trenutka.

ZZB NOV se bo aktivno vključila v priprave na volilne konference organizacij SZDL oktobra, novembra in decembra od krajevnih organizacij SZDL do republiške konference SZDL Slovenije in sodelovala PRI OBLIKOVANJU PROGRAMA ZA PRIHODNJE 4-LETNO MANDATNO OBDOBJE IN PRI IZBIRI IN IZVOLITVI MOŽNIH KANDIDATOV ZA NOVA VODSTVA.

2. V sedanjih hudih gospodarskih razmerah izražamo polno zaupanje v naš samoupravni sistem. ZATO SE TOLIKO BOLJ ZAVZEMAMO, DA BO JAVNOST PRAVOČASNO IN TOČNO OBVEŠČENA O VSEH NAŠIH TEŽAVAH PRI URESNIČEVANJU STABILIZACIJSKE POLITIKE, SLABOSTIH IN NAPAKAH, PA TUDI O OSEBNI IN SKUPNI ODGOVORNOSTI ZANJE, O NEIZVRŠEVANJU DRUŽBENO DOGOVORJENIH OBVEZNOSTI, O PRITISKIH NA SKUPNOST, NA ZVIŠEVANJE CEN, O NEODGOVORNEM INVESTIRANJU IN PODOBNIH POJAVIH.

3. Bolj kot doslej moramo uveljavljati delegatske odnose ter uresničevati ustavno določen položaj delavca v združenem delu ter občana v našem samoupravnem sistemu. Člani in organizacije ZZB NOV se mo-

rajo zavzeti, da bodo delegacije in delegati ZZB sproti seznanjeni z družbeno-ekonomskimi in politično-varnostnimi razmerami, prav tako pa tudi s stališči ZZB o vprašanjih, ki jih bodo obravnavali v organih krajevnih skupnosti, v zborih skupščin družbenopolitičnih skupnosti, v organih družbenopolitičnih organizacij in v drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih. Delegatskemu sistemu je treba dati pravo veljavo. Povsod je treba zagotoviti samoupravno sprejemanje odločitev, skladnih z interesi delovnih ljudi in občanov, ker jih je le-tako mogoče mobilizirati za njihovo uresničevanje.

4. ZZB si bo še bolj prizadevala za široko mobilizacijo vseh pri uresničevanju dogovorjenih nujnih stabilizacijskih ukrepov na vseh področjih in ravneh. PODPIRAMO VSA PRIZADEVANJA za večjo produktivnost, za večji KONVERTIBILNI izvoz, ZA DOSLEDNO URESNIČITEV NAČELA, DA TISTI, KI SE ZADOLŽUJE, DOLG TUDI VRAČA, produktivno zaposlovanje, zlasti mladine, za varovanje družbene lastnine, gospodarjenje z družbenimi sredstvi, z energijo, surovinami, hrano in VAROVANJEM ČLOVEKOVEGA OKOLJA.

ZAVZEMALI SE BOMO, DA SE SPOŠNA IN SKUPNA PORABA SPRAVITA V REALNE OKVIRE IN DA SE INVESTICIJE USMERIJO PREDVSEM V PROIZVODNJO ZA IZVOZ.

Vse to pa bomo lahko dosegli ob stalni krepitvi in poglobljanju samoupravnih odnosov, zmanjševanju vloge in posegov države v združeno delo, v dohodkovne odnose in v odločanje delavcev o dohodku.

ZZB si bo prizadevala, da bodo odnosi na enotnem jugoslovanskem tržišču temeljili na načelih socialističnega samoupravljanja, ob uveljavljanju ekonomskih zakonitosti in ob dohodkovnem povezovanju organizacij združenega dela. Le tako bo mogoče čim bolj spodrežati korenine odtujenemu odločanju o družbenem kapitalu in dohodku in preprečevati osnove za nastajanje različnih

antagonizmov in celo nacionalističnih pojavov.

Za delovnega človeka in občana, borca NOB pa še posebej, mora biti v tem trenutku pomembno, kakšni so konkretni rezultati uresničevanja sprejete stabilizacijske politike, utrjevanja socialističnega samoupravnega sistema in federativne ureditve Jugoslavije in kakšne družbene in moralne vrednote se oblikujejo ob tem v naši družbi.

5. ZZB bo še odločneje nastopala proti vsem pritiskom sovražnikov socialističnega samoupravljanja in naše neuvrščene politike, bodisi da prihajajo le-ti iz tujine ali nastajajo doma. Še posebej pozorni moramo biti do oživljanja pojavov nacionalizma, šovinizma, unitarizma, do razraščanja birokratizma in tehnokratizma, kar vse spodkopava naše samoupravne odnose in ustvarja ugodnejšo klimo za sovražno delovanje. Borci se bomo zavzemali za to, da se nosilci teh pojavov odkriva, javno opredeljuje ter ugotavlja njihovo odgovornost.

6. ZZB NOV, kot organizacija aktivnih udeležencev NOB, si prizadeva, da se bodo vrednote NOB in socialistične revolucije čimbolj uveljavljale kot sestavni del življenja in dela vseh, zlasti še mladega rodu, vse to pa seveda prilagojeno sedanjim razmeram in času.

ZZB NOV bo tudi v prihodnje storila vse potrebno, da bi sredstva javnega obveščanja NOB in ljudsko revolucijo obravnavala vsestransko. Vrednote NOB in revolucije morajo prepričljivo in na sodoben način prevevati celoten vzgojnoizobraževalni sistem. Na področju kulture in umetnosti pa si bomo prizadevali za višjo umetniško raven del z revolucionarno vsebino, za idejno-estetsko kvaliteto, in proti vsem poskusom ponarejanja zgodovinskih dejstev o NOB in socialistični revoluciji.

Se naprej se bomo zavzemali za krepitev vezi in za uresničevanje vsebine domicila med odbori skupnosti borcev enot in služb NOV in POS, organizacijami ZZB ter skupščinami družbenopolitičnih skupnosti, kjer

pičenih problemov, ki ogrožajo rezultate naše revolucije, so zahtevali radikalnejši odnos do posameznih slabosti in pomanjkljivosti pri gospodarjenju in na drugih področjih dejavnosti. Terjali so zmanjševanje skupne in splošne porabe, zmanjševanje administracije, preprečevanje tehnobirokratskega odnosa do delovnega človeka, predvsem pa osebno in skupno odgovornost za izpolnjevanje družbeno dogovorjenih stališč in družbenih dogovorov itd. Vse te zahteve so vsekakor osnovni pogoj za uveljavljanje samoupravnega sistema in le na podlagi le-teh bi lahko mobilizirali vse frontno organizirane sile za enotno bitko, ki bi uresničila začrtano politiko, sprejeto na kongresih, skupinah in plenumih družbenopolitičnih organizacij in družbenopolitičnih skupnosti.

Ob tem smo se srečevali s problemi ogroženosti socialne varnosti borcev, zlasti tistih z nizkimi prejemki. To občutno zniževanje njihovega standarda je v posameznih primerih imelo za posledico malodušje, črnogledost, nezaupanje, pasivizacijo ali umik iz družbenopolitične aktivnosti. Zato bo potrebno v prihodnje budno spremljati učinke stabilizacijskih ukrepov na delovne ljudi in občane ter borce in z odločnimi ukrepi zagotoviti njihovo varnost.

V razpravi, ki je sledila poročilu, je sodelovalo trinajst razpravljalcev, ki so s svojimi prispevki razgrnili najširše probleme, s katerimi se spopadajo tudi borci, pa tudi opozorili na nekatere dogajanja, ki jih prizadevajo kot revolucionarje in graditelje naše družbe.

Prvi je spregovoril **Bogo Gorjan**, ki je govoril o fašističnih izzivanjih na Tržaškem. Poudaril je, da borce najbolj skrbi dejstvo, da so fašistična izzivanja postala javna in da se dogajajo sredi belega dne. Prebral pa je tudi protestno noto, ki so jo delegati in gostje pozdravili s ploskanjem.

Albert Jakopič-Kajtimir je med drugim govoril o na-

logah borcev pri volitvah. Poudaril je, da moramo že v pripravah razmišljati o kadrih. Naloga borcev pa je, da ne dovolijo, da bi minilo preveč časa od seje konference SZDL in začetka dela posameznih njenih teles. Dotaknil se je tudi svetov za tradicije, ki po njegovem mnenju ne delujejo povsod tako, kot bi morali. Izpostavil je tudi probleme pri financiranju vzdrževanja pomnikov iz NOB. Menil je, da bi morali bolj konkretizirati samoupravne dogovore o teh spomenikih. Navedel je primer Baze 20, kjer svoje obveznosti izpolnjujejo samo štirje podpisniki, medtem ko jih več kot štirideset ne. Pogovori so dokazali, da za to ni kriv sedanjí gospodarski položaj, ampak neobveščenost delovnih ljudi o tem, kam gre denar.

»Svet gleda na nas z občudovanjem in hkrati kritično zaradi našega samoupravljanja,« je med drugim dejal **Stane Pavlič**. Govoril je tudi o sedanjem svetovnem gospodarskem trenutku in poudaril, da razvite države v bistvu rešujejo same sebe. Zanje je manj pomembna gospodarska rast kot pa zavezitev inflacije. Zato so vse sile usmerile v umirjanje inflacije in so pripravljene celo še povečati nezaposlenost, samo da bi umirile ta proces. Kritično je ocenil obnašanje ZDA in tudi Sovjetske zveze na beogradskem srečanju UNCTAD. Menil je tudi, da moramo biti bolj kritični do vseh pritiskov tako na našo državo kot na nerazvite zaradi vrnitve dolgov. Odločno se jim moramo upreti in strniti vrste proti njim. Prav tako SZDL ni storila vsega, da bi ljudje spoznali nujnost utrjevanja samoupravljanja. Borci se morajo zavedati resnosti položaja in bolj upoštevati dolžnosti in naloge, ne pa samo pravice.

Predsednik republiške konference SZDL **Franc Šetinc** je pozdravil udeležence konference in jim zaželel

plodno delo. Nato pa je govoril o frontovskem značaju SZDL in poudaril, da brez široke fronte ne bomo uresničili gospodarske stabilizacije. Na žalost SZDL ni še postala široka in trdna frontovska organizacija. Še vedno imamo ljudi, ki mislijo dvotirno. Zanje sta na eni strani partija, na drugi oblast, ko se pojavi še SZDL, pa ne vedo, kam bi jo dali. Med vojno je sovražnik uničil posamezne partizanske enote, ni pa mogel gibanja, ki je bilo zasnovano frontovsko. Poudaril je tudi, da morajo biti borci v prvih vrstah boja za napredek, in to tam, kjer je delo najbolj občutljivo, to je v krajevni skupnosti. Glede gospodarskih razmer pri nas pa je dejal, da smo porabo skrčili v resolucijske okvire, vendar to še ni dovolj. Hkrati smo zmanjšali tudi osebno življenjsko raven in program investicij. S tem se sicer ne moremo hvallati, daje pa nam pravico, da pritiskamo na tiste v naši republiki, ki tega še niso storili. Obsodil je tudi zadnja dogajanja v slovenskih vaseh na Tržaškem.

Stane Kotnik je v svoji razpravi poudaril, da je socialno in zdravstveno varstvo borcev potekalo na zadovoljiv način. Po njegovih besedah se upravni organi, ki skrbijo za borce in vojne invalide, trudijo, da bi kar najbolj opravili svoje delo.

Štefan Pavčič je opozoril na notranje zadolževanje, ki je po njegovem mnenju prav tako nevarno kot zunanje. Moti ga pisanje tiska in poročanje radia in televizije, ker obravnavajo samo temne strani našega sedanjega trenutka, premalo pa pišejo o možnostih v prihodnje. V odnose med ljudmi bi znova morali vpeljati več človečnosti. Borce vse bolj zbada dejstvo, da se vse bolj uveljavljata »gospod« in »gospa«, medtem ko se tovariš in tovarišica umikata. To ni dobro.

V imenu borcev iz Šaleške

doline je konferenco pozdravil **Jože Povše**. Dejal je, da so borci pri njih zelo zaskrbljeni zaradi inflacije in dvigovanja cen. Ko smo uvedli nov delovni čas, je bilo veliko razprav o tem, ko pa se je podražil kruh, se nam je to zdelo samo po sebi umevno. Za naše težave pa se vse preveč izgovarjamo na položaj v svetu. Veliko smo sami krivi, le da tega nečemo priznati.

Janko Gašparič je govoril o odnosu šolske mladine do tradicij NOB. Menil je, da na osnovnih šolah delajo kar v redu, na višjih stopnjah pa tega ni. Za to pa so veliko krivi tudi borci, ki niso našli pravih metod za delo z mladino.

Janko Vogrinc se je v svoji razpravi dotaknil problemov borcev-kmetov. Vprašal se je, zakaj so razlike pri pokojninah borcev-kmetov in borcev-delavcev. To bi morali odpraviti, saj so dali vsi enak delež k naši revoluciji. Pri tem pa ne gre za širitev pravic, ampak za odpravo dolgoletne krivice.

Jože Baškovič je govoril o sodelovanju med KO ZB v novogoriški občini s slovenskimi sekcijami Anpija. Nekaj teh organizacij se je tudi že pobratilo. Dogovarjajo pa se tudi o pobratenju z italijanskimi sekcijami. Govoril je tudi o razmerah na meji zaradi depozita. Po njegovih besedah je depozit zasekal v slovensko narodnostno telo hudo rano. Poudaril je, da je bilo z uvedbo tega ukrepa čez noč poteptano delo tovariša Tita in Edvarda Kardelja pri prijateljskem sodelovanju ob meji.

Justi Belec in **Franč Zavašnik** pa sta govorila o odgovornosti in izpostavila problem filma Dražgoška bitka. Zahtevala sta jasen odgovor, kdo je krivec, da so prekinili snemanje in kje so denarna sredstva, namenjena za ta projekt.

Vinko Kepic pa je vse navzoče povabil na zborovanje brigad v Metliko.

B. Ž. J. in B. K.

Ogorčen protest

Slovenski borci so na svoji skupščini obravnavali tudi dogodke zadnjega časa v sosednji Italiji in proti neofašističnim izpadom ter znanjem nad slovensko manjšino ogorčeno protestirali v izjavi, ki so jo posredovali med drugim tudi italijanski borčevski organizaciji Anpi:

Naša javnost je močno zaskrbljena zaradi odkritega pojava agresivnega fašizma na naši meji s sosednjo Italijo. V zadnjem času so se stopnjevale skrunitve spomenikov žrtvam proti nacifašizmu. Skrunitev spomenikov in grobov Slovencev in Italijanov, ki so padli za svobodo v skupnem zavezniškem boju, in so pokopani ali pa je njihov spomin počaščen s spominskim pomnikom na ozemlju republike Italije, predstavlja ne samo skrunitev temeljev našega današnjega prijateljskega in demokratičnega sodelovanja, ampak tudi neposredno žalitev naše države, ki je zrasla v boju za svobodo in proti nacifašizmu.

Kalitev sožitja italijanskega naroda s slovensko manjšino je vedno kazalo hkrati tudi željo po kvarjenju meddržavnih odnosov. Zato je javna počastitev požigalcev Narodnega doma v Trstu ter uničevalcev drugih pričevanj o narodni kulturi Slovencev v Italiji lahko samo poteza, ki je uperjena proti današnjemu sožitju med narodi v Italiji in proti razvoju prijateljskih odnosov med državama.

Najnovejši pohodi organiziranih fašističnih tolp v obmejnih občinah, njihovi napadi na prebivalstvo in ustanove, ki pripadajo slovenski narodnosti v Italiji, skrunitev simbolov samoupravnega socialističnega Jugoslavije, vse to je neposreden napad na politiko prijateljskega sodelovanja med državama.

Zaskrbljujoče je dejstvo, da so sicer maloštevilni storilci dejanj, uperjenih proti sožitju med sosednjimi narodi in proti razvoju prijateljskih odnosov med državama, poznani, vendar ostajajo nekažnovani. Položaj je zaskrbljujoč toliko bolj, ker se protislovenska in protijugoslovanska dejavnost stopnjuje in legalizira. Do protijugoslovanskih in protislovenskih demonstracij pride v okvirih s strani oblasti odobrenih ali strpno obravnavanih akcij neofašistične stranke.

Zato odločno protestiramo proti takšnemu obnašanju italijanskih lokalnih oblasti, ki so zato neposredno odgovorne za nered in storjeno škodo.

Imamo polno zaupanje v sposobnost demokratičnih sil sosednje republike, da same opravijo s fašističnimi in terorističnimi organizacijami ter elementi, vendar prav tako, da je včasih zelo težko odstranjevati posledice že ustvarjenega nezaupanja in sovražstva. Zato apeliramo na italijanske oblasti, da se z bolj odločno politiko zavzemajo za obvarovanje dosežene stopnje prijateljskih odnosov in za njihov nenehen razvoj.

imajo ti odbori domicil. Stevilo proslav in srečanj bomo, ob največji varčnosti in iskarnju sodobnejših oblik v zasnovi ter organiziranju, omejili na primerno mejo.

7. Na področju zgodovinopisja bomo še naprej skrbeli za izdajanje del Knjižnice NOV in POS, Knjižnice OF ter Male knjižnice. Spodbujali bomo izdajanje zgodovinskih del s tematiko NOB in socialistične revolucije, vključno s tematiko o zaporih in taboriščih. Člane ZZB bomo spodbujali k pisanju spominov, da se čimbolj ohranijo pred pozabo. ZZB NOV Slovenije bo sodelovala pri projektu pisanja zgodovine, ki ga pripravlja zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije. Posebno pozornost bo ZZB posvetila prevajanju zgodovinskih del NOB v jezike narodov in narodnosti Jugoslavije ter v tuje jezike.

Pri pisanju zgodovine skupnega protifašističnega boja na območju Slovenije, Hrvaške, severozahodne Italije in Avstrije se bomo trudili za premostitev finančnih in drugih ovir.

8. Število muzejev NOB in revolucije v SR Sloveniji je sicer zadovoljivo, tarejo pa jih predvsem kadrovske, finančne in ponekod tudi prostorske težave. Prizadevali si bomo za učinkovitejšo predstavitev zgodovine NOB, kolikor bo možno, pa pomagali tudi pri urejanju kadrovskih, finančnih in prostorskih vprašanj. Zaradi sedanjih gospodarskih razmer se bo gradnja nove stavbe Muzeja ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani prenesla v prihodnje srednjeročno obdobje.

Spodbujali bomo sklepanje in uresničevanje samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov o varovanju spomenikov, spominskih parkov in obeležij, saj bomo na ta način pridobili čiveč dejavnikov, ki bodo skrbeli za varovanje in ohranitev spomenikov revolucije in NOB.

ZZB si bo prizadevala, da bodo samoupravne interesne skupnosti, od občinskih do republiških, vključile uveljavljanje in

poglabljanje tradicij NOB in revolucije v svoje redne delovne programe.

9. Republiški odbor ZZB NOV Slovenije si bo kot ustanovitelj Založbe Borec in Partizanske knjige prizadeval za dosledno uresničevanje ustanoviteljskih pravic, tj. za izdajanje kvalitetnih del o socialnih in osvobodilnih gibanjih in ljudeh, ki so bili njih nosilci, in za usklajevanje njenih programov, ker le tesnejše povezovanje obeh založb omogoča širjenje kroga naročnikov knjig in revij Borec, Kurirček, Naša obramba ter časopisa TV-15. Prav tako bo skrbel za razvoj mariborskega festivala Kurirček. Ta si je z neprekinjenim delom več kot dvajset let utrdil svojo vlogo in mesto v Sloveniji in v Jugoslaviji.

10. ZZB se bo morala še naprej zanimati za podružbljanje ljudske obrambe in družbene samozastite, za krepitev obrambe in samozastitne pripravljenosti in usposabljanje delovnih ljudi in občanov za varovanje vrednot in razvoja socialistične samoupravne družbe. Pri tem želimo doseči večjo motiviranost za obrambno vzgojo, prožnost in učinkovitost priprav in delovanja za preprečevanje in odpravljanje najrazličnejših sovražnih in družbeno škodljivih pojavov in dejanj, pa tudi večjo obrambno pripravljenost v primeru izrednih razmer in vojne.

Borci moramo doseči, da se bodo smernice SR Slovenije za delovanje družbene samozastite, narodne zaščite, civilne zaščite ter akcija »Nič nas ne sme presenetiti« čimbolj stvarno in načrtno uresničevale v vsakdanjem življenju in delu ljudi.

11. Kar zadeva socialno varnost borcev, vojaških invalidov, zapornikov, internirancev in izgnancev, vojni invalidov in družin padlih borcev, si bomo v skladu z družbenoekonomskimi razmerami ter stališči skupščine SR Slovenije tudi v prihodnje prizadevali, da bo v okviru realnih možnosti družbe zagotovljena njihova socialna varnost. Za takšna stališča smo se zavzeli tudi ob obravnavi predloga zakona o pokoj-

niskem in invalidskem zavarovanju in padrpli enotni sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Tudi v prihodnje si bomo prizadevali za podružbljanje skrbi za socialno varnost borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev, za njihov večji vpliv na samoupravno združevanje in odločanje ter razporejanje družbenih sredstev, namenjenih za njihovo socialno varnost, kakor tudi za spremembo načina financiranja temeljnih pravic borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev in za čimbolj racionalno porabo družbenih sredstev na tem področju.

Trajna naloga ZZB je nenehna skrb za borce, ki so zaradi starosti ali bolezni nujno potrebni večje družbene pomoči, zdravstvene zaščite v dispanzerjih, zdraviliškega zdravljenja in nege na domu in v domovih za starejše občane.

V sodelovanju s pristojnimi zdravstvenimi službami in organizacijami bo ZZB skrbela tudi za to, da se dosledno uresničujejo zakonske pravice o zdravstvenem varstvu vojaških invalidov. ZZB bo še naprej pomagala svojim članom pri uveljavljanju njihovih pravic, ki izvirajo iz statusa borca.

12. Čimprej moramo urediti status Zdravilišča za vojaške invalide in borce NOV Slovenije, da bo postal delovna organizacija posebnega družbenega pomena in da se namembnost vloženih investicij ne spremeni. Na podlagi družbenega dogovora o gradnji in financiranju dograditve zdravilišča moramo skleniti s svlagateljmi poseben sporazum o ureditvi medsebojnih pravic in obveznosti, ki izhajajo iz skupnega vlaganja. Občinske organizacije ZZB NOV in organizacije ZZB posebnih družbenopolitičnih razpoložljivih zmogljivosti. Skupščina pooblašča predsedstvo republiškega odbora, da ta stališča uresniči v praksi.

13. V sedanjí zaostritvi mednarodnih odnosov ponovno oživljajo v svetu tiste sile, ki jim gredo v račun grožnje z orožjem in spodbujanje nacionalističnih in iredentičnih strasti. Prav te sovražne sile mažejo

partizanske zvezde, ki so tudi današnjim demokratičnim in miroljubnim silam simbol bratstva in sodelovanja. Zato moramo borci še vnaprej spodbujati sodelovanje vseh demokratičnih sil, posebno še v našem zamejstvu, v boju za mir in sožitje med narodi. Pri tem pa pričakujemo, da bodo demokratične sile v sosednjih državah doslegle, da bodo tudi oblasti zagotovile nadaljnji razvoj mirnega sožitja na naših mejah in kaznovale skrunilce spomenikov.

Tudi v prihodnje bomo namenjali posebno pozornost mednarodnim stikom in se vključevali v prizadevanje SR Slovenije in Jugoslavije za krepitev politike neuvrščenosti, proti blokovski politiki in agresijam, za utrjevanje miru na svetu, za razorožitev, za demokratične odnose v mednarodnem sodelovanju in za spoštovanje pravic narodnostnih manjšin. Poglabljali in razvijali bomo stike s sorodnimi organizacijami v tujini, posebno v zamejstvu, in s tistimi deželami, katerih pripadniki so sodelovali v našem NOB, kakor tudi z mednarodnimi komiteji koncentracijskih taborišč.

Posebno pozornost bomo posvetili sodelovanju s sorodnimi organizacijami v Italiji in v Avstriji, saj pomeni takšno sodelovanje le nadaljevanje prijateljskih stikov in sodelovanja iz NOB. Pri tem se bomo skupno s prijatelji iz zamejstva zavzemali za vsestranski razvoj odnosov med sosednjimi deželami, za uveljavitev politike odprtih meja, za večje pravice naše narodne skupnosti v zamejstvu.

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije bo letos organizator že osmega delovnega srečanja delegacij deželnega odbora Vsedržavnega združenja partizanov Italije (ANPI) za Furlanijo-Juljsko krajino, borčevskih organizacij in organizacij žrtev vojne z avstrijske Koroške in Štajerske ter delegacij republiškega odbora ZZB NOV Hrvaške in zato mora poskrbeti za temeljite priprave in s tem v zvezi uresničiti še tesnejše sodelovanje.

Jurišni bataljon Petnajste divizije

Domicil, monografija, živahno delo

Preden je zaživela dejavnost nekdanjih borcev jurišnega bataljona Petnajste divizije, so potrebovali »začetni zagon«. Tega so borci dobili na začetnih skupnih sestankih s predstavniki jurišnega bataljona Osemnajste divizije. In ko je potem iniciativni odbor jurišnega bataljona Petnajste divizije sprejel program dela (na osnovi navodil RO ZZB NOV), je bilo še bolje. Pri vseh načrtih in delu pa so se borci zavedali, da morajo vendarle imeti minimalna finančna sredstva, če želijo, da bodo izpeljali naloge, kot so proslava ob štiridesetletnici ustanovitve te enote in izdaja spominskega znaka, pisanje bataljonske monografije... Prva in najpomembnejša naloga pa je bila zbrati imena in naslove še živelih borcev, jurišnikov. In nič manjša naloga, ki so si jo postavili, ni bila skrb za grobove in grobišča padlih.

»Letos,« nam je povedal predsednik iniciativnega odbora za ustanovitev odbora

Listino o domicilu je predsedniku iniciativnega odbora Lojzetu Papiču izročil predsednik skupščine občine Ljubljana-Center Albin Vengust.

jurišnega bataljona Petnajste divizije Lojze Papič, »smo bili že od vsega začetka zelo aktivni. Prepričani, da delamo prav, smo vložili tudi vlogo pri skupščini občine Ljubljana Center za podelitev domicila naši enoti. Našo prošnjo je podprl tudi občinski odbor v Centru, saj je zgodovina našega bataljona tesno povezana z dogodki

okrog osvoboditve Ljubljane. Devetega maja ob dveh ponoči je rešila pred miniranjem Karlovski most in s tem omogočila napredovanje ostalih partizanskih enot z dolenske smeri.«

Devetega maja letos, ob dnevu osvoboditve Ljubljane, so jurišniki Petnajste divizije slovesno pripeli na

svoj prapor trak z imenom domicilne občine Center.

Ena od nalog, ki so že skoraj do kraja opravljene, je tudi besedilo predloga pravilnika te enote, ki naj bi ga obravnavali in sprejeli na jesen na občnem zboru bataljona. Tokrat bodo tudi odločili o tem, na kakšen način lahko z delom in aktivnostjo največ prispevajo k razvijanju izročil v osnovnih in srednjih šolah na območju domicilne občine, zlasti na temo »medsebojni odnosi in tovarštvo«. Za proslavo obletnice ustanovitve bataljona že pripravljajo spominski znak, ki bo oblikovan po ideji in zasnovi enega borcev te enote...

Ni kaj reči: pridni, podjetni in aktivni so. Zato jim tudi niso odrekli svoje pomoči Angora, SCT, izvršni svet mesto Ljubljana, ljubljanska Nama, Avtocomerce, Gostinsko podjetje Ljubljana, tiskarna Tone Tomšič, predvsem pa skupščina občine Center.

B. Ž. J.

Nov rod zelo usposobljenih kadrov

V Izobraževalnem centru organov za notranje zadeve so konec prejšnjega tedna slovesno sklenili šolsko leto. Gojenci kadetske šole za miličnike, šole za miličnike, šole za vodnike službenih psov, srednje šole za gasilske tehnike, poklicne gasilske šole in študentje višje šole ONZ so dosegli zelo dobre rezultate, tako pri učenju kot pri izvenšolskih dejavnostih. Četrty letnik kadetske šole je z odličnim uspehom končalo 41 kadetov, prav dobrih jih je bilo 62, dobrih 54 in zadostnih 15. V šoli za miličnike je bilo 13 odličnih, 15 prav dobrih, 20 dobrih in 7 zadostnih. Šola za vodnike službenih psov je uspešno končalo 14 vodnikov, od tega 10 z odličnim in 4 s prav dobrim uspehom. Srednjo šolo za gasilske tehnike je končalo 18 slušateljev. Trije so bili odlični, 7 prav dobrih in 8

delovnimi izkušnjami in delovnimi uspehi, jim odpira pot do vseh stopenj izobrazbe in s tem do napredovanja in osebnega zadovoljstva.

Prireditve v Tacnu pa je bila še bolj slovesna, ker bo šola v Rozmanovem gaju letos praznovala 30-letnico ustanovitve. V vseh teh letih so bili vloženi veliki naporji zato, da se je tisoče delavcev organov za notranje zadeve usposabljal za svoje zahtevno delo.

Za dosežene uspehe ob koncu šolanja in vsestransko ustvarjalno delo na idejno-političnem področju ter šolski in izvenšolski dejavnosti je republiški sekretar za notranje zadeve Tomaž Ertl nagradil z ročno uro učenca kadetske šole za miličnike Dimitrija Farkaša. S praktičnimi darili pa iz kadetske šole Daniela Menharda, Mirana

V slavnostnem mimohodu so sodelovali tudi vodniki službenih psov s svojimi štirinožnimi varovanci.

dobrih. Na poklicni gasilski šoli pa je uspešno končalo šolanje 38 gasilcev.

Slavnostni govornik republiški sekretar za notranje zadeve Tomaž Ertl je med drugim poudaril, da se s slovesnostjo ni končalo učenje, ampak bo zdaj učitelje zamenjalo delo, ki je pogosto mnogo bolj zahtevno in neizprosno, kot so bili učitelji v šoli. Tisti, ki bodo najuspešnejše premagovali tudi to preizkušnjo, se bodo vnovič vračali v šolo. Znanje, ki so si ga pridobili, izpolnjeno z

Peterko, Aleksandra Nardina, Aleksandra Maliha in Franca Povšeta. Iz šole za miličnike Nikolo Baričeviča in Milivoja Bobiča ter iz šole za gasilce Janeza Ahačiča.

Slovesnega konca šolskega leta v Izobraževalnem centru organov za notranje zadeve so se udeležili tudi predstavniki JLA, TO, skupščine Slovenije, CK ZK Slovenije, republiškega sekretariata za ljudsko obrambo ter številni starši in prijatelji gojencev.

B. K.

Pred prihodom prvih žensk v enote JLA
Vse je pripravljeno

Z uvajanjem prostovoljnega in za enkrat poskusnega vojaškega usposabljanja žensk se uresničuje ustavna in zakonska pravica vsakega državljanca Jugoslavije, da se pripravlja za obrambo domovine. Ker ženske ne spadajo pod zakon o regrutaciji in služenju vojaškega roka, jim zakon zagotavlja možnost, da se prostovoljno prijavijo za vojaško usposabljanje in da po urjenju ostanejo vojaške obveznice. S tem se razširja sodelovanje žensk pri opravljanju dolžnosti v splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti.

V Ljubljanskem armadnem območju je vse pripravljeno za sprejem prvih vojakinj. V vojašnicah Maršala Tita in Ljube Šercerja so pripravljeni prostori, v katerih bodo vojakinje preživele vojaški rok. Povsem razumljivo je, da se nekoliko razlikujejo od prostorov njihovih moških kolegov. Prav tako so določeni starešine, ki bodo skrbeli za njihovo urjenje in usposabljanje. V Sloveniji je potekala široka akcija za prostovoljno urjenje žensk v enotah JLA. Prijavilo se je 239 žensk. Na zdravniške preglede je prišlo 174, in od tega jih je bilo sposobnih za služenje vojaškega roka 118. Nekaj deklet se je zaradi

spoznanja, da bodo služile rok v drugih republikah, premislilo. Pri tem je očitno odpovedalo obveščanje. Kljub velikemu številu žensk prostovoljk pa je njihov odziv skromnejši od odziva v drugih republikah. Kot so povedali odgovorni iz poveljstva Ljubljanskega armadnega območja, je veliko nesorazmerje med željami in resničnimi možnostmi. Več kot polovica prijavljenih je želelo med starešine.

V vojašnici Maršal Tito se bodo usposabljele vojakinje izključno v kuharskih specialnostih. Pričakujejo jih med 6. in 9. julijem. Prve kartone že imajo in med njimi je tudi vojakinja iz Slove-

nije, in sicer iz Nove Gorice. Pripravili so tude že starešine ki bodo skrbeli za nemo-teno delo. Starešine so opravili tudi pripravljalni tečaj v Sarajevu. Kot je povedal komandir enote tovariš Nikolič, se delovni dan ne bo razlikoval od delovnega dne vojakov. Začele ga bodo z umivanjem, jutranjo telo-

Od julija takšni prizori ne bodo več redkost. V mnogih vojašnicah po Jugoslaviji bodo tudi ženske služile vojaški rok.

Tekmovanja ZRVS in ZSMS v Mariboru

Nekatere občinske konference ZRVS v Mariboru so že pripravile taktično-orientacijska tekmovanja rezervnih starešin in mladine. Udeleženci so se pomerili na orientacijskem pohodu, v reševanju taktične naloge, v poznavanju teoretičnega gradiva, v streljanju z malokalibrsko puško, v poznavanju topografije, v poznavanju sredstev za RKB zaščito in v preverjanju telesnih sposobnosti.

V občini Maribor Pobrežje je na tekmovanju sodelovalo devet ekip ZRVS in deset ZSMS. Pri rezervnih starešinah je bila najboljša ekipa Jože Lacko 1, tudi pri mladincih je bila najboljša ekipa iz te krajevne skupnosti. V skupni uvrstitvi je bila prva ekipa Jože Lacko 1., druga Jože Lacko 2 in tretja ekipa iz Spodnjega Dupleka.

Na tekmovanju ZRVS in ZSMS v Rušah je pri rezervnih starešinah zmagala ekipa Smolnika 1, pri mladincih pa ekipa Ruše 3. Skupno je zmagala ekipa Smolnika 1, pred Smolnikom 2 in ekipo Ruš 3.

V občini Maribor Tabor je zmagala ekipa Miloša Zidanška, pred Pekrami in Mišo Pijadejem, Pekrami in Moša Pijadejem.

Ekipa Šentilja pa je zmagala na tekmovanju v občini Maribor Pesnica. Pri mladini je bila prav tako prva ekipa iz Šentilja. V skupni uvrstitvi je zmagal Šentilj pred Ceršakom in Jarenino.

M. K.

Programska izhodišča ZRVS v Slovenj Gradcu

Vsa področja delovanja so grajena na programih socialistične zveze delovnega ljudstva in idejnih izhodišč zveze komunistov na osnovi konkretnih sklepov, ki so opredeljeni v sprejetih kongresnih dokumentih in nalogah, ki izhajajo iz njih. Osrednjo pozornost bodo člani in organizacije tudi v prihodnje posvetili rednemu in sodobnemu usposabljanju, da bodo sposobni opravljati svoje dolžnosti v oboroženih silah ter širših aktivnostih na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Svoje znanje in usposobljenost bodo uporabljali tudi pri nalogah, ki jih imajo v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela ter v organih, samoupravnih in delovnih telesih na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Z večjo odgovornostjo in bolj usklajeno s morajo vključevati v aktivnosti, ki jih zahteva vsakdanja praksa, še zlasti pri usposabljanju prebivalstva in mladih pokolenj.

Skladno s sprejetimi usmeritvami bo teklo ideološko-politično delo in obrambno samozaščitno usposabljanje v ZRVS tako, da bodo njihovi člani pripravljeni na svoje vojaške dolžnosti ter naloge pri delovanju v vseh bivalnih ter delovnih okoljih, kjer bodo vključeni tudi v reševanje najpomembnejših družbenopolitičnih in gospodarskih vprašanj.

Adolf Ankon

namreč veliko občanov in učencev osnovnih šol ter dijakov usmerjenega izobraževanja iz šolskega centra v Ivančni gorici. Za uspešno organizacijo razstave ter za uspele praktične prikaze uporabnosti posameznih sredstev ter oborožitve velja pohvaliti delavce Oddelka za ljudsko obrambo občine Grosuplje.

Bojan Ambrož

Glasba na temo NOB

S Cirilom Cvetkom smo se pogovarjali o delu glasbene komisije pri svetu za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij pri RO ZZB NOV Slovenije.

Kako bi ocenili delo komisije za glasbo in seveda rezultate tega dela? Kaj je s pesmarico lansko leto nagrajenih in natisnjenih partizanskih pesmi, kaj s komornimi skladbami iz leta 1945 pa z izdajo žepnih monografij partizanskih skladb?

Naj uvodoma predstavim člane glasbene komisije, ki jo vodim. V njej so še skladatelji Alojz Srebotnjak, Janez Kuhar in Janez Bitenc ter dirigent Marko Munih. Sestajamo se vsak drugi mesec, ko pregledamo rezultate svojih načrtov, sprejetih za vsako koledarsko leto ali za daljše obdobje. Če sem konkreten: že pred leti smo se dogovorili, da bomo v komisiji skupno delali toliko časa, dokler ne bodo zbrane, pregledane in ovrednotene vse skladbe, napisane med NOB, torej zborovske, scene, komorne in orkestralne, da ne govorim posebej o samospelih. Veliko vsega tega je doslej že izšlo pri založbi Partizanska knjiga, letos pa bo Partizanska knjiga izdala komorna dela in samospelve, ki so bili doslej neobjavljeni in neznani. (Zbirka 34 partizanskih samospelov je izšla v reprezentativni izdaji že leta 1971). Komorna dela so bila pripravljena za tatis že pred leti, a so se v notni kaligrafiji, torej v notnem lepomislu, pripravljenem za tisk, izgubila z našimi originali vred. Rekonstrukcija je sprva tekla zelo počasi in z znatnimi težavami. Ko pa so se nato našli prepisi avtorjevih rokopisov, ni bilo več zadržkov za hitrejši uspeh, hkrati pa tudi za verodostojnost notnih tekstov. Zbirka bo predvidoma izšla konec tega leta ali v začetku prihodnjega.

Za tisk smo nadalje pripravili priredbe petih skoraj neznanih Kozinovih napevov, napisanih spomladi

1944 v Beli krajini. Ti napevi so do nedavnega ležali v mojstrovih zapiščini, Alojz Srebotnjak pa jih je po posredovanju skladateljevega sina priredil za moške zборе in v tej obliki bodo, upam, še letos z mojim uvodom izšli pri Partizanski knjigi.

Že pred leti smo se tudi odločili, da bomo predvsem za mlade bralce pripravili poljudno pisane žepne monografije tistih partizanskih skladateljev, ki so bili po naši oceni doslej premalo popularizirani, med njimi npr. Karla Pahorja, Maksa Pirmika (katerega visoki življenjski jubilej smo pred nedavnim sicer proslavili, a zelo zunanje, brez intimnejšega odnosa, predvsem pa brez strokovnega prikaza njegovega skladateljskega opusa), Pavla Šivica in drugih. Menimo, da je tak odnos do njih nedopusten in da bo še v letošnjem letu izšla prva monografija iz te zbirke, monografija o Karlu Pahorju, ki bo delo dveh članov naše komisije.

Dolžan sem odgovoriti še na tisti del vašega vprašanja, ki omenja »pesmarico lansko leto nagrajenih in natisnjenih partizanskih pesmi«. Pri tem ne bi želel nesporezuma. Prav gotovo imate v mislih skladbe, napisane na tematiko NOB in revolucije po osvoboditvi in poslane na vsakoletne razpise mariborskega festivala Kurirček. Torej ne gre za prave partizanske pesmi, pač pa za pesmi, napisane npr. v letu 1982 na prej omenjeno tematiko. Seveda, veliko skrb naše glasbene komisije namenjamo izdajam skladb, nagrajenih ob razpisih Kurirčka. Naj podčrtam, da to počnemo že vrsto let, in da ima mariborski festival Kurirček v resnici velike zasluge za to, da leto za letom nastajajo nova dela za otroke in mladino na omenjeno tematiko. Doslej so izšle že štiri zbirke ome-

njenih nagrajenih skladb. Podobne zasluge kot Kurirček ima tudi festival Revolucija in glasba, ki se bo letos v oktobru in novembru pojavil že enajstič zapored in ki ima v primerjavi s Kurirčkom precej širše programsko področje, saj zajema komorna, orkestralna in vokalno-instrumentalna dela, ki se tako ali drugače vežejo na NOB in revolucijo.

Revolucija in glasba ter festival Kurirček sta sprotno delo vaše komisije. Z obema kontinuirano sodelujete. Kako je bilo s pripravo letošnjih programov? Morda je prišlo do kakšnih zapletov? Kot težavo je slišati, da nastopajo nasprotujoča si mnenja. Kaj vi mislite o tem?

V programskem odboru festivala Revolucija in glasba sodelujemo trije člani glasbene komisije. Naloge tega odbora niso lahke, saj je treba do natančnosti izdelati programske sheme za kakšnih dvajset koncertnih nastopov širom po Sloveniji, kar prav gotovo ni malenkost. Da prihaja med člani tega odbora pri njihovem programiranju do različnih ocen in stališč, je menda jasno. Vprašanje je že npr., kaj je skladba, ki se veže na NOB in revolucijo povsem instrumentalna skladba, kjer si ne moremo pomagati z besedilom. Spomnite se na zadnjo razpravo plenuma kulturnih delavcev OF, kjer smo med drugim slišali tudi mnenje, da je lahko skladba z revolucionarno tematiko praktično vsako novo, »moderno«, tudi eksperimentalno instrumentalno delo, treba je le revolucionarnost razumeti v širšem pomenu besede. V tem kontekstu je seveda več vprašljivih točk, možna pa je tudi špekulacija.

In špekulacija ima tudi svoje zagovornike, zavestne ali pa take, ki jo zagovarjajo brez globljega premisleka, ker pač menijo, da je novo že tudi a priori revolucionarno, pri tem pa se ne zavedajo posledic svojega ravnanja.

Bilo bi zgrešeno, če bi boj proti špekulacijam ali morda neko apriorno nezaupljivost do vsega novega ocenjevali kot vzrok za različna mnenja v programskem odboru. Tudi bi bilo napačno, če bi članom naše glasbene komisije pripisovali vlogo nekakšnih razsodnikov, kaj je v skladu z revolucionarnostjo in NOB. Nič takega si ne lastimo. Kot drugi člani odbora tudi mi skrbimo predvsem za kvaliteten, dobro sestavljen program, ki ima poslušalcem kaj sporočiti, ki se ne ponavlja iz leta v leto, ki pri naša nova, vredna dela in pri tem angažira kot izvajalce najboljše, kar premoremo na Slovenskem. No, treba je reči, da je bilo letos glede slednjega največ različnih mnenj, da pa smo se manj ukvarjali z oceno in izbiro novih skladb, nastalih na tematično NOB ali revolucije v zadnjem času, kar bi bilo menda pametneje.

Manj problematičen, čeprav tu in tam tudi sporen, je programski okvir festivala Kurirček. Tudi na njegove razpise za nova zborovska dela prihajajo skladbe, ki z NOB in revolucijo nimajo zveze. A ker gre pri njih za nujne besedne osnove, ki jih ni moč ocenjevati drugače, kot so zapisane, moremo te izdelke lažje spoznavati, ocenjevati in selekcionirati. Pri tem ne vztrajamo pri nekem starem, konvencionalnem glasbenem izrazu, kot nam nekateri hočejo podtakniti. Nasprotno, na široko smo odprli vrata sodobnemu glasbenemu jeziku, ki pa mora ustrezati besedni osnovi. Vendar, dobrega, kvalitetnega »sodobnega glasbe-

nega jezika« je tu najti bore malo. Kot da bi naši glasbeni ustvarjalci pozabili, kje je treba začeti vzgajati k novi glasbi, k novemu glasbenemu jeziku, kje mlade izvajalce vključevati v glasbeno sodelovanje. Ni dvoma, da prek najmnogičnejšega glasbenega izražanja, prek zborovskega petja.

Menda še nismo pozabili na prizadevanja Slavka Osterca, Marija Kogoja, Erila Adamiča in drugih, ki so večkrat zapisali in tudi v praksi dokazali, da je za otroke in mladino treba pisati kar najbolj skrbno, kvalitetno, da je kakovostna skladba najbližja pot za vključitev

mladih v nove umetnostne tokove. In kaj doživljamo ob vsakoletnih razpisih Kurirčka? To, da se kot avtorji, ponavljajo isti ustvarjalci, kar je sicer vse hvale vredno, manjkajo pa tisti, ki so preprosti novega glasbenega izražanja in ki očitno premalo cenijo mladinsko zborovsko literaturo kot svoje delovno področje. Naj te besede ne izzvenijo kot očitek, pač pa kot vabilo k tesnejšemu sodelovanju, k udeležbi pri prihodnjih razpisih mariborskega Kurirčka pa tudi festivala Revolucija in glasba. Tudi tam je namreč odziv naših znanih ustvarjalcev vse prej kot zadovoljiv.

Ziva Drole

Sutjeskine oči

Vasko Popa

Pesmi ob prazniku
Sutjeskine oči

1.

O psica ti neizrekljiva psica
Z eno čeljustjo gor v oblaku
Z drugo v prahu
Vse si nam pogoltnila

Vse kar pod tvojim nebom
Na ognju svojih smo kosti
Mrtvi skovali

Da tudi tebe bi tvoj glad pogoltnil

Preživeli na pečini golega srca
Brez kogarkoli brez česar koli
Ustvariti zdaj moramo nanovo vse

Ustvariti nanovo zemljo
Nebo na novo

Da bi se polomile ti čeljusti psica

2.

Sutjeska se pod oblake vzpenja
Pod njimi s soncejedom se spopada

Sutjeska krog sebe slepa se obrača
Obale svoje več ne more najti

3.

Tu vse svetlobe ugašajo
Vsi smisli tu molče vsa pota se izgublajo
Od tu nikamor

Prižgali smo kresove
Na vseh prelazih svojih žil

Tal pod nogami tu ne čutimo
Ne svoda nad glavo
Kam od tod

Odšli z neskončnim smo korakom
Vsi z enim samim
Po klancih lastnih smo odšli temen

Odšli po strmcih svojih sanj

4.

Sutjeska k izviru svojemu je pohitela
K soncu je k zenici zemlje
in nič nikjer ni srečala

Sutjeska za nami slepa je krenila
Sama več ne ve kam naj bi tekla

5.

Iz živega mesa se nam poraja zemlja
Za grudo gruda kamen poleg kamna
Gotovost za gotovostjo

Iz norega se diha se nam hebo poraja
Vedrina za vedrino zvezda poleg zvezde
Obzorje za obzorjem

Moč nam v gore v ozvezdja raste
Glad v sadež nežnost v cvetje
Svoboda v nedogled

Vse bolj in bolj razraščamo se v vse
Nič nam ne more nič več vzeti

6.

Sutjeska skoz naše se kosti prebija
Med rdečim cvetjem teče
Sred našega srca je njeno ustje
Sred našega srca je njen izvir

Sutjeska zdaj v sončno ptico se spreminja
S črno psico v kljunu

Zelengora

Dušan Kostić

Zdaj spi. Mogoče
ta hip vej davno žalost maja
pod gluhim svodom muke; nič ne čuti,
od sebe daleč, sanja
morda o pokopališčih, o studencih morda suhih.
Imena nekdanja so očesa
na deblu vsakega drevesa;
pod listjem in pod lubji
so ostale neke zore
podstrešje Zelengore.

Pomislimo: počivajo goščave
in pogasila jih je pozaba;
med nami so prešerne jase,
ki jih preplavila je trava, trava,
ki nič ne ve o stezah (prek plaščev, prek nabojnic in
prek ran,
o jamah, z molkom zasutih, o bojiščih,
o, ki nič ne ve, kako je ugašal dan
v gorečih krikih na nedolžnih pogoriščih.

Potopimo oči v vrtnice, ki vse bolj je temen
in od gora vse dalj, vanj naj nam tone roka.
Vendar še sredi brizgajoče ulične pene
pomislimo: nekje, nekje zdaj Zelengora
drhti tiho sinje nad rastlinjem mrtvega mórja;
nekje spi, tudi o nas nekje sanja,
ko žalost svojih vej zlagoma maja.

Prev. Veno Taufer

Iz pogovora s Frančkom Bohancem

Ustvarjalno delo – merilo pripadnosti

Gre za pobudo o povezovanju nekdanjih udeležencev NOB, literatov in drugih, ki bi skušali sedanjemu času primerno predstaviti moralno težo partizanskih izročil.

»Razumljivo je,« nam je povedal Franček Bohanec, ki pri svetu za tradicije (pri RO ZZB NOV Slovenije) sodeluje v komisiji za literaturo, »da pišočih udeležencev NOB ni mogoče stlačiti v celoto; zato se je porodila ideja o knjižnih predstavitev v okviru Partizanske knjige. Tako je pripravil Matej Bor izbor še neobjavljenih novel (te bodo brez dvoma zanimivost, saj se nam Bor doslej kot novelist še ni predstavil), Janez Vipotnik je prispeval knjigo novel, s katerimi nadaljuje svoj način pisanja o usodah borcev NOB, vezanih na posameznikove značajske lastnosti. Nekatere teh novel presegajo dosedanje objavljeno novelistiko tega avtorja in bodo tudi izziv za prenos na filmsko platno.«

Ko je Franček Bohanec nadaljeval misel o pisanju na partizansko tematiko, je ugotavljal, da je literarnih oblikovalcev te tematike vedno manj. Prvič, ker tematika ni lahka umetniška naloga, drugič pa tudi zato, ker se s spreminjanjem načinov življenja spreminja tudi pogled na svet. Takšno pisanje, je menil naš sogovornik, je bilo nekoč nemara lažje. In prav tretja knjiga, ki bo zbirka esejev, zajema problemski svet: avtorji se v njih sprašujejo, kaj se je zgodilo in kaj se dogaja, pa tudi, kaj naj bi posameznik storil, da ostanejo zdrave sile partizanstva. Esejisti zato vsak iz svoje izkušnje odgovarjajo na ta vprašanja in na tisto, kaj jih je vodilo pri pisanju, kaj jim je všeč, kaj jih moti... Sodelujejo Josip Vidmar, Karel Grebeljšek, Dušan Moravec, Boris Majer, Ivan Potrč, Bojan Štih, Vojan Rus, Mitja Vošnjak, Franček Bohanec, Tone Svetina, France Brenk in drugi...

»Nedvomno bodo vse tri knjige zanimive za slovensko javnost. Način, kako se pisatelji vključujejo v prizadevanja sveta za tradicije pri RO ZZB NOV Slovenije, je vabljev. Ne gre nam za sestankarstvo, ampak za izkazano načelo, da je tudi za to generacijo, ki je že v letih, ustvarjalno delo merilo pripadnosti.«

B. Ž. J.

Mira Mihelič:

Zadnji vlak

Stara lokomotiva, kakršno danes vidiš le še kot muzejski razstavni predmet na ljubljanski postaji, je sopihala proti Dolenjski z vagoni, v katere so nas stlačili. Neverjetno, koliko nas je bilo, vsa žetev zapornikov in zapornic, kakor so nas takrat imenovali, iz Ljubljane in okolice. Sedeli smo mesece in tedne v belogardističnih, se pravi, gestapovskih ječah, in čakali na transport, tisto zloglasno ime, ki je pomenilo odhod v eno smrtnih taborišč v Nemčiji. Toda bili smo že leta 1945 in vojna za fašistične sile. Osi je bila izgubljena, čeprav so se naši domači izdajalci obnašali, kakor da jih še ni odpisala zgodovina. Torej, lokomotiva je sopihala in stari vagoni so drdrali proti nam tedaj še neznanemu cilju – kaj smo pa vedeli, kam nas peljejo – ali v Nemčijo ali na morišče? Med vožnjo smo morali poskakati z vlaka, ker so ga napadla nizko leteča zavezniška letala, a napad se je končal brez večje škode in tudi nobena izmed žensk, ki smo medtem čepeli v jarku ob progi, ni pobegnila nikamor – le kam naj bi bile stekle pred oboroženimi stražarji? Nazadnje se je vlak ustavil v Žlebiču. Taborišče je bilo novo, ograjeno z visokim plotom, okrog katerega so bile v notranjščini v četrkotniku razporejene barake, na eni strani taborišča, pa za vsako takšno prebivališče zelo pomembne latrine, a ob cesti je stala ambulanta. Kuhinjo so si jetniki delili s kuhinjo nemške vojske, ki nas je ena njenih enot stražila skupaj s četo domobrancev, ki pa so bili veliko bolj sovražni od Nemcev – vsekakor nas Nemčija ni hotela več sprejeti, torej smo se znašli na domačih tleh.

Barake so bile nove, zračne, nobenega mrčesa, kakšno olajšanje po mučninih, da ne rečem groznih dnevih v ljubljanskih zaporih! Vsak dan so jetnike gnali na delo v bližnji gozd, kjer naj bi me, večidel mestne ženske in nevajene fizičnega dela, kopale jame za bunkerje zoper partizane. Seveda smo, kakor se temu reče, sabotirali. Vse to je bilo zdaj ob koncu vojne že smešno. Našo skupino je vodil star rezervist, Fischer po imenu, pivovarnar z Bavarske, ki nas je tolažil, da njegova puška ni nabita, sicer pa se je tega strelnega orožja najbolj bal on sam. To je bil že razkroj nemške vojske, če so morali v svojo obrambo poklicati takšne blage penzioniste. »Oh, dekleta, kar ležite v sončece,« je rekel, »blede ste, potrebne počitka, nič vam ni treba kopati. Če pa bi se približala vojaška kontrola, vas bom pravočasno opozoril, potem pa le lopate v roke, da ne bi imel sitnosti tudi jaz!« Tožilo se mu

je po domu, po bavarskem pivu. »Kaj pa Dachau?« smo hotele vedeti. Ne, o Dachauu ni imel niti pojma, nič ni vedel, ni hotel vedeti. Bil je brez krivde kakor toliko tistih, ki vtikajo kakor ptič noj glavo v pesek in pravijo, da jim tistega hudega ni nihče povedal, torej niso krivi. Kriv ali ne kriv, dobri stari Fischer je bil pravo olajšanje po ječi, v kateri so razsajali gestapovci in domobranska policija. In drevesa in oblaki! Nikoli prej nisem vedela, vsaj tako se mi je zdelo, kako čudovito bitje je drevo v svobodni naravi. Od korenin, debla, vej in listov, do ptičev, ki prepevajo slavo čistemu zraku. In oblaki, ki neovirano plavajo po modrem nebu, po vseh tistih dnevih in tednih, ko sem mogla gledati le sive zidove ječe! Vse je bilo novo, oprano z upanjem na skorajšnji konec vojne. In medtem ko smo po Fischerjevem dovoljenju ležale sredi gozda v resju in gledale v nebo, so tam grmeli zavezniški bombniki, ki so uničujoče odhajali v trdnjavo Hitlerjevega nemštva ali odhajali iz dežele,

odgovarjala za to, če ne bodo dobro ravnali z nami, torej nam vsaj stradati ni bilo treba. Namesto da bi tisti nemški komis metalce proč, smo ga dajale zdaj pa zdaj »starčkom«, kakor so se nam takrat zdeli, čeprav se danes zavedam, da jim je bilo komaj šestdeset let, medtem ko jih je meni danes sedemdeset in se še zmerom ne počutim dovolj stara... Bili so premagani in so se tega zavedali in esesovci v barakah nasproti našega taborišča so prelivali solze in govorili o sagi Nibelungov. Nemci so postali nenavadno popustljivi in medtem ko so nam domobrancev, ki so nas stražili, grozeče govorili: »Vse vas bomo postrelili, kurbe partizanske, ko bo konec vojne!« To grožnjo so nekateri nad dvema ubežnicama tudi uresničili. Nastopilo je čudno obdobje, da so nas Nemci varovali pred našimi rojaki, sicer pa so, kakor rečeno, zavezniška letala metala nad taborišče letake z opozorilom, da bo nemška vojska odgovarjala za to, če se bo kateremu od nas kaj zgodilo. Svoj hle-

šča je razglasil, da je taborišče razpuščeno in da lahko odidemo, da pa bodo Nemci toliko časa z orožjem varovali naš odhod pred domobranci, dokler jim ne izginemo spred oči. To je bilo spet grenko in žalostno in najprej nismo vedele, kam. Partizanom nasproti, toda tam bo fronta – tako smo vsaj mislile – in lahko bi prišle med dva ognja. Razbežale smo se na vse strani. Jaz sem z nekaj tovarišicami zavila proti Poljanam, tam smo vedele za hišo našega aktivista, kjer bi se lahko skrile in počakale partizane. Toda ko smo skoraj pritekale do tiste hiše, je bila prazna in zapuščena, na vratih pa je bil odtis črne roke. Kaj se je zgodilo z domačimi? Ali so še živi? Ali smo zašle v past?

Nenadoma nas je tiho poklical ženski glas. Bila je domača hči, ki se je vrnila po nekaj predmetov, potem ko se je družina po tistem grozečem znamenju na vratih umaknila k prijateljem v sosednjo vas. Seveda tukaj nismo mogle ostati, toda dobrosrčno dekle nam je namesto hlač in vetrovk, ki smo jih nosile v taborišču, dala kmečka krila, rute in predpasnike, da bi ne zbujale pozornosti pri »belih«, nato smo jo mahinile čez Malo goro v sosednjo dolino, tam je ena od nas poznala trgovsko

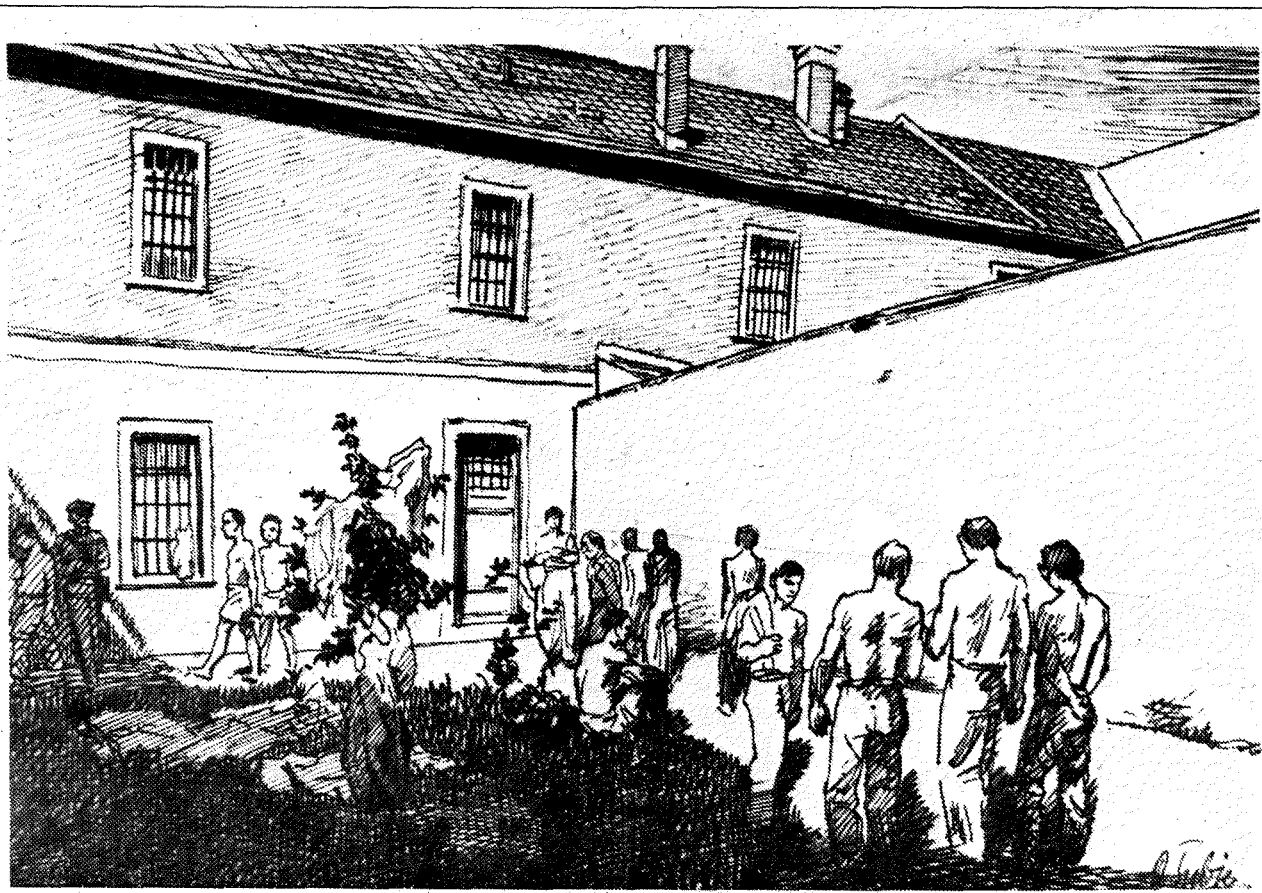

Marjan Bohinc: Taborišče Dachau, kreda (1945)
(Iz depoja likovne zbirke v Muzeju ljudske revolucije Slovenije)

smo bili na klopih in med klopimi, da sem se spet počutila kakor v celici ljubljanske policije. Tudi nemška patrulja, ki naj bi ugotovila, ali imajo potniki veljavne dokumente, ni mogla tukaj ničesar, le od časa do časa so nam z električno svetilko posvetili v prepadene obraze, toda preveč nas je bilo, da bi vsakega posebej preverili, sicer pa se je Nemcem samo še mudilo domov, karkoli je že takrat mogla ta beseda pomeniti zanje: docela porušeno, uničeno deželo. Tako smo sredi noči pristali v Ljubljani, toda, jojme, nas civiliste so nagnali v zastraženo čakalnico do jutra, ko naj bi nas legitimirali in tiste brez dokumentov zaprli. In kaj po-

seboj glas: »Eno deklet iz našega taborišča! Kaj delate tukaj?« Bil je Avgust. Rekla sem grenko: »Čakam, da me bodo spet zaprli in morda ustrelili.« Malo je pomolčal in nato rekel: »Ne, to se ne sme zgoditi!« Poklical je nekega svojega tovariša in mi rekel, da me bosta odpeljala s postaje. »Toda še nekaj nas je tukaj, v mestu pa je policijska ura.« Spet je malo preudaril, bil je počasen, toda temeljit mož. »Pokličite jih, toda brž! Midva vas bova odpeljala skozi zastraženi prehod tam na koncu perona, kakor da ste naše ujetnice.« Oprtala sta si puški in tri trepetajoče ženske smo jima sledile. »Nekam v bližino vas morava odložit, ker nimava veliko časa, kmalu, morda čez deset minut bo odpeljal naš zadnji vlak.« Smilja je poznala družino v Kolodvorski ulici, ampak na zvonjenje nam ni nihče odprl. Toda glej, tam nasproti je hiša s široko odprtimi vrati! Tja smuknemo in počakamo do sedmih zjutraj, ko bo konec policijske ure. Zbogom in hvala, Avgust! Niti posloviti se nismo utegnili, tako se mu je mudilo. Stekle smo v prostorno vežo tiste hiše, toda to je bila vojaška postojanka in vojak na straži je naperil puško v nas in zahteval, naj takoj izginemo, sicer bo streljal. Nič niso pomagale ne prošnje ne cigarete, ki sem jih imela še zavoček v žepu. Če gremo na cesto, nas prav tako čaka strel! Tedaj se na vsem lepem spet prikaže Avgust, ki ga je spotoma začelo skrbeti, ali je s tisto odprto vežo vse v redu, in tako nas je še enkrat odpeljal s puško na rami do naslednjega naslova na Pražkovi ulici, kjer so nam vendarle odprli hišna vrata. Kako bogato mi je Avgust poplačal tisti hlebec kislega komisa in pomislila sem: »Poglej, sovražnik ti je lahko brat, medtem ko ti je brat sovražnik.« Zmeraj se bom spominjala njegovega žalostnega nasmeha, ozkega sivga obraza in pozdrava, s katerim nam je zaželel vso srečo. Pa saj smo bile doma, na pragu svobode, medtem ko je njega čakala še dolga pot v neznanu. Ali je medtem že minilo tistih deset minut? »Srečno pot, Avgust!« Se danes upam, da je ujel – zadnji vlak.

Iz nastajajoče
knjige spominov

Rajko Šubic: Zaporniki v novomeških zaporih, perorisba, 1942

ki je prinesla toliko gorja človeštvu in tudi sama sebi. Grmtenje nad nami je prav tako oznanjalo, da se bliža konec groze, kakor ga je oznanjalo blago sonce, ki nam je poganjalo rdečico v izsušena lica.

Nemški vojaki so stradali. Bili so to starejši možje, tako rekoč zadnja straža premagane vojske, nikakor ne privrženci Hitlerja in njegove ideologije. Manj so dobivali kruha, kot smo ga dobile jetnice, saj so zavezniška letala od časa do časa spuščala tudi nad naše taborišče letake z opozorili, da bo nemška vojska

bec iz kislega težkega testa, ki ga nisem mogla pojesti, sem večkrat dajala staremu nemškemu vojaku, ki so ga kot druge stare letnike v poslednji stiski mobilizirali in se je zdaj znašel tukaj na Dolenjskem s puško, do katere je čutil odpor. Bil je kamnosek iz Hannovra z imenom Avgust, žalosten sivolasec s sivimi obrabi, kakor da se venomer solzijo. V nas pa je bilo čedalje več veselja v pričakovanju svobode in končno smo jo dočakale. Nemški poveljnik tabori-

družino v Dobropolju, ki nas bo baje sprejela, toda tista družina ni hotela ničesar slišati o nas, in tako smo vzele spet pot pod noge proti postaji.

Kmalu se bo odpeljal vlak proti Ljubljani. Zadnji vlak. Ždele smo med nepregledno množico ljudi, ki so nekateri bežali pred partizani, drugi pa pred »ta belimi«, in nekako se nam je posrečilo, da smo se zrinile v enega od vagonov vlaka, ki ga je spet vlekl takšna predpotopna stara lokomotiva. Vlak je bil prepoln beguncev in vojaštva, nerazsvetljen, tako stisnjeni

tem? V mislih nam je bila domobranska grožnja: »Vse vas bomo postrelili!« Toda kaj, če bi se poskušala rešiti? Morda bi na peronu našla razumevajočega železničarja, ki bi skril mene in moje tovarišice v kakem prazen vagonu? Straža me je pustila na peron, sicer pa je bil ves kolodvor zastražen, tako da ni bilo mogoče nikamor pobegniti. Nikjer nobenega železničarja, sami vojaki pa četniki v kučmah z dolgimi bradami, domobranci, esesovci, vse v pošastni fosforni svetlobi zatemnitve. Nenadoma slišim za

Štirideset let od legendarne bitke na Sutjeski Kurir mora zdržati napor

V prvi polovici junija 1943. leta sem bil kurir v 3. proletarski krajiški brigadi. Štab je bil takrat v revirju Sutjeske. Vsak večer smo bili kurirji pri komandantu, ki nam je dajal naloge za raznašanje strogo zaupne pošte po enotah divizije. V štabu brigade so potekale neobičajne in pospešene priprave. Vedeli smo, da pripravljajo naporen premik naše brigade. Ob mraku nas je komandant brigad odposlal s pošto in nas opozarjal na previdnost in iznajdljivost, ker so morale biti naloge opravljene čez noč, zjutraj pa smo morali poročati komandantu o opravljenih nalogah. Vsi kurirji smo se pravočasno vrnili.

Z jutranjo zarjo so kolone naših bataljonov že odhajale iz kanjona Sutjeske in se premikale proti Tjentištu. Deževalo je kot spomladi, tako slabega vremena zaradi manjše nevarnosti, da bi nas odkrila sovražnikova letala. Na desni strani našega premika je bil hrib Košut. Od tam se je bliskalo sovražnikovo orožje. Prek nas so letale topniške granate, ki so padale vse bliže našim kolonom. Kolone so že začeli zasipati z ognjem in rafali iz nemških šarcev. Prišel je ukaz, naj kolona pohiti mimo hriba Krekove z zahodne strani, da bi se izognila sovražnemu ognju. V hitrem pohodu je naša kolona prešla Milinklade in dolino reke Hrvavke. Srečevali smo dele prve in druge proletarske brigade. Vreme se je izboljšalo in znašli smo se v ognju iz sovražnikovih letal. Umanjli smo se v gozdove, kar pa je upočasnilo naš pohod. V popoldanskih urah smo se vzpenjali v hrib Katunište. Ves dan smo hodili brez počitka in brez hrane. Kurirji smo s hitrimi ukazi odhajali v enote pred štabsko kolono in za njo. Vsi smo bili utrujeni in lačni in komaj smo čakali, da se povzpemo na planoto Lučkih kolib, ki smo jo videli na obzorju. Od nekod je prišla nepreverjena novica, da je tam veliko divjačine in druge hrane, kar je pospešilo pohod utrujene kolone. Ko smo se povzpeli na planoto Lučkih kolib, se je kolona ustavila pred hribom Košut v gostem gozdu s stoletnimi bukovimi stebli.

Lakota, utrujenost in neprespanost so pritiskale na borce, posebno še na nas kurirje, ker nihče od nas ni spal prejšnjo noč. Sedel sem pod drevo. Zraven mene so bili moji tovariši kurirji. Vsi smo takoj zaspali. Zbudil nas je ropot sovražnikovih letal, ki so nas takoj zasula z bombami. Koščki eksplozivnih bomb so žvižgali okoli ušes. Iskali smo boljša zaklonišča, ko so nas obvestili, da moramo kurirji takoj h komandantu brigade tovarišu Karanoviču. V treskih letalskih bomb sem komaj uspel priti do komandanta, ki je bil nedaleč od mene. Komandant me je skrbno pogledal, z usmisljenjem in rekel: »Vidim, da si utrujen in lačen, ampak pošto je treba nujno odnesti v štab divizije.« Povedal mi je, da je divizija nekje na poti, ki smo jo prehodili čez dan. Nisem bil prepričan, da bom zdržal spet vse napore. Tolažil sem se z mislijo, da so to mogoče zadnji napori v našem velikem boju za svobodo. Toda komunist mora zdržati.

Spuščal sem se po strminah Katuništa, po katerih smo se vzpenjali pred dobro uro. Želel sem čimprej priti do cilja in oddati pošto. Tedaj sem opazil, da se mi približuje kolona. Nisem mogel ugotoviti, ali so naši ali so-

vražnikovi vojaki. Iz zaklona sem le ugotovil, da je kolona del enega naših bataljonov. Večji del starešin in borcev je imel oblečene nemške uniforme, ki smo jih zaplenili na Zlatiboru. Borce sem prepoznal po petokrakih zvezdah na kapah. Bili so utrujeni, nekateri skoraj popolnoma izčrpani. Spraševali so me, če je še daleč do planote. Nadaljeval sem pot, ki je bila mokra, tako da sem

večkrat padel. Po dobri uri hoje sem prispel v dolino Hrvavke in tam našel štab divizije. Komandantu divizije Koča Popoviću sem oddal pošto. V štabu divizije so bili tudi nekateri člani vrhovnega štaba. Po prevzemu pošte sem brez počitka takoj krenil na pot. Ko sem se vzpenjal v hrib Katuništa, sem čutil vse večjo utrujenost, noge sem le težko dvigoval. Pred seboj sem gledal hrib

in zdelo se mi je, da mu ni konca. Pot je bila le kozja steza, ki se je dvigovala skoraj navpično. Misel na pomembno pošto me je gnala naprej. Po poti sem videl mrtve borce. Priključil sem se koloni, ki se je počasi premikala. V večjih strminah sem kradoma ujel konjski rep. S konjsko pomočjo in pomočjo palice sem se laže premikal, čeprav se mi je zdelo, da je vsakih 50 metrov dolgih kilometer. Od utrujenosti sem čutil hladen znoj po vsem telesu. Stopil sem s poti in našel divjo čebulo, s katero sem si potešil lakoto.

Dosegel sem dela naše brigade in se priključil koloni. Laže mi je bilo, ker sem vedel, da bom pošto oddal pravočasno. Če je ne bi mogel oddati sam, bi jo nesel kateri od borcev v koloni naše brigade. Hiteli smo, da bi pred nočjo prešli večji del poti. Videl sem, da tudi oni še komaj hodijo od utrujenosti.

Štirideset let Sutjeske in Neretve

Na dan borca, četrtega julija, bo na Tjentištu veliko narodno zborovanje, kjer se bo zbralo nad šest tisoč nekdanjih borcev na Sutjeski in Neretvi, več deset tisoč delovnih ljudi in mladine, tabornikov in športnikov, brigadirjev in domačinov. Položili bodo vence na spominsko kostnico padlim v slavnih bitkah na Sutjeski in Neretvi ter se poklonili njihovemu spominu.

Zbranim bo spregovoril predsednik ZZB NOV Jugoslavije Bojan Polak-Stjenka, nato pa bo o junaštvih, o epopeji teh slavnih bojov spregovoril še član predsedstva SFRJ in predsednik odbora za praznovanje štiridesetletnice bojov na Sutjeski in Neretvi Cvijetin Mijatović. V nadaljevanju programa se bo razpletel kul-

turnoumetniški spored, nato pa bo še ves dan posejan s številnimi prireditvami. Tam bo kot vsako leto, avto-rally Sutjeska, tam bo zbor tabornikov, zbrani bodo mladinci z mladinske delovne akcije Sutjeska...

Vsi bodo obudili spomin na tiste usodne dogodke, ko se je začel preboj prek reke v smeri Krekovi-Milinklade, kamor je krenila Prva proletarska, in se je začel peklenški ogenj; ko je sledila svetu najslavnejša bitka za rešitev ranjencev, ko so kljub neizmernemu junaštvu borci kot snopje padali v juriših, in ko so bili storjeni nadčloveški napori za to, da bi zadržali sovražnika na obronkih planin, dokler ne bi prišle na drugi breg vse partizanske enote.

ЗА ЗАСЛУГЕ И ЧАСНО ВРШЕЊЕ
ДУЖНОСТИ ПРЕМА ДОМОВИНИ И
РЕВОЛУЦИЈИ У ВЕЛИКОЈ БИТЦИ
НА СУТЈЕСЦИ. ТЕБИ ДРУЖЕ

СТЕВАНЕ КЕЦМАН
ОДАЈЕМ ПРИЗНАЊЕ И ЗАХВАЛНОСТ
У ИМЕ НАРОДА ЈУГОСЛАВИЈЕ

ТЈЕНТИШТЕ

4 јули 1958

Stevan Kecman

Prihajali so najbolj strmi deli poti in zopet sem si pomagala s konjskim repom. Po petih urah naporne hoje sem ponovno dosegel vrh Katunište in štab brigade.

Poldne je minilo in mislili smo, da bodo sovražnikova letala odnehala. Toda priletela so ponovno. Dim, pomešan z ostrim vonjem smodnika in kislim vonjem požgane drevja je zajel cel gozd.

Pošto sem oddal komandantu in od utrujenosti skoraj padel. Tovariši so me odvedli do prostora za počivanje pod visoko bukvijo, kjer so počivali kurirji brigade. Pripovedoval sem tovarišem o naporni poti in slišal sem, da so nekateri prešli še težje. Za večerjo smo dobili pest pražene koruze in majhen košček konjskega mesa, ki je bilo prejšnjo noč skuhan nekje v kanjonu Sutjeske. Šalili smo se na račun večerje in govorili, da smo bogato nagrajeni za opravljene naloge. Tovariši so mi pokazali javor in mi povedali, da je njegov sok zelo okusen. Hrana in sok sta me malo osvežila.

Jutro je bilo lepo, kakor je lahko samo v tem letnem času. Prišel je ukaz, da ne smemo zakuriti ognjev in da naj zakopljemo vse, česar ne potrebujemo najnujnejše. Spoznali smo, da je položaj resen.

Že v jutranjih urah so se pojavili nemški letalski izvidniki. Za njimi so priletele štuke, ki so divje bombardirale naše prostore in pot, po kateri smo prišli prejšnji dan.

Ves dan so sovražnikova letala neusmiljeno tolkla po naših položajih. Ves prostor je bil preoran od letalskih bomb. Sovražnik je tolkel sistematsko. Bombe so padale tako blizu, da so eksplozije dvigovalle borce od zemlje.

Vsi smo se čudili, da ni bilo več žrtev, čeprav smo imeli po vsakem bombardiranju kakšnega tovariša manj. Varovale so nas debele bukke.

Vsak sovražnikov nalet se nam je zdel hujiši od prejšnjega. Vsi smo si želeli iz tega kraja, toda kam? Nemške zveri so okrog nas napravile obroč. Med naleti letal smo se pogovarjali, kako nevarna so bombardiranja v gozdu, kajti bombe eksplodirajo med vejevjem in drobci letijo iz vseh strani. Čvrsto smo bili pritisnjeni ob stebila. Letala so včasih letela tako nizko, da smo lahko videli pilote v kabinah. Streljanje na letala je bilo strogo prepovedano zaradi tajnosti razmetitve enot. Neko letalo se je spustilo tako nizko, da je pilot lahko videl pod bukvijo skupino borcev, med katerimi je bil tudi naš komandant brigade. Nekajkrat je obstreljevalo ta kraj. Na srečo nihče od borcev ni bil zadet.

Bombe so padale med nami, drobci so sekali vejevje. Zemlja, kamenje in vejevje je zasulo našo skupino. Zaradi eksplozij in zvoka letalskih motorjev nisem slišal ničesar več. Ko je nalet bombarderjev prenehal, sem v neposredni bližini zaslišal jokanje. Videl sem kurirja Djura, ki mu je iz rokava tekla curek krvi. Obraz je imel črn, kot da bi bil ožgan. Drobci bombe je zadel Djura v levo roko in mu jo skoraj presekal. Roko so mu prevezali nad rano, toda krvi nismo mogli zaustaviti. Pomislili smo na najhujše. Prišel je brigadni zdravnik. Ranjenec je zahteval, da mu roko amputirajo, in zdravnik je to napravil takoj. Dal mu je samo injekeijo proti tetanusu. Zdravnik je rano zavit in ukazal eni izmed bolničark, naj odpelje ranjenca v brigadno ambulanto in nato v divizijsko bolnišnico. Poiskali so konja in odpeljali Djura v bolnišnico. Ranjenec ni hotel zapustiti brigade. Prosil je komandanta, naj ga pusti v brigadni ambulanti, češ da rana ni nevarna in da bo v kratkem lahko nadaljeval kurirsko dolžnost. Vsi smo si želeli, da bi Djuro ostal med nami, pa čeprav bi morali sami opravljati njegovo delo.

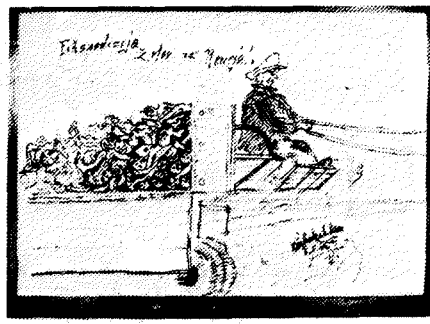
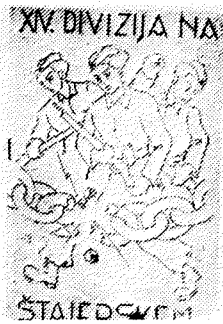
Vendar so bile ranjenčeve in naše prošnje zaman. Djura smo hoteli vsi spremljati v divizijsko bolnišnico. Nekateri tovariši so mu dali kos pečenega konjskega mesa ali pest pečene koruze za na pot, pa čeprav sami niso imeli dovolj hrane. Medtem se je razširila novica, da je Nikola Pećanac, komandant drugega bataljona z mitralješkim rafalom zadel sovražnikovo letalo in s tem tudi prekršil ukaz štaba brigade. Branili smo ga z besedami, da je mogoče ravno ta zlikavec pred kratkim sejal smrt po tem prostoru in hudo ranil našega tovariša Djura. Pećanac je prvi maščeval roko našega tovariša.

Odhod kurirja Djure je bil za nas kurirje zelo težak. Tudi štab brigade je bil prizadet, ker je ostal brez tako vzornega borca-kurirja. Ob odhodu nam je Djuro dejal: »Tovariši, ne pozabite me. Vrnili se bom k vam. Ostala je še desnica, še bom lahko streljal.«

Stevan Kecman

**Izpod ulic, izpod kasarn,
iz mraka gozdov
in katakomb
vzbuhne upor!
Svetu zavlada človek,
ne jeklo, zločin,
mehanizirani umor.**

Matej Bor

Na ovinku ali le v bregu poti

Kadarkoli kdo od nekdanjih udeležencev narodnoosvobodilnega boja s pogledom iz razdalje objame čas svojega 'bivanja v vojni' in izrednih življenjskih okoliščinah, slejkoprej pridejo na dan besede »vrednote revolucije«, »naša čista moralnoetična načela« in »vrednote, ki danes bledijo, jih zanemarjamo in zapostavljamo«.

Zavedamo se, da gre za filozofska in sociološka ter psihološka vprašanja, ki so jim posvečeni globoki vodnjaki in širne poljane znanstvenega razglabljanja, hkrati pa je res tudi to, da se prav v zadnjem času, ko našo družbo tarejo čisto konkretni ekonomski problemi, vse premalo ubadamo s pogovori o tem, kaj so nam v tem življenju vrednote, kaj etika in morala.

Včasih v naglici ugotavljamo, da morala pada, da hitenje za materialnim zadovoljevanjem naših potreb duši etiko v medčloveških odnosih, hkrati pa se nad človeka zgrinja peza super civilizacije, ki ga peha v stanje, kakršnih prejšnje dobe niso poznale. O tem smo se pogovarjali z današnjimi sogovorniki in tudi o tem, kaj je z dogovori, oziroma zakoni, ki uokvirjajo naše družbene norme.

prof. Janez Milčinski

Lahko je biti dober v dobrih časih

»Lahko je biti dober in pošten v dobrih in mirnih časih,« pravi profesor dr. Janez Milčinski, spominjajoč se na vojno. Tako se je začel pogovor z možem, ki so ga o vrednotah in tradiciji narodnoosvobodilnega boja že mnogokrat spraševali.

»Včasih sem se prav bal govoriti o tem času in sem si mislil, da ne kaže pogrevati stvari. Mislil sem si, da je bilo to pač že tolikokrat povedano...«

»Pa sem spremenil mnenje, ko sem z mojimi študenti medicine večkrat obiskal Rog in ugotovil, da pravzaprav o vsem tem dosti več razmišljajo, kot sem verjel in da o narodnoosvobodilnem boju tudi mnogo več vedo, kot sem pričakoval. V njih je, sem ugotovil, velikanski kapital, ki ga ne kaže zavreči, kot smo nekoč storili (denimo) s prostovoljnimi delom...«

Profesor Milčinski se še vedno stiska med gorami knjig in papirjev na inštitutu za sodno medicino in še vedno se pred njegovo pisarno nabirajo čakajoči na pogovor. Sam o tem svojem delu pomišlja hkrati z obravnavano temo: »Vidite, če je nekdo zagnan, če svoje delo opravlja z veseljem potem mu uradni delovni čas in ure niso mar. Je premalo časa in tudi pravega miru ni, dokler teče redni delovni vrvež.

Vrednote so, smo rekli, marsikaj. Med njimi je profesor Milčinski imenoval kakovost. »Kakovost, merila zanjo so zelo padla. To ne velja le za nas, tako je tudi v svetu. Že če pogledate, kako so bili včasih narejeni avtomobili: njihova življenjska doba je bila najmanj trideset let. Današnji avtomobili so narejeni za kakšnih borih sedem let. Za stvari, ki jim je programirana doba trajanja minila, se delovni več dobi.« Sva torej že pri potrošništvu, ga vprašam. »Točno. Spremenjeno vrednotenje kakovosti, naravnost rečeno: njena manjša veljavnost se kaže tudi v stroki, v odnosu do delovnih obveznosti, odgovornosti do jezika. V zdravstvu (pa tudi v pedagogiki, v izvedenstvu, v družbenem delu) se mora mlačno vrednotenje kakovosti dopolnjevati po poti moralne odgovornosti za dobro in boljše delo. Marsikdaj pa je prizadevanje za kakovost plavanje proti toku. To pa človeka utruja.«

Pomeni to tudi pomanjkanje častnosti dane besede?

»Da, tudi to. Ali pa vzemiva odnos do dolga. Danes kaže, da prav nikogar ne vznemirjajo dolгови. Kot da ni nič hudega, če človek dolga ne povrne. Prav tu se je naše gledanje močno spremenilo. Spominjam se časa pred leti, ko smo se doma prvič zadolžili – za šivalni stoj. Bil sem ves iz sebe. Danes se seveda to zdi smešno...«

Zamišljeno me pogleduje skozi očala in vem, da bi mi bilo ljubše, če se povrneva bližje k njegovemu področju dela. Čisto naravnost o etiki in morali v medicini nekako ne vprašati, da ne bi zvenelo izzivajoče. Saj navsezadnje vemo, da če kje, neka prastara etična pravila veljajo prav v medicini.

»Menim, da današnji medicinci znajo več, kakor tudi, da več študirajo, kot smo mi nekoč, vendar pa tudi menim, da nimajo več toliko tistega notranjega miru, kot smo ga imeli še mi.«

Najbrž res. Notranje umirjen človek ne sprejema novih informacij avtomatično, ne faktografsko, skuša jih pretehtati, primerjati, vgraditi v širši okvir svojega vedenja. Nam pa danes pogosto naglica нареkuje življenje in delo.

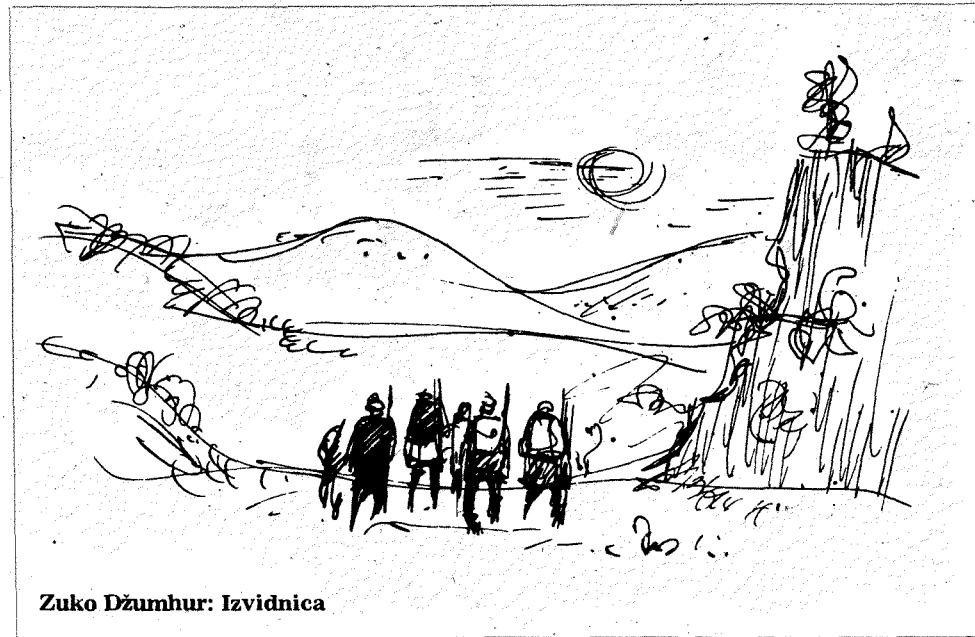
Borci včasih, kadar teče beseda o nepravilnostih v sedanjih naših družbi, poudarjajo, kako vse drugače so reševali težavne naloge takoj po vojni. Kaj meni o tem Janez Milčinski?

»No, ko so stvari že odmaknjene, jih včasih radi tudi malo idealiziramo. O vsem mogočem smo se dogovarjali, pa vendar nismo mogli čisto vsega uresničiti. Seveda je treba upoštevati tudi dejstvo, da je minilo že skoraj štirideset let od takrat in, da se je marsikaj v svetu in v naši družbi spremenilo. Sam se nerad pasem na spominih. Veseli me, da je vojna daleč za nami. Nikomur ne želim, da bi vse to doživel ponovno, pa vendar brez tega spomina v sebi ne bi hotel biti. To je bil naš čas zorenja, čas velikih preizkušenj in čas, ko se je človek učil prenašati tudi razočaranja.«

Pa mladi? »Ravno včeraj smo se pogovarjali, kako bi se ljudje obnašali, če bi spet prišlo do izjemnih razmer. Nekateri so menili, da bi stari že znali stopiti na pravo mesto, mladi pa, da bi jo popihali. Trdno sem prepričan, da nikoli ne bi bilo tako, da prav v izjemnih okoliščinah pridejo na dan prejšnje vrline – seveda pa tudi slabe

lastnosti – tam, kjer bi jih najmanj pričakovali. S tem vprašanjem v zvezi pa se zavedam, da smo za mlade storili premalo, da se o njih krivično pojavljajo govorice, češ da so neresni in neodgovorni. Poleg tega pa ne znamo med učenci in študenti poiskati posebno nadarjenih in jim dati možnosti, da bi lahko razvili svoje sposobnosti in uresničili željo po znanju. Tudi izjemna prizadevanja v naši družbi niso ustrezno ovrednotena in ni bistvenih razlik med onim, ki se bolj žene, in tistim, ki se ne pretegne. Najbrž je tudi to

delo, je vrednota in tudi za dobro delo sta etika in morala še kako pomembna faktorja. Janez Milčinski, vedno z enim očesom kritično na prehojeni poti svoje generacije in z drugim na poti mladim, meni, da možnosti in potrebe za dobro delo v prihodnosti ne bo zmanjkalo. Marsikaj je ostalo mladim, kar starejša generacija ni utegnla postoriti. Na vse to pa gleda mož izkušnje z optimizmom in verjame v dobrega človeka še naprej. »A dobrota brez dela in znanja prav nič ne pomeni,« pristavi in konča pogovor z nadaljevanjem.

Zuko Džumhur: Izvidnica

ozko povezano z razvrednotenjem kakovosti dela.

»Morebiti,« je premišljal profesor Milčinski, »nas bo prav ekonomski položaj prisilil k temu, da se bodo stvari obrnile na bolje? Morda. Večkrat je bilo že slišati in tudi ondan sem ponovno slišal po radiu oceno, da v povprečju ne delamo več kot po štiri ure dnevno. Pa se ne najde nihče, ki bi se razburil, ugovarjal...«

Tudi delo, vendar le dobro

njem uvodne misli: »Lahko je biti kulturen, dokler je v avtobusu še en sedež prost in se stojé ne drena preveč potnikov. Ko pa je vse polno, pridejo na vrsto komolci.«

Čas, ko je lahko najhujše, imenuje profesor Milčinski »kuga«. »Kadar pride kuga, so ljudje prijazni med seboj. Zdaj smo pa, tako kaže, nekje na sredi in upati je le, da bomo kljub vsemu premostili težave – brez kuge.«

Bojana Žokalj-Jesih

Sergej Vošnjak

Pravice in dolžnosti – dve strani iste medalje

»Vrednote, ki so se razvijale med revolucijo, so imele posebne pogoje,« meni Sergej Vošnjak, »kajti ko je človek brez vsega, brez nacionalne svobode, ko ga hočejo narediti za hlapca, misli samo na eno: kako bi se tega rešil. Takrat je povezanost med ljudmi tesnejša. V narodnoosvobodilnem boju smo

razvijali te vrednote in z njimi so se ljudje plemenitili.«

Tovariš Vošnjak meni, da je pojem prijateljstvo premalo. V NOB je živel širši pojem – tovarišstvo, ki pomeni pomagati sočloveku in se zaradi tega tudi marsičemu odpovedati, pa tudi če gre za ceno življenja. Prijateljstvo je samo odnos med ljudmi,

ki se srečujejo, tovarišstvo pa je odnos do ljudi nasploh. V pojmu tovarišstvo je zajeto marsikaj; predvsem odgovornost do izpolnjevanja nalog, neka enakost, pa ne takšna lažna, kakršno poznamo danes. »Danes namreč mislimo, da je treba razvijati enakost zato, da bo imel tisti, ki se trudi, enako kot tisti, ki samo biva na delovnem mestu. Ne,« pravi tovariš Vošnjak, »enakost mora biti v tem, da vsak izpolnjuje svoje naloge. Rezultate dela pa je treba ustrezno vrednotiti. Nasprotno je danes čuti, da si prizadevamo samo, kako bi ustvarjeno delili, ne pa, kako in koliko je kdo k ustvarjenemu prispeval.«

Sodobna sredstva komuniciranja, predvsem televizija, so prispevala, da so se ljudje bolj zapirli v svoje kroge. Bolj bi morali negovati tovarišstvo in ga postaviti za cilj, za katerega se je treba zavzemati v vsej družbeni praksi. Samoupravljanje je namreč samo metoda odločanja in ni adekvatno tovarištvu. Če bi bilo tega več v naši zavesti, bi bilo tudi samoupravljanje boljše, bolj učinkovito in tudi rezultati bi bili boljši.

Iz tovarišstva izvira naziv 'tovariš'.

kih ekonomskih razmer ljudje ne zaupajo, da se bodo napovedi o izboljšanju tega stanja uresničile, ker je preveč besed in obljub, premalo pa rezultatov. V časopisih lahko beremo, da je odpadla ta ali ona seja zaradi nesklepnosti. Če bi naredili analizo, bi lahko ugotovili, da se celo med delegati, ki smo jih izbrali kot najboljše, pojavlja dokajšnja pasivnost. Mar ni to izraz nezaupanja ali skepse? Druga stvar pa je v tem: prav gotovo inteligenca premišlja malo dlje od danes in ima iz določenih usmeritev svoje pomisleke in pripombe. Ali so utemeljene ali ne, je stvar konkretnega obravnavanja, mislim pa, da bi morali pripombam pazljivo prisluhniti. Če bi delali tako, bi se izognili marsikateri napaki, ki nas danes bremenijo. Posledice teh napak pa vsakodnevno občutimo na svoji koži. Od časa do časa lahko slišimo z različnih forumov tudi pripombe, češ da je ljudem treba zaupati. Čeprav je resnična, me ta pripomba zelo moti, ker pogrešam bistvenejšo prispodobo o zaupanju. Ta pa bi se morala glasiti takole: Bolje moramo delati, da nam bodo ljudje zaupali!«

Ko takole govorimo o vrednotah, o prenašanju vrednot iz časa revolucije in jih ocenjujemo, se nujno pojavi vprašanje, kaj pa je z vrednotami danes, ali jih imamo sploh oblikovane. Naš sogovornik misli, da jih nimamo. Nekateri mislijo, da je največja vrednota biti na nekem položaju. S tem so pogosto povezane tudi tako imenovane vrednote potrošniške družbe: imeti boljši avto, boljše hišo in vikend, pozabljena pa je resnična vrednota, kako si do vsega tega prišel. Za nekatere, zlasti nekdanje borce pa so še vedno največje vrednote tiste, ko se sam pred sabo izprašaš, ali si delal vedno pošteno, ali si dal vse od sebe za skupnost, ali si bil vedno človek in mož v resničnem pomenu te besede.

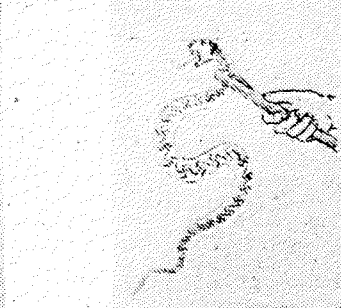
Marsikdo je bil prepričan, da bo proces samoupravljanja storil iz človekovi zavesti tisto, za kar bi se morale intenzivno zavzemati vse družbeno organizirane sile, čeprav je že dolgo jasno, da je kvaliteta samoupravljanja pogojena s stopnjo človekove samozavesti. Iz te pa smo žal izbrisali družbeno odgovornost, ki je bila temeljna vrednota v naši revoluciji.

So današnji ljudje bolj optimisti ali pesimisti

»Čeprav sem sam izreden optimist, bi zelo težko odgovoril na to vprašanje,« je dejal Sergej Vošnjak. »Ravno v teh dneh je razprava o benedinskih bonih povzročila dokaj hudo situacijo. Iz raznih organizacij, celo članov izvršnega sveta, so se javno širile dezinformacije, da bo za preživljanje dopustov posebna količina bencina na bone. Na osnovi tega so ljudje načrtovali dopuste, potem pa se vse podre. Ali naj bodo ob takšnih dogodkih, ki jih ni malo, ljudje optimisti ali pesimisti? Na splošno je manj optimizma kot pesimizma; prav zato. Z vrsto ljudi sem razpravljal, ki so mi na osnovi poročil v sredstvih obveščanja prikazovali, koliko nafte uvozimo v okviru blagovne menjave, koliko je predelamo sami in kakšna je energetska bilanca, hkrati pa slišimo, da naf-

Zakaj je slovenska inteligenca skeptična glede našega razvoja?

»Če bi bila skeptična samo slovenska inteligenca, potem ne bi bilo še tako hudo,« se glasi odgovor. »Skepsa je veliko širša. Prav zaradi tež-

Zaupajte, tovariši,
verujte!
V jeseni tej ni hrepenenje
kalna voda,
kot divji, hrzajoči konj
prihaja k nam svoboda?
Karel Destovnik-Kajuh

te ni, ker ni deviz, in ljudje se sprašujejo, kam gre tista iz blagovne menjave. Se mar nekaj uvozi, da se potem posamezno izvaža? Takšnih primerov ni malo in če ljudje o njih tako razmišljajo, to ni znak optimizma niti zaupanja. Iščemo vse mogoče sovražnike, da bi jim naprtili krivdo za hude ekonomske in družbene razmere pri nas, ne iščem pa največjega sovražnika – v naši neodgovornosti ali nesposobnosti.

Mimo tovariša Sergeja Vošnjaka, direktorja ljubljanskega mestnega gledališča ni mogoče, ne da bi ga vprašali o etiki in morali, če že govorimo o tej temi, ki velja na tem področju, na področju umetnosti, v literaturi in v gledališču. Na primer, kakšen namen ima moderna drama: negirati današnjo družbo, samo razburiti gledalce ali tudi opozoriti na vrednote?

Takole pravi: »Kvaliteto vsakega umetniškega dela, pa naj gre za dramo, literaturo, slikarstvo ali glasbo, ne bi po vsebini delil na klasično in moderno. Je pač sporočilo, ki ga posamezno delo nosi v sebi, in izrazna moč, v kolikrški meri ga to sporočilo daje javnosti, bodisi bralcem, gledalcem, poslušalcem ali obiskovalcem razstav. Mislim, da sam način izražanja sploh ni pomemben, najsi bo moderen ali klasičen. Gre za kvaliteto umetniških storitev. Umetnost je tisti način vplivanja na našo zavest, ki naj bi nam pomagal delati boljše, plemenitejše in bi nam kakorkoli pomagal pri razreševanju tistega, kar nas bremeni, kar nam leži na duši – kakor so včasih rekli. Kolikor umetnost to doseže, mislim, da je resnično umetnost. Če pa tega ne dosega, je lahko le trenutna modnost. Snobizem je bil, je in verjetno bo še kar precej časa živel tudi v naši zavesti. Končno so ljudje tisti, ki presoja, kaj je dobro in kaj ni. In če po naši ustavi nosijo odgovornost za naš razvoj, tudi za obrambo domovine, lahko sami presoja, kaj je umetnost, kaj je kvalitetno in kaj ni.«

O tem, ali politika sodi v umetnost ali mora biti strogo ločena, meni tovariš Voš-

njak, da dnevna politika v umetnost ne sodi. So prilžnosti, ko se lahko uprizarjajo take aglike, kot na primer med narodnoosvobodilnim bojem, ki je bil s tem načinom umetnosti še posebej bogat. Danes pa ni potrebe, da bi se šli na takšen način stalno in toliko, da se bodo v trenutni situaciji po svoji vesti in po svojem znanju najbolje sami odločali.

Poklepatali smo še o tem, kaj pomeni prenašati revolucionarno izročila na mlajši rod, kaj je razvijanje in oživljanje izročil.

»Mislim, da gre za prenašanje tistih vrednot, s katerimi smo se v neenakopravnem, pravzaprav težko razumljivem boju glede na razmerje sil uspeli obdržati in zmagati,« pravi Sergej Vošnjak, ki je v NOB stopil sredi razcveta svoje mladosti. »Ne gre za to, da bi borci zase zahtevali, da bi jih ljudje častili zato, ker so bili borci, še manj zato, da bi se razvila neka mistifikacija borčevske generacije, kot se je na primer letos ob dnevu mladosti, ampak za to, da bi tiste vrednote, ki so nas naredile tako močne v tistem času, prenesli na mlado generacijo, ker bi bil potem naš razvoj prav gotovo tako v ekonomskem kot v družbenem in političnem pogledu veliko uspešnejši in kvalitetnejši.«

Ko sem bil mlad, smo se ljudje z enakimi ideali bojevali za to, da bi bili sprejeti v partijo, da bi v njej še aktivneje delali, danes pa se marsikdo odloča za ta korak, če mu bo to prineslo hitrejšo napredovanje, rešitev stanovalskega problema in podobno. Takrat smo znali razvijati odgovornost do izpolnjevanja nalog, od najmanjših do največjih, in vedeli smo, da mora biti nujna konsekvence, če teh nalog ne izpolnimo. Skupnost smo pojmovali kot nekaj, ki bo boljše za vse, če bo vsakdo nekaj prispeval.

Danes je žal prevladujoča miselnost, kaj vse zahtevati od te skupnosti, brez lastnega napora. Govorimo predvsem o pravicah, malo pa o dolžnostih, čeprav sta to dve plati iste medalje.

Ziva Drole

ti zamegljijo veliko večino ljudi pri nas, ki živijo od dela, vrednote, ki pravzaprav določa položaj človeka v družbi. To je ena naših temeljnih vrednot; pa ne samo tisto delo v delovnih organizacijah, tudi na delo v krajevnih skupnostih in v šoli mislim. Današnje zaostrene ekonomske in družbene razmere zahtevajo, da se bomo bolj ravnali po zakonitih in moralnih normah. Če na primer ni za vse dovolj delovnih mest, bo treba pri sprejemanju bolj spoštovati vrednote, kot so moralnost, delavnost, poštenost, in ne upoštevati neke zveze.«

Navsezadnje oblikujejo vrednote tudi družbeni predpisi. Naša ustava vsebuje uzakonjene etične in moralne norme. Če bi vsi upoštevali zakonske predpise, bi se morala poglobila. Za družbo namreč ni mogoče trditi, da ima visoke moralne vrednote, če se tako pogosto kakor pri nas v zadnjem času sliši o kršenju predpisov. O tistih, ki trdijo, da imajo zvezane roke in ne morejo ničesar storiti, meni tovarišica Strmoletova, da je to samo izgovor za premajhno dejavnost pri odgovornem delu. Če je volja podprta z delavnostjo, se lahko stori vse, oziroma skoraj vse.

»Tudi sodniki imamo kodeks sodniške etike in vsi smo se dolžni po njem ravnati,« še pove predsednica vrhovnega sodišča. O kršitvah tega odločajo organi sodniškega društva. Sicer pa morajo, ne samo vrhovno sodišče, ampak tudi vsa redna in samoupravna sodišča, pri svojem razsojanju upoštevati moralno-etične norme. Mnogi predpisi celo nalagajo občanom, da v svojih odnosih spoštujejo moralne in etične norme. Iz tega izhaja, da so načela morale celo zahtevnejša in gredo dalj od predpisov. V praksi pa se ve-

ki mi niso tovariši. Tistemu, ki je v postopku zaradi kazenskega dejanja, nikakor ne morem reči tovariš, splah pa ne gospod. Zdi se mi, da nam kar manjka ustrezen izraz.«

Med borci NOB je bila morala zelo stroga; tudi sodišče je bilo med NOB strogo. In borci so bili do sebe in do svojih tovarišev strogi. Sojenje sebi je gotovo najtežje. Kaj je od tega ostalo do danes? Se izročila prenašajo tudi na tem področju, in če se, ali se samo kot zapisana dediščina mladi generaciji ali samo zato, da bi ustvarili slavo borcem, ali hočejo kaj naučiti? Ali to sprejemamo v našo vsakdanjo prakso?

»Izročila partizanskega sodstva, oziroma načela, na katerih je bilo zgrajeno partizansko sodstvo, smo celo uzakonili in še sedaj veljajo v našem sodnem sistemu, ne samo zato, da bi bila to tradicija, ampak zato, da bi tudi danes sodili zakonito in pravično. Gotovo gre zasluga borcem, da so temelje sedanjemu sodstvu postavili že med NOB. Tretjega septembra 1944 je SNOS izdal odlok, ki je določil, da sodno oblast izvršujejo narodna sodišča. Že v samem začetku je bilo sodstvo ljudsko in demokratsko. Sodišča so bila nedotakljiva. In tudi to še danes velja, da sodišče sodi zbirno, neodvisno, da sodelujejo poklicni sodniki in občani nepoklicno. Seveda je eno temeljnih načel tudi to, da v sodnem postopku nihče ne more soditi o svoji zadevi, kajti človek je sebi slab sodnik, ne velja pa, da ne more biti sebi moralni sodnik. Borci so bili do sebe strogi. Pravzaprav je bil vojni čas strog, moralna načela pa zahtevna in strogo izpolnjevana. Morala je bila zelo visoka zato, ker so vse kršitve dosledno kaznovali. Menim, da ni

ca. »Tisti je mož, ki zna in si upa povedati svoje mnenje, in ne tiseja, kar od njega pričakuje okolica. Skrivanje za

nekom ali čakanje na mnenje odločujočih činiteljev – to mi ni bilo nikoli všeč.«
Ziva Drole

Jože Ciuha

Tesen nam je naš civilizacijski model

Morala – ethos, to je vrsta vprašanj, ki pokrivajo široka področja človekovega načina življenja in odnosov med ljudmi. O tem, meni Jože Ciuha, veliko govorimo. Najbrž zato, ker se soočamo s krizo zavesti, ki nam jo pri naša način današnjega življenja, glede na že uveljavljene vrednote. Ponavlja se znan razkorak med pričakovanji in življenjsko prakso. »Meni se vsi ti problemi kažejo v luči širših civilizacijskih procesov, ki jih sicer na različne načine razgrinja naš način življenja. Mislim, da popušča okvir določenega civilizacijskega modela, ki ga opredeljuje velik napredek tehnologije in predvsem človekova pričakovanja glede na možnosti, ki jih ponuja materialna svoboda.«

Premislek, postanek in – nadaljevanje misli: »Cela vrsta vrednosti, s katerimi je rasla in živila moja generacija, dobiva danes povsem nove razsežnosti, oziroma le te podlegajo preverjanju nekih novih spoznanj, ki nam prihodnost kažejo v manj privlačnih barvah, kot je to bilo še včeraj.«

Kadar govorimo o našem sedanjem položaju, govorimo predvsem o naših gospodarskih težavah, precej manj pa o tem, kar ostaja za temi prikrito in kar nas nemara še

niti dela, in da so s tem povezane velike travme današnjega časa. Da gre zgolj za zmagovit pohod tehnokratizma in za zanikanje tistih temeljnih humanističnih načel, ki smo se jim zavezali. Da gre v bistvu za poudarjene interese odtujene moči, kjer moč reproducira moč. Posledice tega globoko pretresajo svet in so vzrok raznim deformacijam in izkoreninjenostim.«

In za takšno življenje, je menil Jože Ciuha, je usodno, da živi in se odvija skoraj brez kulture. »To do neke mere občutimo tudi pri nas. Predvsem še v močno natehtih medčloveških odnosih, pa v različnih pojavnih oblikah agresivnosti, v nacionalizmi, sovražnosti in v prizadevanjih po zapiranju vase.«

Zmotno je prepričanje, da je kultura predvsem poraba. Pri nas smo se malo in premalo ukvarjali z dejstvom, da kultura lahko močno vpliva – ne zgolj na kultiviranje delovnega okolja, ampak tudi na rast proizvodnje in na kulturo proizvoda.

Kadar govorimo o naši samoupravni naravnosti, premalo mislimo na to, da lahko zastavljene cilje uredimo le z razgledanimi, kulturnimi ljudmi. To pa se ne nanaša zgolj na materialno plat življenja, temveč na tisto njegovo presežno vrednost, ki nam jo mimo drugega opredeljujejo tudi moralne in etične vrednosti. Teh stvari se zavedamo vse premalo. Preveč ostajamo zgolj pri površinski prividnosti. Morali bi dojeti dileme zamotanih vprašanj, ki se jih loteva Erich Fromm v knjigi »Beg od svobode«.

Nekaj besed bi še rad spregovoril o tem, kako se vračamo v preteklost. V mislih imam nostalgčnost, ki ji vse preradi podlegamo. Zapiramo se vase in mitiziramo našo minulost. Vsako življenje in gibanje pa se morata sproti napajati in oplajati z energijo širokih množic. Tako se poraja in izpričuje revolucionarni interes. Tako se tudi oblikujeta njegova vsebina in njegova zavest.«

Nostalgija, je menil Jože Ciuha, je pa podložena z mnogimi značilnostmi staranja, utrujenosti in pomanjkanja idej. To misel je naš sogovornik razvijal še naprej in končno dodal, da pri tem dostikrat grešimo, ko dajemo mladim premalo možnosti, da bi se uveljavili.

Med našim pogovorom, ob vprašanju človeških vrednot, je slikar povedal anekdoto, ki mu jo je povedal nek kolega, in ki ni čisto od muh: šlo je za vprašanje, čemu so propadli kmečki panti. In tisti kolega je pojasnil, da predvsem zato, ker so se puntarji bojevali za »staro pravdo, namesto za »novo«.

Bojana Zokaj-Jesih

Francka Strmole

Etika in morala sta tudi uzakonjeni

Kaj pomeni etika in morala? Ali premišljamo o tem, ko hitimo iz dneva v dan po poti našega življenja med znanici in tujci? Morda, pa ne vedno. Vemo za vrednote, ki sodijo v to etiko in moralo, vrednote, ki so se kalile med borci našega narodnoosvobodilnega boja. Znamo jih naštet: prijateljstvo, tovarištvo, vzajemna pomoč, držati dano besedo, delo... Govorimo o prenašanju teh vrednot na mlajše rodove.

»O moralnih vrednotah iz NOB ni dovolj samo govoriti. Po njih je treba živeti in delati, sicer se res spremene v fraze,« meni predsednica Vrhovnega sodišča SR Slovenije Francka Strmole. »Te

vrednote so trajne in njihova vsebina se le malo spreminja, kolikor seveda ne zahtevajo dopolnitev in poglobitev nove družbene razmere. Pravzaprav morajo biti trajne in velika večina ljudi pri nas jih sprejema kot temeljne vrednote naše družbe, bodisi da gre za prijateljstvo, tovarištvo, odkritost, pomoč ali kaj drugega, kar plemeniti ljudi. Je pa seveda manjšina, ki se po teh moralnih načelih ne ravna in zato zapušča pri mnogih ljudeh občutek, zlasti med mladimi, da so moralna načela razrahljena in da so celo podrejena materialnim dobrinam. Res, mislim, da je še vedno preveč protekcij, da nekateri tudi kilograma solate na trgu ne znajo kupiti brez »zvez«. In

Ismet Mujezinović: Odmor

likokrat ravna tako, kot bi bilo moralno vse, kar z zakonom ni izrecno prepovedano. To pa ni prav.

Z nekaj mislimi sva se s sogovornico ustavili še pri pojmihi tovariš in gospod. O enem ali drugem naslavljanju so bile že velike polemike. »Tovariši lahko nazivam svoje sodelavce, ne morem pa tega reči vsakomur,« pravi tovarišica Strmole, »saj pojem tovariš vsebuje več kot gospod. Hkrati pa se mi upira nazivati z gospod ljudi,

pomembna strogost kazni, pač pa prav ta doslednost, da je obsojena vsaka kršitev.«

Na sploh pa, pravi Francka Strmole, je težko govoriti o etiki in morali. Lažje bi bilo, če bi me vprašali za mnenje o posameznih stvareh, ali so moralne in etične. O vsebini morale bi se morali pogovarjati v vsakodnevnem življenju, na konkretnih primerih.

»Če pa me vprašate za moralno vrednoto, ki jo zelo visoko cenim, je to človekova odkritost,« pove sogovorni-

bolj teži. Tu mislim na nek dokaj splošen pojav v svetu: gre za težnjo, ki usmerja bolj ali manj vse družbe v svetu v samogibni funkcionalizem. To pa pomeni, k večanju proizvodnje, k večanju učinkovitosti, pri čemer se kot model najpogosteje omenja Japonska. Do neke mere je to prav in potrebno, vendar pa ob tem malokdo pomisli, da to vzporedno vodi k uniformiranju in robotizaciji človeka, da pri tem ne gre niti za osvobajanje človeka

Borcem 14., 15. in 18. divizije NOVJ in vojnega šolstva

Vabimo vas na skupno proslavo v počastitev 40. obletnice ustanovitve 14., 15. in 18. divizije NOV Jugoslavije ter vojnega šolstva NOV Slovenije, ki bo v nedeljo, dne 3. julija 1983, ob 11. uri v Metliki.

Slavnostni govornik bo predsednik republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije, tovariš Janez Vipotnik. Prosim, da pridete za zbirališče udeležencev proslave ob 10. uri. Ob 11. uri se bo v Metliki začel slavnostni del proslave s kulturnim programom. Po slavnostnem delu proslave bo tovariško srečanje.

Obveščamo vse borce z območij Ljub-

ljane, Dolenjske, Notranjske, Primorske, Stajerske in Gorenjske, ki nimajo zagotovljenega prevoza iz Ljubljane v Metliko in nazaj, da odpelje v Metliko poseben vlak, ki bo odpeljal z železniške postaje v Ljubljani ob 7. uri. Posebni vlak se bo ustavil na teh železniških postajah: Grosuplje ob 7.35, Ivančna Gorica ob 7.58, Trebnje ob 8.16, Novo mesto – ob 8.50, Semič – ob 9.28, Črnomelj ob 9.39 in Metlika ob 10. uri. Vrnitev iz Metlike v Ljubljano bo ob 17. uri z železniške postaje v Metliki. Vsak udeleženec naj si v ta namen kupi karto na železniški postaji v Ljubljani, za smer Ljubljana-Metlika. Cena vozovnice za obe smeri je 124 dinarjev.

Odbori skupnosti borcev: 14., 15. in 18. divizije NOVJ in vojnega šolstva NOV.

Obvestila

Letos poteka 40. leto, ko so borci 5. SNOUB Ivan Cankar napadli nemško letališče Cerklje ob Krki, uničili 5 letal in del tehnične opreme. Hkrati je bila za potrebe partizanskih bolnišnic organizirana oskrbovalna akcija, v kateri so sodelovale enote Cankarjeve in Šerčerjeve brigade.

V spomin na ta dogodek bo krajevna skupnost Cerklje ob Krki odslej praznovala krajevni

praznik, na letališkem objektu bo odkrita spominska plošča.

V soboto, 9. julija, ob 9.30 uri bo v osnovni šoli Tone Seliškar slovesna seja vseh zborov in delegacij krajevne skupnosti Cerklje ob Krki, ob 10.30 pa slovesno odkritje spominske plošče. Slavnostni govornik bo generalmajor Alojz Zokalič-Džiži, ki bo tudi odkril spominsko ploščo. V pestrem kulturnem programu bodo sodelovali učenci osnovne šole Tone Seliškar in vojniki garnizona Brežice. Po slovesnem delu programa bo tovariško srečanje.

Vabimo vse borke in borce 5. SNOUB Ivan Cankar, še posebno pa borce, ki so 7. julija 1943 sodelovali v napadu na nemško letališče.

Prometne zveze so ugodne: redni avtobusni prevoz Ljubljana-Nov mesto-Cerklje, ob 6.30 potniški vlak, v Zidanem mostu se presedete na vlak za Dobovo. Od postaje Brežice do Cerklje ob Krki bo zagotovljen avtobusni prevoz.

Odbor ZZZB NOV, KS Cerklje ob Krki in skupnost borcev 5. SNOUB I Ivan Cankar

V soboto, 2. julija, prireja SO Slovenska Bistrica z družbenopolitičnimi organizacijami za dan borca na Pesku na Pohorju slovesnost, posvečeno 40. obletnici druge Pohorske čete, drugega Pohorskega bataljona in Pohorskega odreda. Na slovesnosti z govorom in kulturnim sporedom bodo podelili okoli 110 preživelim pohorskim borcem iz leta 1943 spominske znake. Slovesnost se bo začela ob 10. uri.

Borce 10. SNOUB Ljubljanske obveščamo, da bo proslava 40-letnice ustanovitve brigade v nedeljo, 18. septembra 1983, na Turjaku. Čas in kraj zbora bosta objavljena pozneje, prav tako tudi obvestilo o organiziranem prevozu. Na srečanju bodo vsem borcem podeljeni oštevilčeni spominski znaki brigade. Prosim, da vsi borci brigade čimprej, najpozneje pa do 20. julija pošljejo podpisniku te podatke: priimek in ime, točen naslov bivališča, kdaj je bil v brigadi in v katerih njenih enotah ter obvestilo, ali se bo lahko udeležil omenjene proslave. Podatke pošljite na naslov: Odbor skupnosti borcev 10. SNOUB Ljubljanske, 61000 Ljubljana, Vrtača 11.

Obveščamo borce 15. SNOUB Belokranjske, da bo zbor skupnosti borcev brigade v soboto, 2. julija 1983, ob 17. uri v prostorih osnovne šole v Metliki. Podelili bomo spominske medalje ob 40. obletnici ustanovitve vsem borcem. Posebnih obvestil ne bo, zato obvestite soborce, znanke. Naslednji dan, 3. 7. 1983, ob 9.50 bomo odkrili spominske pomnike tovarišu Titu, padlim narodnim herojem občine Metlika, vojaškemu šolstvu, bratstvu in enotnosti. Ob 11. uri pa se bomo srečali na kopališču ob Kolpi s soborci 14., 15., 18. divizije in vojnega šolstva.

Odbor 15. SNOUB Belokranjske

Po programu dela odbora skupnosti borcev 3. prekomorske udarne brigade za leto 1983 (ob sodelovanju odborov skupnosti borcev 1. tankovske brigade, artilerijske brigade 4. armade in 5. bataljona 11. DUB) organiziramo 3-dnevni izlet z avtobusom v Bihać, Donji Lapac in Gospić zaradi udeležbe na slovesnosti ob odkritju spominskih plošč 104 borcem in borkam 3. prekomorske udarne brigade, ki so padli v sklepnih operacijah za osvoboditev Bihaća, Gospića in Donjega Lapca. Hkrati bomo počastili tudi 40-letnico ustanovitve 3. PUB in 40-letnico priključitve Slovenskega primorja, Istre, Reke, Zadra in nekaterih otokov (Cres, Lošinj, Lastovo, Palagruža) matični domovini – SR Sloveniji in SR Hrvatski v okviru nove Jugoslavije.

Avtobus bo predvidoma peljal (če bo dovolj prijav) na relaciji: Nova Gorica-Sežana-Pula-Rupa-Bihać; Piran-Izola-Koper-Rupa-Bihać. Če bo dovolj prijav, bo avtobus peljal tudi na relaciji: Tolmin-Izida in naprej do Bihaća.

Dne 26. julija (torek 1983) ob 6. uri zjutraj bo odhod iz Pirana (Nove Gorice) in morebiti iz Tolmina. Kosilo, večerja in namestitve v Park hotelu v Bihaću.

Odkritje spominske plošče 50. padlim borcem 4. PUB bo ob 17. uri. Dne 27. julija (sreda) 1983 odhod v Donji Lapac, odkritje spominske plošče 20. padlim borcem in borkam 3. PUB in avtobusni ogled znamenitosti tega kraja.

Celodnevni penzion v Park hotelu v Bihaću.

Dne 28. julija (četrtrek) 1983 odhod v Gospić, odkritje spominske plošče 34 padlim borcem in borkam 3. PUB in ogled znamenitosti Gospića.

Kosilo med potjo in vrnitev v Piran, Novo Gorico (Tolmin).

Za prevoz z avtobusom, hrano in prenočišče bo vsak posameznik prispeval 2800 dinarjev. Nosilci partizanske spomenice 1941 imajo popust 750 dinarjev (imajo brezplačno vožnjo) in vojaški vojni invalidi 560 dinarjev (imajo 7% popusta pri vožnji), če priložijo knjižice za znižane vožnje.

Prijave za izlet bodo sprejemali na sedežih občinskih odborov ZZZB NOV vseh primorskih občin do 18. julija 1983.

Vplačajte na naslov: SLAVNIK Koper, Kidričeva 44, ziro račun: 51400-601-10308 – za izlet v Bihać, Donji Lapac in Gospić, prav tako do 18. julija 1983.

Prijave in vplačila za izletnike, ki živijo zunaj primorskih občin, pa bo sprejemal neposredno SLAVNIK Koper (isti naslov in ziro račun).

Potrebne informacije lahko dobite pri vodji prostih prevozov – SLAVNIK Koper, pri tovarišici Ivici, telefon (066) 22-660.

Priporočamo borcem 3. prekomorske udarne brigade, 1. tankovske brigade, artilerijske brigade 4. armade in 5. bataljonu DUB, da se udeležijo izleta in slovesnosti ob odkritju spominskih obeležij v Bihaću, Donjem Lapcu in Gospiću.

Odbor skupnosti borcev 3. prekomorske UB Ilirska Bistrica

Okrožni odbor Kranj pri skupnosti borcev VOS OF za Gorenjsko in odbor skupnosti borcev Gorenjskega odreda vabita na odkritje spominskega pomnika borcem VOS-OF okrožja Kranj Janku Mežku-Dušku iz Stružvega pri Kranju, Mihi Sircu iz Trstenika in Rafku Luznarju-Osvetniku iz Selc nad Škofjo Loko, ki so padli na Povljah pod Storžičem 18. aprila 1944. Odkritje bo na Povljah v nedeljo, 3. julija 1983, ob 14. uri.

Ob tej slovesnosti se bomo spominjali tudi boja borcv 2. bataljona Gornjskega odreda, ki so ga po napadu gestapovcev-raztrgancev na borce VOS-OF bojevali naslednji dan v vasi Povlje.

Spominska slovesnost bo združena z odprtjem nove asfaltirane ceste na Povlje in praznovanjem krajanov KS Trstenika, Gorič, Golnika in Tenetiš ob njihovem krajevnem prazniku.

Vabila

Krajevna organizacija ZZZB NOV Illovi vabi na praznovanje dneva borca v nedeljo, 3. julija 1983, ob 10. uri v Illovi. Ob tej priložnosti bo odkritje plošče postojanki kurirjev TV-15, ki je v tem kraju delovala leta 1944/45.

Slavnostni govornik na tej proslavi bo ustanovitelj navedene postojanke Viktor Stopar iz Ljubljane. Po govoru bo krajši kulturni program.

V slavnost se vključuje občinski odbor ZZZB NOV Ljutomer, ki organizira srečanje borcev območja občine Ljutomer. Organizacija ZZZB NOV Illovi pa vabi k udeležbi sosednje krajevne in občinske organizacije ZZZB NOV, in sicer občino Ormož, Ptuj, Gornjo Radgono in Štrigovo.

Srečanju hočemo dati poseben poudarek in zaradi tega vabimo tudi organizacije združene dela, ki so kakor koli pomagale pri urejanju dvorane ZB v Slamnjamu, in sopolisnike samoupravnega sporazuma za urejanje in vzdrževanje spomenikov in spominskih obeležij v tem kraju.

Dan 3. julij je tudi praznik slovenskih rudarjev. Na srečanje vabimo vse rudarje, ki so kdaj delali v tem rudniku. Edini spomenik rudniškega rova še vzdržuje naša organizacija.

Po slovesnem delu bo miting s prosto zabavo za vse udeležence.

Krajevna organizacija ZB NOV »Milan Majcen« Ljubljana Šiška, vabi k odkritju spominske plošče, ki bo 4. julija 1983 ob 10. uri – na dan borca, v spomin na izgnance z Gorenjske, ki so jih nacisti izselili v juliju 1941 v Srbijo.

Odkritje spominske plošče bo pred bivsim gorenjskim kolodvorom v Šiški, kjer so Ljubljanci množično protestirali proti nasilnemu izseljevanju Slovencev.

Krajevna organizacija ZB NOV Renče prireja za svoje člane in njihove družinske člane skupaj z borci iz pobratene občine Starazano v Italiji tradicionalno srečanje, ki bo v nedeljo, 17. julija 1983 z začetkom ob 17. uri na zadružnem dvorišču. Stroški srečanja za osebo so 300 din. Poravnati jih morate najpozneje do 7. julija v trafiki na trgu v Renčah ali neposredno pri blagajniku organizacije: Ado Vuk – Arčoni 6, Renče (65292).

Zelimo, da bi se srečanja udeležili tudi borci in aktivisti iz Renč, ki živijo zunaj Renč, vendar želimo, da tudi ti poravnajo prispevek do določenega dne, to je 7. julija.

Obveščamo vse borce 1. bataljona 3. brigade VDV NO, da bo srečanje borcev bataljona v soboto, 2. julija 1983, v Celju, na »Gričku« ob 9. uri.

Izpred Hotela Celeia bo vozil na kraj proslave poseben kombi.

Vabi pripravljajni odbor 1. bataljona 3. brig. VDV NO

Vabimo vas na 2. zbor skupnosti borcev VOS OF za severno Primorsko, ki bo na dan borca, 4. julija 1983, ob 9. uri na Mostu na Soči v dvorani hotela »Soča«. Podelili bomo tudi značke OF vsem vosovcem.

Ob 11. uri bomo odkrili doprski kip narodnemu heroju Dušanu Munihu-Darku na Mostu na Soči, Slavnostni govornik bo Pavel Troha, medobčinski sekretar sveta ZKS severnoprimorske regije.

V kulturnem programu bodo sodelovali godba na pihala iz Tolmina, domači pevski zbor, učenci osnovne šole »Dušan Munih«, recitator – odlomek iz knjige pisatelja Saše Vlaga o Munihu, dekliški pevski zbor in recitatorji z Boršta pri Trstu.

Po odkritju bo srečanje borcev, gostov in drugih na vrtu hotela »Soča« na Mostu na Soči.

Na Most na Soči se lahko pripeljete tudi z vlakom. Vlak iz Ljubljane odpelje prek Jesenic ob 5.22, s prihodom na Most na Soči ob 8.50. Iz Sežane odpelje ob 5.42, s postankom v Novi Gorici. Iz Nove Gorice odpelje ob 7.10, s prihodom na Most na Soči ob 7.47.

Zbor skupnosti borcev VOS in odkritje doprsnega kipa Munihu bo ob vsakem vremenu.

Odbor skupnosti VOS OF za severno Primorsko

Vabimo te na odkritje spominske plošče ustanovitve Ozne za oblast 9. korpusa NOV in POS, ki jo bomo odkrili v nedeljo, 3. julija 1983, ob 10. uri v Gorenji Trebuši na hiši Alberta Bratuša.

Odkritje spominske plošče Ozni bo združeno z odkritjem spominske plošče osrednji primorski reletni kurirski postaji P-7 in štatu 2. reletnega sektorja Primorske in osmim padlim kurirjem postaje P-7, ki bo istega dne pri Zadrugnem domu v Gorenji Trebuši. Odkritje obeh plošč je vključeno tudi v program proslav 40. obletnice ustanovitve 9. korpusa NOV in POS.

Borce Ozne vabimo, da se udeležijo tudi teh slovesnosti. Peljite se z rednimi avtobusi do Dolenje Trebuše, od koder je zagotovljen prevoz v Gorenjo Trebušo.

Odbor pa bo tudi organiziral prevoz z avtobusi iz Ljubljane, če bi se do dne 1. 7. 1983 do 14. ure prijavilo ustrezno število udeležencev. Svoje udeležbo prijavite na republiški odbor ZZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Vrtača 11, telefon 216-568 (tov. Majda).

Vsak udeleženec plača prevoz ob odhodu sam, udeležba po prijavi pa je obvezna. Cena prevoza je približno 250 dinarjev.

Odhod avtobusa bo 3. julija 1983 ob 6.30 s Trga osvoboditve, prihod v Ljubljano predvidoma ob 18. uri.

Vabljeni so tudi svojci in znanci. S tovariškim pozdravom in na svidenje v Gorenji Trebuši.

Odbor Ozne za oblast 9. korpusa NOV in POS

Na pobudo družbenopolitičnih organizacij KS Hruševje ter s pomočjo OK SZDL in ZZZB NOV Postojna obnavljamo spomenik padlim borcem NOV, ki stoji na križišču cest Rakulik-Sajeveč. Odkritje z osrednjo proslavo bo v nedeljo, 3. julija 1983, ob 16. uri.

Na proslavo in tovariško srečanje vabimo vse borce in aktiviste, ki so sodelovali v partizanskih enotah in kakorkoli delovali na področju vasi pod Nanosom. Hkrati vabimo vse prvoborce, predstavnike družbenopolitičnih organizacij, mladine ter domače in druge goste. Posebno vabilo velja borcem, ki so se uprli sovražniku v usodnih dneh, sorodnikom padlim borcem vasi Rakulik-Sajeveč, oziroma vseh borcev, ki so na tem področju izgubili svoja življenja.

Po odkritju in kulturnem programu bo za prijetnejše srečanje poskrbelo s posebnim programom Gasilsko društvo Hruševje.

Pripravljajni odbor

Borce Šerčerjeve brigade, udeležence zmagovitega ognjenega krsta pri vseh Pokojiščih in Padežu, vabimo na slovesno odkritje spominskega pomnika na kraju dogajanj, ki bo na dan borca, 4. julija ob 10. uri.

Iz Ljubljane bo zagotovljen prevoz z avtobusom, ki bo ob 8. uri odpeljal s Trga osvoboditve.

Odbor skupnosti borcev 2. SNOUB

BUKOVO

Krajevni praznik

Krajevna skupnost Bukovo-Zakojca praznuje krajevni praznik vsako leto v spomin štirih aktivistov OF, ki so jih pred 39. leti zverinsko mučili, nato pa sežgali nacistični banditi dne 10. junija 1944.

Letos pa je bilo ob krajevnem prazniku še posebno slovesno. Praznovali smo 40-letnico množičnega odhoda naših fantov in mož v partizane, še posebno pa smo proslavili veliko delovno zmago, in sicer odprtje novega vodovoda za vas Bukovo, Krtečne in Kojca.

Slavnostni govornik je bil naš domačin, spomeničar Franc Hvala iz Nove Gorice, ki je orisal dogodke našega kraja med NOB. V kulturnem programu so nastopili ženski pevski zbor iz Dolenje Trebuše in šolska mladina iz Orehka. Sekretar krajevne organizacije SZDL Bukovo Edvard Špič je podal izčrпно poročilo o poteku del pri gradnji novega vodovoda. Predsednik sveta KS Branko Čufer pa je podelil 5 priznanj OF najbolj zaslužnim krajanom pri delu v DPO in pri vodovodu.

Najbolj slovesno je bilo, ko so gasilci izvedli krajšo gasilsko vajo z vodo iz novega vodovoda. Nato pa je bilo tovariško srečanje z vrtno veselico.

EVSTAHL ŠPIK

Franc Bombač-Zorko

Nenadoma je iz naših vrst odšel naš tovariš Franc Bombač-Zorko. V štiriletni vojni se je spretno izkazal številnim rafalom. Še tako ustvarjalnega, polnega življenja in načrtov ga je pokosil nevidni – neslišni »rafal« – srčni udar.

Vse, ki smo ga »poznali, predvsem pa nas, njegove soborce iz Rakovške čete je hudo prizadela novica o njegovi smrti, saj smo v najhujših dneh naše revolucije preživeli z njim marsikatero težko, pa tudi prijetno urico. Vedno bomo pogrešali njegove besede, saj je bil vreden in nasmejan. Tudi takrat, ko mu je bilo najtežje, saj mu življenje ni prizanašalo z udarci, je bil vedno pripravljen vzpodbujati svoje tovariše in jim vlivati pogum.

Že v stari Jugoslaviji je Zorko močno občutil vso krivico, ki so jo v takratnem režimu okušale siromašne družine s številnimi otroki. Kot najstarejši sin je bil materi, ki je nosila vse breme in skrb za otroke, v veliko oporo. Kljub težkemu delu in pomanjkanju pa je bil vedno poln načrtov. Vztrajen in pogumen je zaradi svoje pristnosti in optimizma v življenju tudi uspel.

Že v zgodnji mladosti je sanjal o vojaškem poklicu. Leta 1936. se je vpisal v podoficerško šolo in jo uspešno končal kot podnadrednik, napredoval v narednika in si zastavil cilj, postati oficir. Ves čas je svoje

skromne dohodke delil s svojo družino in se odpovedal marsičemu, da jim je lahko pomagal.

Vojna ga je zatekla pri Boki Kotorški, od koder se je zaradi razočaranja nad tako sramotno vdajo napotil proti domu. Zaradi narodne zavesti, ki jo je otrokom vcepila mati, poštenja in vere v lepšo prihodnost se je hitro znašel na pravi poti. Povezal se je z vodilnimi revolucionarji domačini, aktivno delal za OF, organiziral in se s

prvimi fanti z Rakeka 12. marca 1942. podal v partizane. Bil je med prvimi 32 borci, ki smo osnovali Rakovško četo. Zorko je imel veliko vojaškega znanja, zaupali smo mu, on nas je učil in vodil. Že takoj po ustanovitvi čete je bil postavljen za komandirja 2. voda. Vodil nas je v vrsti uspešnih akcij, zato je bil že maja istega leta imeno-

van za komandirja 1. čete Rakovškega bataljona. V juliju pa za komandanta istega bataljona, ki ga je tudi uspešno vodil skozi znano roško Ofenzivo.

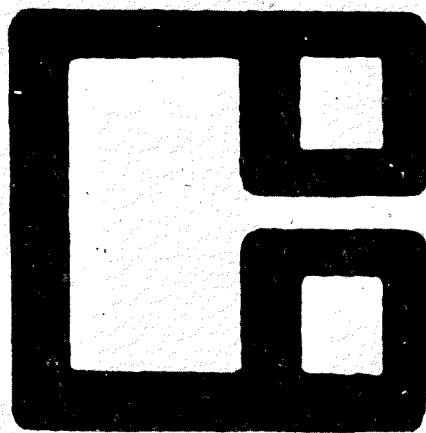
Po ustanovitvi Šerčerjeve brigade se je v bataljonem priključil tej brigadi, kjer se je bojeval vse do kapitulacije Italije. Nato je odšel v štab 14. in kasneje 18. divizije za komandanta artilerije. Zaradi izkušnje je bil določen za inštruktorja v metliški oficirski šoli, kjer je s svojimi pedagoškimi sposobnostmi usposabljal mlade partizanske oficirje. V zgodnji jeseni 1944. leta je bil postavljen za namestnika komandanta in kmalu nato za komandanta podoficerške šole v Semiču. Nekaj časa pa je bil tudi komandant 9. udarne brigade.

Tudi po vojni je opravljal pomembne in odgovorne dolžnosti v JLA. Vedno je bil cenjen in spoštovan starešina, tako med NOV kot tudi v povojni gradnji in razvoju naših oboroženih sil. Po upokojitvi se je aktivno vključil v družbenopolitično delo. Vedno je bil na voljo mladini, med katero je poleg strokovnega znanja vnašal tudi izkušnje iz našega narodnoosvobodilnega boja.

Še poln delovnega zagona je bil, ko mu je življenjsko pot neusmiljeno prekinila neizprosna smrt. Pridružujemo se besedam njegovih mlajših bratov in sester, med katerimi je užival veliko spoštovanje: »Ne le brat, bil si nam prijatelj, oče in učitelj!« **Jože Simšič-Jelen**

LJUBLJANSKA BANKA
– POSLOVNA
ENOTA
• RADOVLJICA

*Čestitamo vsem borcem in delovnim
 ljudem za 4. julij – dan borca*

**Splošna gradbena
 dejavnost**
**Beton – Zagorje ob
 Savi, n. sol. o.**

**TOZD GRADMETAL
 LITIJA**

Litija, Ljubljanska cesta 9

**SKUPŠČINA OBČINE
 GROSUPLJE**

**z vsemi družbenopolitičnimi
 organizacijami**

*Iskrene čestitke za dan
 borca – 4. julij*

**SKUPŠČINA OBČINE
 ŠKOFJA LOKA**

občinski odbor ZZB NOV
 občinski odbor ZRVS
 občinska konferenca ZKS
 občinska konferenca SZDL
 občinski odbor zveze sindikatov
 občinska konferenca ZSMS
 izvršni svet občine in druge
 družbenopolitične organizacije

čestita za 4. julij – dan borca

TEKOL

**DELOVNA
 ORGANIZACIJA
 ZA TEHNIČNO
 ZAŠČITO DELA,
 MARIBOR,**

n. sol. o.

**62000 MARIBOR,
 ULICA POHORSKEGA
 BATALJONA 14**

TELEFON: (062) 33-351,
 TELEX 33-254 YU TEKOLM,
 P. P. 228
 ŽIRO RAČUNI DSSS 51800-607-46738
 PRI SDK MARIBOR

**SKUPŠČINA OBČINE
 KAMNIK**

**Z VSEMI
 DRUŽBENOPOLITIČNIMI
 ORGANIZACIJAMI**

*čestita borcem, aktivistom
 in internirancem za 4. julij –
 dan borca*

tozd terme čatež

Pravočasno poskrbite za svoje zdravje
 Združite prijetno s koristnim
 Povežite sistematčne pregiede z oddihom.

TEL. (069) 61-811
 TELEX 35796

KUPON

PROSIM. POŠLJITE MI INFORMATIVNO GRADIVO IN CENIK STORITEV
 NA NASLOV:

DONIT

**KEMIČNA
INDUSTRIJA,
n. sol. o.,
MEDVODE**

TELEFON: (061) 611-106
TELEX: 31365 YU DONIT

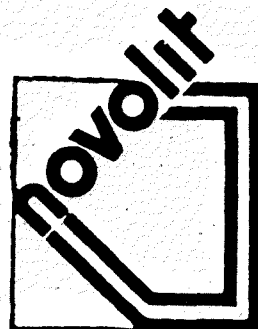
**IZ BOGATEGA PROIZVODNEGA PROGRAMA
VAM PONUJAMO:**

- ŽIČNE IN PLASTIČNE MREŽE
- TESNILNI MATERIAL – TESNIT
- FILTRE ZA ZRAK, OLJE IN GORIVO
- ABSOLUTNE ZRAČNE FILTRE
- VREČKE ZA SESALNIKE PRAHU
- SINTETIČNE SMOLE
- LESE ZA STISKANJE – ODPRESKOV
- SERVISNE PLADNJE
- TEHNIČNE LAMINATE
- ELEKTROIZOLACIJSKI MATERIAL
- ANTENE IZ KOMPOZITIVNIH MATERIALOV
- GUMBE, ZAPONKE IN OKRASNE IZDELKE IZ POLIESTRA IN DRUGIH MATERIALOV
- SINTETIČNA LEPILA
- TEKOČO PLASTIKO, POLIRNE IN BRUSNE PASTE
- AVTOKOZMETIKO
- PREDELOVANJE PLASTIČNIH MAS V GOTOVE IZDELKE (POLIESTRSKI LAMINATI ZA GRADBENIŠTVO, INDUSTRIJO IN ŠIROKO POTROŠNJO)

DONIT

**TOVARNA IZOLACIJSKEGA
MATERIALA, n. sol. o.**

TOZD NOVOLIT, n. sub. o.

– PROIZVODNJA LAHKIH GRADBENIH PLOŠČ,
61385 Nova vas

**DSSS V LJUBLJANI,
OB ŽELEZNICI 18**

*čestitajo za dan borca vsem borcem
in delovnim ljudem*

izolirka
61001 LJUBLJANA

SOB

SPLOŠNA OBRT BEŽIGRAD
LJUBLJANA, SAMOVA 12 A

STAVBNO KLJUČAVNIČARSTVO, MONTAŽA CENTRALNE
KURJAVE, VODOVODNA INSTALACIJA, STAVBNO KLEPARSTVO,
PREZRAČEVANJE, MONTAŽA ZUNANJIH CEVOVODOV, MONTAŽA
OKEN IN VRAT, POLAGANJE PODOV, PLASTIČNE FASADE,
SLIKANJE, PLESKANJE IN POLAGANJE TAPET, ŠIVANJE ZAVES,
MONTAŽA ZAVES IN KARNIS, TAPECIRANJE, MODNO ŠIVILJSTVO,
KEMIČNO ČIŠČENJE

ŽIRO RAČUN: 50102-601-21796

ELITNA KONFEKCIJA

Novost

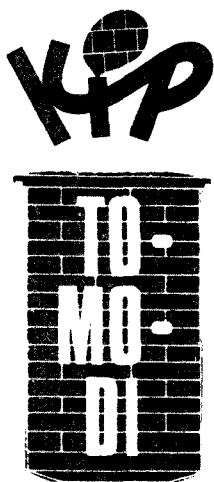
LJUBLJANA,
ČOPOVA 9

TELEGRAM: KONFEKCIJA »NOVOST« LJUBLJANA
TELEFON: UPRAVA 21-051, KOMER. 27-633 – ŽIRO
RAČUN 50100-601-11630

SKUPŠČINA OBČINE BREŽICE

Z DRUŽBENOPOLITIČNIMI
ORGANIZACIJAMI

*čestitajo vsem borcem za 4. julij – dan
borca*

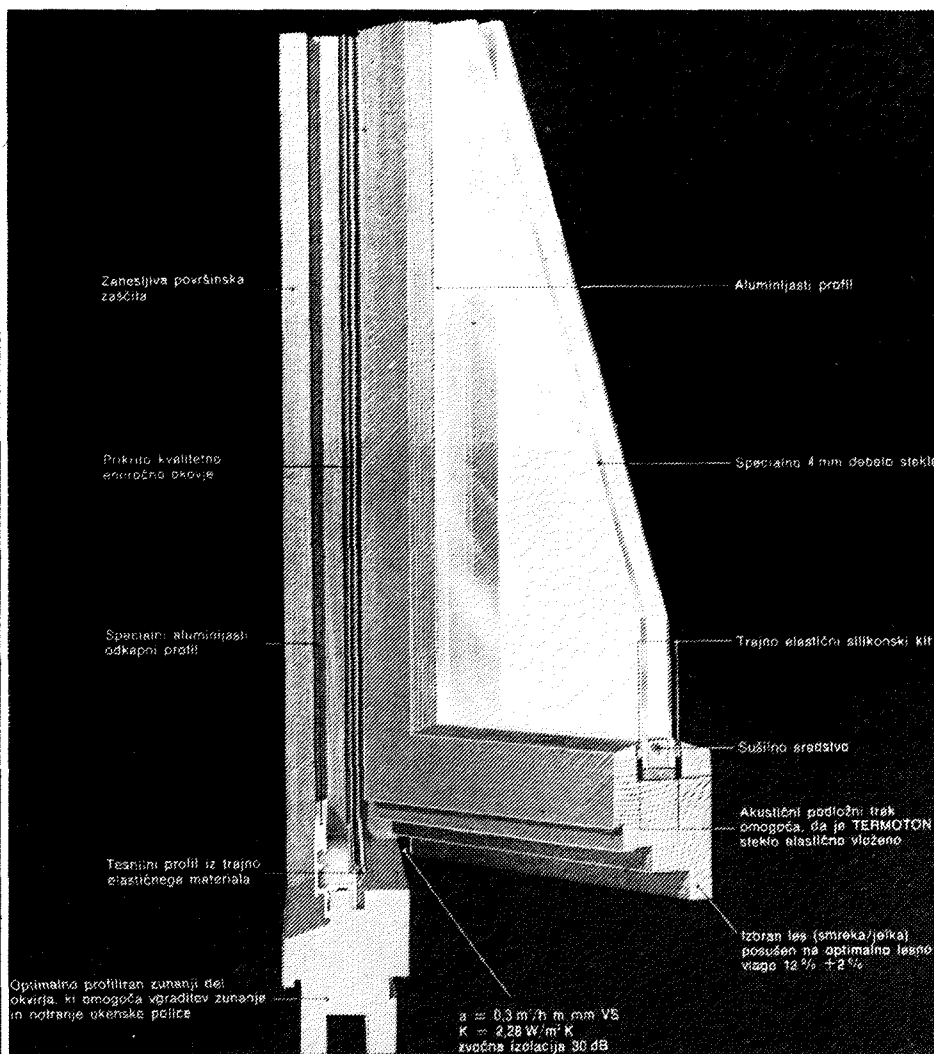

**MONTAŽNO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE**

Ljubljana, Opekarska 13

TELEFON: CENTRALA: 212-011 ŠEF KOMERCIALE: 218-347 TELEGRAM: KIP Ljub-
ljana – Tekoči račun 50101-601-23238; TELEX: 31420 YU-KIP

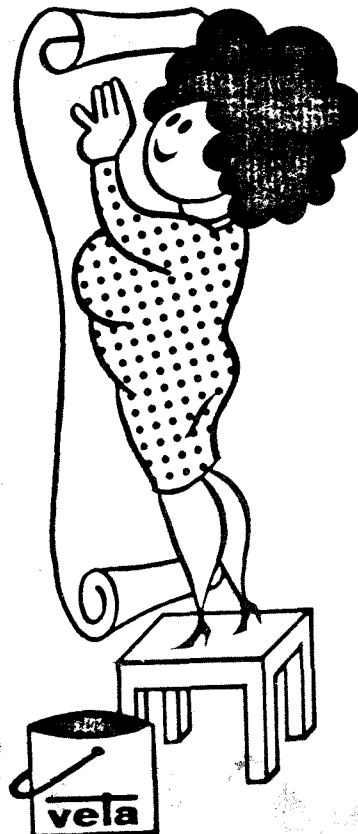
JELOVICA

TERMOTON

JELOVICA lesna industrija, Škofja Loka, Kidričeva 58, telefon: 064 61-381,
telex: 34579 yu ljlj, telegram: Jelovica Škofja Loka, p. p.: 67, žiro račun: 51510-601-14403

vela
tapete vevče

**PAPIRNICA
VEVČE**

61260 LJUBLJANA
POLJE
TELEFON: (061) 48-141
TELEX: 31-116

Če želite izčrpne informacije o lepljenju tapet, izrežite ta kupon in ga pošljite na naš
naslov. Brezplačno vam bomo poslali naš prospekt.

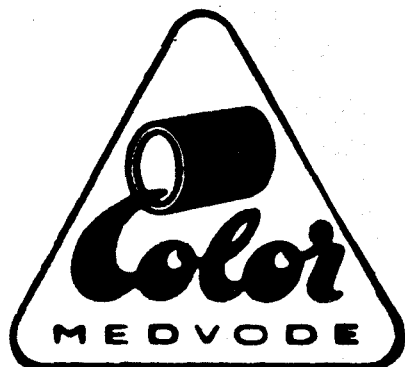
**TOVARNA BARV IN LAKOV
MEDVODE**

SLOVENIJA JUGOSLAVIJA

TOZD PREMAZI

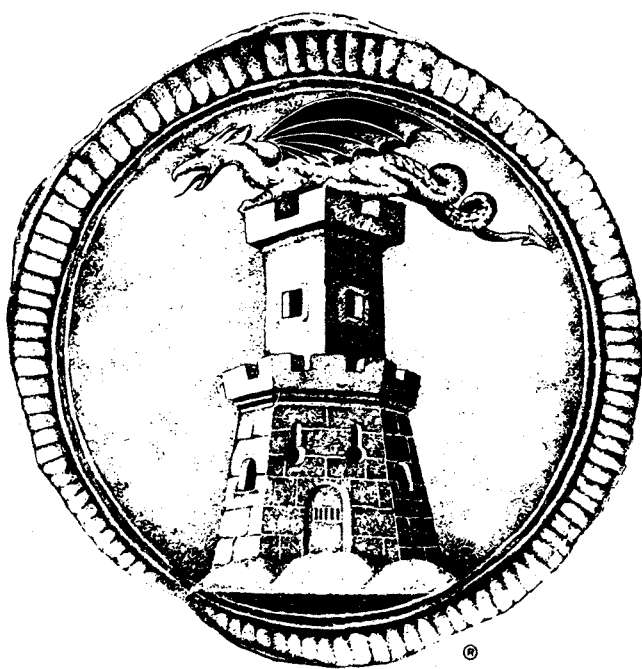
61215 Medvode

tekoči račun pri SDK Ljubljana Šiška št. 50104-601-26677

Tovarna kovinskih izdelkov in livarna n. sol. o.

TITAN
KAMNIK

**KOMUNALNO
PODJETJE
»LJUBLJANA«**

n. sub. o.

LJUBLJANA, POVŠETOVA 6

p. p. 295; tel. 322-265, 317-883, 316-362, 325-944, 320-782 telegram: Komunalno podjetje Ljubljana

TOZD »JAVNA HIGIENA«, n. sub. o., Prešernova 6, tel. 316-382

Dejavnosti: Odvoz smeti in odpadkov in upravljanje deponij, vzdrževanje javne snage na javnih prometnih površinah

TOZD »RAST«, n. sub. o., Rimska 24, p. p. 32, tel. 222-890

Dejavnosti: Urejanje in vzdrževanje zelenih površin, proizvodnja in prodaja okrasnih rastlin v vrtnariji, drevesnica

TOZD »ŽALE«, n. sub. o. Tomačevska 2, tel. 317-644, 316-365, 311-931, 321-185, 315-332

Dejavnosti: Pogrebi, vzdrževanje pokopališč, vzgoja in prodaja sadik za grobove

TOZD »JAVNA RAZSVETLJAVA«, n. sub. o., Litijska 263, tel. 49-111, 49-120

Dejavnosti: Vse vrste svetlobnih naprav in javne razsvetljave ter gradnja semaforovskih naprav, vzdrževanje javne razsvetljave, osvetlitev in semaforizacije ter obnova in ureditev prometne signalizacije

TOZD »ŽIVILSKI TRGI«, n. sub. o., Pogačarjev trg 1, tel. 310-740, 343-344

Dejavnosti: Urejanje in vzdrževanje tržnic

TOZD »KOMUNALNE GRADNJE«, n. sub. o., Tomažičeva 10, tel. 261-261, 267-661

Dejavnost: Vzdrževanje in obnova makadamskih in moderniziranih cest, pridobivanje in prodaja peska, gramoza ter gradbenega materiala, opravljanje zimske službe

Izpostava: Cestno vzdrževalna služba, Ljubljana, Celovška 410, tel. 51-388

Kamnolom Sostro, tel. 49-013

Asfaltna baza Zadvor, tel. 49-054

Betonarna, Vič, tel. 361-328

TOZD »REMONT«, n. sub. o., Tomažičeva 10, tel. 267-661, 261-288

Dejavnost: Vzdrževanje in remont strojnih in transportnih sredstev ter ostale komunalne opreme za TOZD v sestavi DO in zunanje naročnike

Delavnice: Tomažičeva 10
Povšetova 6

TOZD »DIMNIKARSTVO«, n. sub. o., Cesta VII. korpusa 17,

tel. 310-065, 321-757

Dejavnost: Čiščenje, pregled dimnovodnih in kurilnih naprav, meritve sajavosti in izžiganje

TOZD »PARKIRIŠČA«, n. sub. o., Pogačarjev trg 1, tel. 310-740

Dejavnost: Upravljanje in vzdrževanje parkirišč in sejma motornih vozil

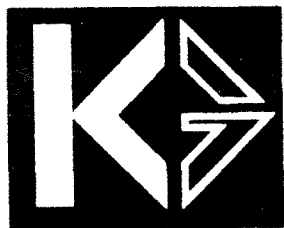
TOZD »PROJEKTIVA«, n. sub. o., Povšetova 6, tel. 322-265

Dejavnost: Projektira vse vrste nizkih gradenj, zelenih površin, semaforje in javne razsvetljave

DELOVNA SKUPNOST SKUPNIH SLUŽB, Povšetova 6, tel. h. c. 322-265,

325-944, 320-782; glavni direktor, tajništvo 317-883, direktor DSSS, komerciala 316-656, nabava 316-362

DELOVNA SKUPNOST DRUŽBENI STANDARD, Poljanska 66, telefon 310-356
Ambulanta 320-356

KOVINASTROJ
Grosuplje

Tovarna gostinske opreme

61290 Grosuplje
Adamičeva 36

tel. (061)771-411, telex 31-552 yu kogro

**MOBILNA
KUHINJA**

MK – 100 za kuhanje hrane na
prostem na trdo gorivo ali
plin iz jeklenk

MK – 200 kombinirano: trdo
gorivo ali plin iz jeklenk

MK – 300 trdo gorivo

inles
okna
kombivak®

odlična toplotna izolacija
vakuumska impregnacija
odlična odlična odlična
zrakotesnost zrakotesnost
trojna zasteklitev trojna
dvojna zasteklitev dvojna
vodotesnost vodotesnost
izolacija izolacija izolacija

**INDUSTRIJA
STAVBNEGA
POHIŠTVA
RIBNICA**

INLES, 61310 RIBNICA, Partizanska 3
Telefon: h. c. (061) 861-411
direktor: (061) 861-050
Telegram: Inles Ribnica
Telex: 31262 yu Inles
Žiro račun: TOZD Trgovina SDK
Ribnica, št.51310-601-13250

Prodajno skladišče:

61310 RIBNICA, Kolodvorska ul., tel.
(061) 861-212

RASTKO BRADAŠKJA:

3

Častno izpolnjena naloga

Od konca maja 1943 do osvoboditve maja 1945 relejna postaja P-14

Začetek leta 1943 je bil tako za partizane, kot za politične delavce in aktiviste ter vse prebivalstvo na Primorskem zelo težaven zaradi okrepljene sovražne dejavnosti fašističnega okupatorja. Ta sovražnikova aktivnost je prišla še do posebnega izraza na srednjem in južnem Primorskem – na Goriškem in Krasu, po Vipavski dolini in na Postojnskem, v Brkinih, na Tržaškem in v Slovenski Istri, kjer je bilo manj partizanskih enot in tudi manj primeren teren za partizanski boj. Fašisti so tudi med partizanskimi dezertjerji dobili nekaj izdajalcev, ki so povedali okupatorju predvsem za zveze, ki so jih borci NOV imeli z domačini in aktivisti po terenu. Takšen izdajalec je bil na primer Ivan Kerševan. Črni Martin iz Bilj, ki je pobegnil iz Gregorčičevega bataljona v katerem je bil obveščevalec, in nato izdal okupatorju številne sodelavce OF in partizanov v Brkinih, na Krasu, po Pivki in Vrheh tja v zgornji del Vipavske doline, kjerkoli se je utegnil med svojim partizanstvom seznaniti z aktivisti in drugimi sodelavci OF. Spričo tega je med ljudmi nastajalo veliko nezaupanje in sumničilo so celo partizane, da bi utegnili lepega dne njihovo sodelovanje v narodnoosvobodilnem boju izdati sovražniku. Bilo je potrebno veliko strpnega, vztrajnega in požrtvovalnega dela aktivistov OF in KPS ter nekaj partizanskih akcij in zmag nad sovražnikom, da se je stanje vsaj za silo popravilo.

Na Vrheh se je v tistem času najpogosteje zadrževala Pivška četa s komandirjem Antonom Korenčičem-Tarzanom na čelu. Ta je zaradi slabega političnega položaja in da bi dvignila moralo med ljudmi, okreplila svojo ofenzivno dejavnost proti italijanski vojski na Krasu in na Vrheh ter proti Vipavski dolini. Tako je 3. marca 1943 četa napadla italijansko vojaško enoto pri Kazljah na sezanskem Krasu in izvedla nekaj demonstrativnih napadov na vojaške postojanke, požagala nekaj telefonskih drogov in podobno. Višek je njena aktivnost dosegla 15. maja 1943, ko so njeni borci na mostu v Raši pod Štanjelom napadli fašiste, ki so se s tovarjakom vračali v svojo postojanko na Štjaku. Vračali so se iz Trnovskega gozda, kjer so sodelovali v ofenzivnem čiščenju terena in v boju proti partizanom. Niti vedeli niso, kaj jih je doletelo, ko so partizani že uničili tovornjak in le nekaj fašistov se je rešilo pred partizanskimi krogami.

Partizanska zmaga je zelo odjeknila med ljudmi. Toda že čez dva dni je sledilo sovražnikovo povračilo, ki pa je žal zadelo le nedolžne ljudi med okoliškim prebivalstvom. Fašisti so 17. maja pridrli na Štjak in v okoliška naselja ter strahotno divjali po vaseh. Kar na slepo so pobrali nekaj moških in jih kot talce ustrelili na kraju napada v Raši, kjer danes na ta dogodek opozarja spominsko obeležje. Precej drugih ljudi so odpeljali v zapore in taborišča, požgali so številne domačije in izropali druge. Ponekod so izpraznili cele hleve in popolnoma osiromašili prebivalce, če jim celo niso vzeli življenja ali jih odpeljali v negotovost.

V spomin na tiste slavne dni trpljenja in boja svojih krajanov je krajevna skupnost Štjak 17. maja izbrala za svoj vsakoletni vaški praznik.

Samo deset dni po tistem je bila ustanovljena »manjkajoča« relejna postaja P-14, ki naj bi v okolici Podrage in na Vrheh nadomestila nekdanjo karavlo 2 in tako zapolnila vrzel v relejni mreži kurirskih zvez na Primorskem. Pivška četa je bila 27. maja 1943 že v bližini Volč v Lozi za Senožečami, ko je komandirja Tarzana doletelo povelje, naj iz četrtega sestava izbere posadko petih borcev za novo karavlo in naj jih pošlje na Vipavsko. Izguba petih najboljših borcev z vso oborožitvijo seveda za četo ni bila majhna stvar, toda ukaz je ukaz in komandir Tarzan ga je takoj ubogal. Izbral je pet resnično dobrih borcev, samih mladih fantov. Na čelo jim je postavil za komandirja Alfreda Nabergoja-Skalo, ki je bil sicer doma iz Nabrežine, a je zelo dobro poznal tudi širši Kras, Vipavsko, Brkine in Pivko. Borci-kurirji pa so bili Mirko Jelerčič-Bratuž in Renč pri Gorici, Ivo Jelerčič-Tesar iz Jakovce na Vrheh, Mario Počkar-Stefan iz vasi Razguri pri Štjaku in Pepi Kolenc-Pavle ih Grgarja nad Solkanom pri Novi Gorici. Posadka nove kurirske relejne postaje P-14 je takoj po formiranju in prebranem ukazu krenila na pot in iz Loze naslednje jutro že prispela v Orehovo drago nad Podrago, kjer so se fantje utaborili v ne preveč dobrem kritju sredi grmovja pod Ferjančičevim vinogradom. Pod njihovim začasnim taboriščem je mimo žuborel potok, onkraj pa je vodil gozdni kolovoz od Podrage proti Vrhem. Še tisto jutro in vse naslednje dni so lahko ugotovili, da tod redno vsak dan hodi vojaška patrulja sovražnikove posadke iz Podrage na Vrhe in nazaj. Zato sploh niso mogli zakuriti, da bi si kaj skuhal ali da bi se lahko osušili, saj so bili od nenehne dežja kar naprej premočeni. Tako so se v nekaj dnevih najprej seznanili s sovražnikovimi navedami in patroliranjem po okolici, nato pa so se odločili, da vzpostavijo zvezo med aktivisti v Podragi. Imeli so sicer podatek, naj se najprej obrnejo na kurirko Doro Žgur, ki bo poskrbela za vse drugo, toda nastalo je vprašanje, kako priti do Dore, da jih pri tem ne bi opazil kakšen nebodigatreba. Imeli pa so srečo, da so v bližini vasi našli na mladinko Slavko Ferjančičevo, ki jih je sprva nezaupljivo in prestrašeno pogledala, vendar pa se hitro pomirila in kmalu zatem res pripeljala iz vasi tudi Doro. Tako je bila znova vzpostavljena zveza s Podrago, ki je potem trdno držala vse do osvoboditve. Podraga je prek svojih aktivistov OF in še posebno mladinske organizacije takoj poskrbela za kurirje. Prinesli so jim najprej dovolj suhe hrane, ki pa so se je že po nekaj dneh zasitili in si zaželeli kuhane. Zaradi bližine sovražne postojanke so se kmalu preselili pod Sv. Ano v smeri proti Orehovici. Od tam so navezali stike še z Mileno Vovk in Cvetko Mrgonovo iz Razgurov. Krajanji iz obeh vasi – Razgurov in Podrage – so nato kurirje oskrbeli z najnujnejšo posodo za kuhanje in z veliko, nepremakljivo kamionsko cerado, da so si lahko postavili streho nad glavo.

Vendar pa tudi na tem mestu niso ostali dolgo. Taborišče so morali spričo sovražnikove aktivnosti večkrat menjati, ker so mnogokrat fašisti šarili celo po gozdičkih in prežali ob poljskih poteh in gozdnih stezah prav na partizanske kurirje. Ti so si morali izmišljati vse mogoče zvijače, da so se otesali sovražnikovega zasledovanja in se izogibali njegovim zasledam. Italijanske zasede so bile večkrat tudi ponoči na kotah 555 pri Sencerbu, pri Sv. Ani, na Kobentovki in na koti 625 pri Milharjevi domačiji. Kurirji so jih večkrat izzvali z metanjem kamenja, da so se izdali, ali pa so jih opazili že prej, ker so kurili ogenj ali kadili cigarete.

Že po nekaj dneh bivanja pri Podragi, ko so se že povezali z aktivisti v vasi, so kurirji nove postaje P-14 morali misliti na povezavo s sosednimi karavli, s katerimi naj bi po dogovoru vnaprej vzdrževali kurirsko zvezo prek dogovorjenih javk. Kmalu so te zveze tudi res vzpostavili. S kurirji relejne postaje P-3 v Lozi so menjavali pošto ob določenem nočnem času na javki med Milharjevo domačijo in vasjo Veliko polje, medtem ko so se s kurirji relejne postaje P-13 shajali na javki pri vasi Ponikve na Krasu. Z relejno postajo P-4, ki je bila nad Podkrajem med Vodici in Javornikom, pa so vzdrževali zvezo neposredno – tako da so kurirji s P-14 hodili prav na postajo P-4 in narobe, kurirji s P-4 so nosili pošto direktno na P-14. To je trajalo vse do kapitulacije Italije septembra 1943, nato pa so imeli za pošto proti severu na Tolminko zvezo z relejno postajo P-5a pri Budanjah na Vipavskem.

Po kurirskih relejnih zvezah so pogosto potovali politični in vojaški delavci NOV, ki pa so prav tako vsi morali imeti ustrezne prepustnice, za vstop in prenočevanje oziroma počitek na karavli pa še posebno dovoljenje. Kurirji so se ponavadi takšnih potnikov kar bali, ker so jim skoraj po pravilu povzročali težave predvsem zaradi svojega nekonspirativnega obnašanja. Včasih se jim je to tudi takoj maščevalo, kakor na primer visokemu partizanskemu oficirju Peru Popivodu, ki je s svojim spremljevalcem po kurirskih zvezah potoval v osrednjo Slovenijo. S postaje P-14 sta njega in njegovega spremljevalca vodila kurirja Mario Počkar-Stefan in Danilo Besednjak v lepi junijski noči leta 1943 na kravlo P-3 v Lozi pri Sajevčah. Ko so prišli do križišča poti, kjer so Italijani radi postavljali zasedo, se je Popivoda s spremljevalcem uprl navodilu kurirjev, da morajo nevarni kraj obiti, ker bi to morali storiti po zelo grdem in zaraščenem terenu. Ukazal je, da gredo kar naprej po poti, češ saj Italijanov tako ni in da je kurirja brez potrebe strah. Kurirja sta ubogala in šla po poti – takrat pa se je iz zasede že vsula po njih prava toča izstrelkov iz zasede. Popivoda in spremljevalec sta jo sicer odnesla brez praske, ker sta bila zadaj; izgubila sta le svoja usnjena plašča, ki so ju naslednji dan fašisti razkazovali v postojanki kot največji trofeji. Toda oba kurirja sta bila ranjena – Stefan nekoliko lažje, tako da je s svojima potnikoma, ki sta ga vnaprej brez besede ubogala, srečno prišel na javko, oddal pošto in gosta kurirjema s P-3 in se zjutraj srečno vrnil na P-14. Huje pa je bilo z Danilom, ki je precej krvavel iz dobljene rane. Spustil se je do potoka v grapi in se po njegovi strugi, tako da ni pušal sledov, odvrlel iz nevarnega območja ter se čez dan prikril v gostem podrastju kako uro hoda proti svoji karavli. Ker ga zjutraj ni bilo nazaj, so bili že vsi prepričani, da je obležal v zasedi ali pa so ga Italijani ujeli. Zato je bilo na karavli veliko veselje, ko se je pozno zvečer ves slaboten in onemogel le pojavil med soborci.

Se nadaljuje

V spomin mlademu fantu, ki je padel pod Storžičem

Bil je mlad, postaven fant sedemnajstih let, doma nekje iz Selške doline, lepega nežnega obraza in črnih, živahnih oči. Vsi borci 3. kranjske čete Gorenjskega odreda, ki je bila jeseni 1943. leta pod Storžičem, so ga cenili in ljubili zaradi njegovega junaštva in drznosti. Komandir Luka in četni intendat Rado sta bila do njega še posebno pozorna. Osvetnik je bil namreč najmlajši med nami.

Govoril je bolj malo, kar preresen je bil za svoja leta. Hotel sem vedeti, od kod Osvetniku ta močnatost, zakaj je tako zaprt sam vase, zakaj je njegov nasmeh prisiljen, skoraj žalosten. Čez nekaj dni sem dobil odgovor...

Ležali smo v zasedi na ovinku med Goričami in Golnikom. Obveščevalna je spročila, da bodo okoli desetih dopoldne prišli tod mimo golniški orožniki. Komandir Luka nas je razvrstil ob robu gozda. Vsak borec si je poiskal kritje za drevesi in nestrpno pričakoval prihod nemške patrulje.

Desno od mene je ležal Osvetnik. Njegov skoraj dekliski obraz je bil tedaj drugačen, oster, vsaka mišica na njem napeta, a srep

Dne 3. julija 1983 bo na Povljah pod Storžičem odkritje spominskega obeležja trem borcem VOS OF okrožja Kranj Mihi Sircu iz Trstenika, Janku Mežku-Dušku iz Stružvega pri Kranju in Rafku Luznarju-Osvetniku iz Selc nad Škofjo Loko, ki so padli na Povljah 18. aprila 1944. V spomin na enega od padlih borcev VOS OF, mladega Rafka Luznarja s partizanskim imenom Osvetnik, priobčujemo članek Miloša Rutarja-Ruža, njegovega soborca iz Gorenjskega odreda.

pogled mu je bil uprt v smer, od koder bi se vsak čas morala prikazati prva sovražna postava.

»Dolgo jih ni«, sem ga šepetaje nagovoril, »kmalu bo pol enajstih«.

»Verjetno jih sploh ne bo!«, mi je odgovoril, ne da bi obrnil glavo k meni.

»Koliko misliš, da jih bo?« sem ga vprašal, hoteč razvezati pogovor. Ni mi odgovoril, ostel je gluh kot kragulj, ki preži na svojo žrtev. Tudi jaz sem utihnil.

Tedaj se je na kolesu pripeljala mladinka in povedala, da orožnikov ne bo. Vrnili smo se proti »bunkerjem«, kot smo imenovali partizanski tabor nad vasjo Povlje. Po poti mi je Osvetnik odkril svojo skrivnost.

Njegov oče je bil kmet. Takoj je začel podpirati partizane. S starejšim bratom sta bila partizanom vodnika in kurirja. Našel se je izdajalec. Prišli so Nemci, pobili očeta in brata, zažgali domačijo, mater in sestro pa so odpeljali v taborišče. Samo Osvetnik se je v zadnjem hipu rešil. Čez nekaj dni je v gozdu izvedel o tragediji, ki ga je globoko presunila. Z obraza mu je izginil deški nasmeh in iz brezskrbnega fantiča je postal – samostojen človek. V srcu si je prisegel, da bo maščeval svoje drage! Tovariši iz čete so mu že prve dni partizanovanja nadeli ime »Osvetnik« – maščevalec.

Naša četa se je premikala na novo območje pod Krvavec. Bivakirali smo v »Tinčovem logorju« nad Štefanjo goro. Nekega dne, ko je patrulja kot običajno pregledovala okolico, so se začeli rafali. Komandir je ukazal strogo pripravljenost. Ni minilo pol ure, ko se je patrulja vrnila. Mitraljezec Potok nam je veseli hitel pripovedovati, kako so napadli »svabsko« patruljo.

»Ko smo prišli blizu vasi«, je pojasnjeval Potok, »smo opazili nekaj Nemcev. Vračali so se od tam, zakriti za polnim vozom gnojja, proti Olševku in Preddvoru. Osvetnik je hotel, naj stečemo nadnje kar čez travnik – komaj smo ga zadržali. Po gozdu smo jih obšli in napadli na pripravnem kraju. Eden je padel, drugi pa smo ušli. Da bi le videli, kako je Osvetnik divje streljal in tudi prvi jurišal.«

Takšen je bil Osvetnik v boju... Bil je neko nedeljo zjutraj. Z Osvetni-

kom sva sedela za kmečko pečjo na Davovcu pod Krvavcem in se pogovarjala.

»Veš, Ružo, tako si že želim videti domači kraj. Vem, da bi videl samo pogorišče in podrtijo, toda vseeno... Od domačih nimam nobenih vesti in ne vem, če sta mama in sestra še živi. Oh, kako je bilo včasih lepo, ko smo se otroci podili po gozdovih in livadah!« Oči so mu zrle skozi okno, daleč proti škofjeloškim hribom, kjer je preživel svoja brezskrbna otroška leta.

»Nekaj me teži v srcu«, je nadaljeval, »slutim, da nikoli več ne bom videl domačega kraja in svojih dragih.«

»Pusti to,« sem ga tolažil, »ko bo svoboda, bo vse to pozabljeno in spet se bomo videli s svojimi dragimi.«

Izenadilo naju je zamolklo brnenje. Planila sva iz sobe. Visoko v zraku so se v zimskem soncu lesketale bele jeklene ptice, puščajoč za seboj sive trakove. Zavezniška letala so letela v smeri proti Nemčiji.

»Bombardirat gredo!« se je razveselil Osvetnik. In res, čez nekaj minut je močno zagrmelo in še... in še... Angleži so bombardirali Celovec. Skakali smo od veselja! Osvetnik se je prevračal po snegu kot otroček in vpil: »Le dajte jih, uničite jih, razbijte jim domove, da bodo občutili to gorje na svoji koži!«

Iskra maščevanja se je v njem spet razvnela.

Januarja 1944. leta je iz naše čete v Varnostno-obveščevalno službo (VOS) odšlo več borcev. Izbrali so nekaj mladih fantov – najboljših borcev iz čete, med njimi tudi Osvetnika.

Ves vesel se je Osvetnik poslovil od svojih tovarišev: »Fantje, odhajam, dobro se držite! No, pa saj se bomo še večkrat videli, vedno vas bom imel v svojem spominu.« Poklical me je na stran: »Ružo,« me je zaprosil, »daj mi ta tvoj rdeči fes za spomin na najino prijateljstvo.« Dal sem mu ga. Ne vem, zakaj mu je bil tako všeč. Verjetno zato, da bi bil v boju videti bolj strašen – kot pravi maščevalec.

Se nekajkrat sva se srečala, poslednjč nad Olševkom. Skupina VOS je na svojem terenu od Kamnika in Trziča do Kranja opravila mnogo uspešnih akcij in Nemcem večkrat krepko zagodla. Tudi njegov novi komandir je vedno pohvalno govoril o Osvetniku.

Kranjskim gestapovcem in domobrancom je bila ta skupina trn v peti, zato so skovali peklenski načrt, da jih uničijo.

Aprila 1944. leta se je naš bataljon po uspešnih akcijah vračal iz smledniških gozdov v vogljanske gmajne prek Stiške vasi in mimo Preddvora proti Storžiču. Dež je rosil, bili smo utrujeni od celodnevnega pohoda in do kože premočeni. Kolona se je počasi vila prek livad proti Povljam pod Storžičem – bil je že dan, osma ura dopoldne. Nenadoma je prišlo povelje: »Hitreje proti gozdu, Nemci so v bližini!«

Pohiteli smo skozi vas. Vse hiše so bile zaprte, nikjer ni bilo žive duše. Tedaj mi je zastal korak. Na začetku vasi so ležali trije mrtvi partizani. Pristopil sem bliže in med njimi sem spoznal Osvetnika, vsega iznakaženega.

Dvignili smo padle, jih odnesli v gozd nad vasjo in se s skromnimi partizanskimi častmi tiho poslovili od njih.

Vaščani so nam povedali, kako je prišlo do tragedije. Ko se je zmračilo, so v vas neopazno prišli raztrganci z Mihom Perkom na čelu in se skrili v hišo. Kmalu zatem so v vas prišli partizani – vosovci. Bila je temna noč in naši jih niso mogli prepoznati. Nič hudega sluteč so se jim približali na nekaj korakov... Tedaj je z vseh strani počilo, vsi trije so padli.

Tako je končal Osvetnik. Njegovega fesa vaščani niso našli. Eden izmed raztrgancev se je z njim hvalil po Kranju, kako je pod Storžičem ubil »krvoločnega Bosanca«.

Naročam tednik

tv-15naš
TOVARIŠ

Ime in priimek _____

Ulica, hišna št. _____

Kraj _____ Pošta _____

podpis _____

Na začetku republiške MDA Bela krajina 83 v Lokvah pri Črnomlju

Nihče nima pravice, da v to ne verjame

Bela krajina na jugu Slovenije predstavlja zaključeno geografsko območje, na severu omejeno z Gorjanci in hrvatskim Žumberkom, na zahodu s prostranimi kočevskimi gozdovi, na jugu in vzhodu pa ga oklepajo reka Kolpa in hribi hrvatske Vivodine. Petstoštiriindevetdeset kvadratnih kilometrov Bele krajine z dvema občinama, Črnomljem in Metliko in s 25.404 prebivalci, je letos že šesto leto sprejelo medse brigadirje. Belokranjci so že po naravi dostopni ljudje in vezi med brigadirji ter domačini se hitro tkejo. In če je tudi bil kje kanček nezaupanja, je izpuhtel na osnovi rezultatov brigadirskega dela.

»Starejše generacije so opravile velik del revolucionarne preobrazbe družbe. Toda mnogo tega je še pred vami. Prepričan sem, da boste tudi vi kos tej zgodovinski nalogi. In nihče nima pravice, da v to ne verjame, niti razloga, da bi se bal za prihodnost socialistične samouprave in neuvrščene Jugoslavije.« S temi mislimi tovariša Tita so v Lokvah pri Črnomlju začeli letos brigadirji svoje prostovoljno delo in na transparent, ki je že od daleč vabil na otvoritev MDA v brigadirsko naselje, so napisali: TITO-VZOR VSEM NAM.

Doslej je bilo brigadirsko naselje v Kotu, to v Lokvah, dva in pol kilometra oddaljeno od Črnomlja, pa je čisto na novo preurejeno. Kar precej vetra jim je dalo, da so vse uredili do časa. Sicer je nekoliko tesno z ležišči, in če bi prišlo še več brigadirjev, kot jih je (doslej jih je prispelelo 137), bi v pomoč morali postaviti šotore. Je pa zato toliko bolj prijetno, v nekakšnem živem okviru belokranjskih brez in drugega zelenja, kot nalašč za razvijanje življenja velike družine. Prostori brigadirskega naselja so bili doslej večnamenski vojaški objekt, ki sta ga uporabljali TO in vojaška gimnazija, odslej pa bo po dogovoru z JLA služil tudi kot domačija brigadirjev. Vse osnovno, kar potrebujejo, imajo: bivalne prostore, razdelilnico hrane, kantino, sobo radioamaterjev, šotor za interesne dejavnosti, zunaj pa še prostor za različne dejavnosti, od športa do tabornega ognja. Nada Klasnič, ki je zadolžena za interesne dejavnosti, pravi, da bodo na tem prostoru, nekakšnem parku, postavili klopi, ki bodo omogočale delo manjših debatnih skupin na prostem. O čem bodo razpravljali? O zunanjem in notranjem družbenem položaju in o mestu mladih sredi vsega tega, pa kdo bi vedel, kaj še vse, kar zanima mlade. V dogovoru pa so tudi z gasilci, da jim ob slabem vremenu posodijo prostore bližnjega ga-

silskega doma, tako da bodo krožki vsekakor delovali. Za zdravstveno pomoč so dogovorjeni z zdravstvenim domom v Črnomlju.

Obnoviti nameravajo igri-

šča, ker jih je prerasla trava. S kuhinjo si ne delajo skrbi, saj so s hrano iz črnomalske šole prav zadovoljni, želijo pa si, da bi že na akciji Bela krajina '84 imeli vsa ležišča

Osrednja tema današnje praznične številke našega TV-15 ob dnevu borca je namenjena vrednotam, ki so zrasle iz revolucije, ter morali in etiki, ki sloni na teh vrednotah. Tega vprašanja smo se čisto na kratko dotaknili tudi v pogovoru z našimi brigadirji. Navsezadnje imajo mladi svoj zorni kot. Kaj menijo?

Janko Gladek: Vrednotam bi morali namenjati več pozornosti. Zdi se mi, da se prijateljstvo, tovarishstvo, sosedska pomoč in podobno bolj kažejo v vaseh, v mestih pa manj. Med mladimi, ki so na študiju v večjem središču, se kaj lahko zgodi, da nastopi z nazivom gospod. Zlasti zdravniki so radi gospodje. Sam pa menim, da so pri nas gospodje pobegnili leta 1945. Največji vrednoti današnjega mladince bi morali biti bratstvo in enotnost. Samo na tem lahko gradimo. Gre za enotnost Jugoslavije. Slovenija na primer v jugoslovanskem merilu veliko pomeni, navzven pa zelo malo. To morajo vedeti že otroci. Delo, seveda

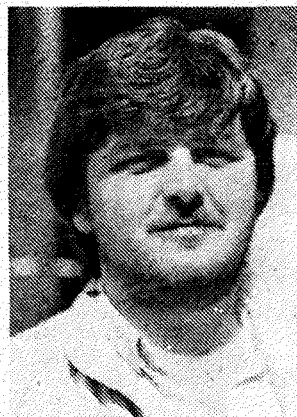

Janko Gladek

brez dela tudi drugih vrednot ni mogoče razvijati. Vendar se je treba zavedati, na primer na akcijah, da niso cilj le kubični metri. Kaj pa pomenijo kubiki izkopane zemlje, če brigadir

odide z akcije z občutkom, da je bil tujek na nekem ozemlju in brez občutka, da je nekaj dal ljudem?

Brane Šuštaršič, šestkrat na MDA: Včasih je veljalo: če se ne boš učil, boš pa delal. Danes tudi tega ne bi mogli reči. Kako kdo spoštuje delo, je gotovo odvisno od vzgoje. Pri akcijah je takole: ko prideš prvič, prideš zaradi nekega ideala, ki ga nosiš v sebi.

Brane Šuštaršič

Večkrat greš na akcijo zato, ker imaš cilj pomagati. In če ljudje pokažejo, da spoštujejo tvoje delo, rad prideš. Gotovo pa je, da je denar in lov za njim vse te ideale kar malo zameglil. Osebnost živim za MDA in kot komandant akcije želim omogočiti brigadirjem, da bi odšli na svoje domove z najlepšimi vtisi.

Karmen Slemenjak, osmošolka – prvič na akciji: Zame sta največji vre-

soja, saj je sedaj precej izposojenih. Še nekaj prostora je zaprtih in namenjenih le teritorialni obrambi. Tudi te bi prihodnje leto radi preuredili, morda za interesne dejavnosti.

»Srečni in zadovoljni smo, da lahko sprejmemo vas, mladince, ki ne poznate počitka, kajti mladost snuje,

nim poletom ter se radi vračali k nam, kajti Bela krajina hoče živeti in se razvijati, zato je vaša pomoč, dragi mladinci, nuja in potreba dolgoročnejšega razvoja našega prostora.«

V prvo izmeno akcije v Beli krajini, ki bo trajala vse do 17. julija, so prispele štiri mladinske delovne brigade: MDB Franc Leskošek-Luka iz Titovega Velenja, ki šteje

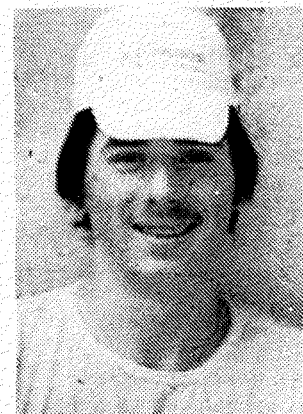
dnoti v življenju bratstvo in enotnost. Zdi se mi, da se to v brigadi najbolj spozna in se hitro razvija. Zato sem prišla in zato, da bi pomagala tukajšnjim ljudem. Delo spoštujem,

Karmen Slemenjak

morda bi fizičnemu dala celo prednost pred umskim. S skupnimi močmi pa bomo dosegli še več.

Koloman Lainšček, mladi rudar iz Titovega Velenja: V mladinski organizaciji

Koloman Lainšček

TOZD Preloge so me izbrali za brigadirja na tukajšnji akciji. Rad sem prišel, da nekaj dam domovini. Rad delam in rad doživim kaj novega. Sreča in zdravje mi pomenita največ. Z njima lahko delaš. In kdor vidi v delu svojo prihodnost, ve, da bodo tudi naše ekonomske družbene razmere boljše. Seveda mora vsak nositi več odgovornosti do svojega dela in do rezultatov tega dela.

Nada Klasnič: Vsak človek ima pač svoje cilje, svoje izoblikovane vrednote. Če so to šolarji, si želijo dokončati šolo, drugi, že v službi, so ambiciozni, so pa tudi taki, ki sploh nimajo ciljev in stališč do vrednot. Toda teh je malo. Menim, da med mladimi prevladujejo moralne vrednote pred materialnimi, pri veliki večini. Mlademu človeku je pač dovolj, da ima svojo službo in streho nad glavo,

Nada Klasnič

o vikendih, čim boljsem avtomobilu, gliserju in podobno pa razmišlja potem, ko pride v leta.

pomenil dolgoročnojšo rešitev oskrbe z vodo cele Bele krajine, kar je velikega pomena tudi za SLO, ki je na tem območju še posebej v stalni pripravljenosti. Načrtujejo tudi čiščenje košenice in usposobitev kmetijskih zemljišč, pa še nekaj manjših del. Skratka, dela ne bo zmanjkalo. Tudi financiranje akcije je preskrbljeno, saj so MDA začrtali med ostale naloge srednjeročnega plana občine. Zato zbirajo sredstva iz krajevnega samoprispevka in realizacija začrtanih nalog ne bo ovirana zaradi denarja. To, kaj bodo delali, pa so na skupščini komunalne skupnosti načrtovali na osnovi potreb ljudi. »Če že za kaj manjkajo sredstva,« pravi Janko Gladek, »potem za brigade ne smejo manjkati. Brez brigad ne bi mogli uresničiti načrtov: to vsi dobro vemo v naši občini, vemo pa tudi, da je treba znotraj ustoličenih navad akcij nekaj spremeniti, da bi bile privlačnejše, da bi se zanje odločilo še več mladih, morda več iz študentskih krogov. Ti gredo v poletnih mesecih raje za delom, ki prinaša zaslužek. Tako je na akciji največ dijakov, takoj za njimi pa so že osnovnošolci.« Zelo mlade brigade so v Beli krajini. Zato bi težko, vsaj zdaj na začetku, govorili, kako so pripravljene. Mnogi brigadirji so prvič na akciji. Delovne razmere pa so dokaj težke, pete kategorije, belokranjski kamen. In tudi belokranjsko sonce zna ostro pripekati. To bo velik napor. Tako meni komandant akcije Brane Šuštaršič. Posebnost na akciji pa je strokovna veterinarska brigada, ki je letos drugič v Beli krajini. Na strokovnem področju od odkrivanja krav s kroničnim mastitisom, korekcije in obrezovanja parkljev pri kravah pa do preiskave njihove krvi, jemanja vzorcev krme, spoznavanja terenske veterinarske službe, spoznavanja osemnemanja živali ter spoznavanja dela v klavnicah jih bo vodil strokovnjak na tem področju, veterinar domačin Štefanič. Brigadirji-veterinarji bodo tudi pod stalnim nadzorstvom fakultete, njihovo delo pa bodo upoštevali kot šudijsko prakso.

»Sicer pa akcije niso samo delo, pač pa tudi del izobraževanja,« pravi tovariš Janko Gladek. »Brigadirji spoznavajo tukajšnje kraje in njihove ljudi, tukajšnje navade. Potem drugače presojajo. Mislim, da za nas tu ob Kolpi bratstvo in enotnost veliko pomenita, in da je treba to še posebej poudariti. Kolpa za nas ni nobena meja. Tu živita dva naroda v sožitju. Zelo smo občutljivi na tem področju. Ni treba posebej poudarjati, da je to podlaga trdnosti, da pa kakršenkoli ekonomski nacionalizem hitro potegne za seboj tudi političen. Tu imajo gotovo borič mesto s prenašanjem tradicionalnih izročil. Mi na akciji imamo z njimi čisto konkretne tesne vezi.«

Mladi na akciji Bela krajina se srečujejo z borci pri spomeniku v Gričku, kjer so pokopani padli borci z Laz, pa v Zgornjih Lazah in pri spomeniku komandanta Franca Rozmana-Staneta. Prisluhnejo besedam zgodovine, ki jih premaknejo v današnji čas in po njih dalje živijo in delajo.

Živa Drole

Motite se, če mislite, da je težko vstajati ob pol petih in dvigati zastavo. Vse to je lepo. Dnevi v brigadi so vsi enaki in vendar je vsak različen od drugega.

hrepeni in hoče živeti za cilje ter potrjevati življenje z dejanji,« je nagovoril brigadirje na otvoritvi akcije Bela krajina '83 predsednik IS skupščine občine Črnomelj Janko Gladek, ki je hkrati tudi predsednik skupščine akcije, in nadaljeval: »Prepričani smo, da boste branili in dalje razvijali pridobitve NOB in povojnega razvoja, predvsem pa bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti. Da dosežemo ta cilj, vabimo dekleta in fante, širom po naši domovini na MDA Bela krajina, kjer boste gradili vodovode ter čistili potrebne kmetijske površine, hkrati pa spoznali Belo krajino, ki je med vojno veliko žrtvovale in dosegla po vojni velik napredek. Verjamemo, da se boste razšli na svoje domove z novimi spoznanji in delov-

kar 50 brigadirjev. MDB 17. oktober iz občine Murska Sobota s 44 brigadirji, MDB Artilerici-prekomorci iz Postojne, ki so prispeli s 14 brigadirji, čakajo pa jih še nekaj, ter MD strokovna veterinarska brigada s fakultete Edvarda Kardelja v Ljubljani. Šteje pa 16 brigadirjev. Brez zamere, vmes so tudi brigadirke, in te so na otvoritvi akcije dobile od svojih tovarišev prisrčen pozdrav, seveda čisto uraden brigadirski CMOK-CMOK-CMOK.

Kaj bodo delali? V metliški občini so na prvem mestu vodovodi, in sicer v gorski vasi Jamniki. V drugi in tretji izmeni jih čaka dokončanje vodovoda Vinica, možnost novega delovnega prostora pa odkriva tudi vodovod v Adlešičih, in sicer zajetje Krupa. Ta vodovod bi

Borke Štirinajste so se že petič zbrale na Dobrni

Dne 18. junija so se na Dobrni že petič zopred zbrale borke udeležence legendarnega pohoda 14. divizije NOV in POJ na Štajersko februarja 1944 na tovariškem srečanju, ki so ga jim pripravile krajevna skupnost in družbenopolitične organizacije Dobrne.

V lepo preurejeni zdraviliški dvorani so borkam pripravili lep koncert, ki so ga izvedli moški pevski zbor KUD Kajuh, mladinski pevski zbor, recitatorji in ritmična skupina domače osnovne šole, poimenovane po 14. diviziji.

Slavnostna govornica Vera Hreščak-Bebler se je gostiteljem v imenu bork lep zahvalila za tradicionalno gostoljubnost Dobrne in dejala, da je preteklo že 39 let od pohoda Štirinajste na Štajersko in da je vse manj tistih, ki so se ga udeležili, in vse več tistih, ki zanj vedo in ki gojijo spomin nanj, pričani, da je spomina vredna. Velika dvorana, ki so jo dobesedno do zadnjega ko-

tička napolnili domačini, je v tišini zavzeto prisluhnila Verinim besedam: »...Dobrna si je izbrala za svojo živo zvezdo z bojnimi izročilom udeležence pohoda 14. divizije. Me se teh srečanj veselimo. Vsako je drugačno od prejšnjega, vsako nosi nova doživetja, bližje seznanjanje z novimi ljudmi. Le malo tovarišic ne prihaja na ta srečanja, vse pa imajo kak tehten razlog, dolžnost ali bolezen... Tovarišica Brina in jaz sva bili članici kulturniške skupine 14. divizije, ki jo je vodil naš pesnik Kajuh. Nas je bilo malo, toda kadar je zaplesala Brina in zagrmel Kajuh, se je zdelo, da nas je veliko več. Tako silen in prodoren je bil Kajuhov glas, tako razburljiva, prepričljiva in v srce in dušo segajoča njegova pesem. Kajuh je postal jugoslovanski legendarni pesnik, del našega skupnega bojnega izročila. In če bi se morali spet bojevati za svobodo na partizanski način, bi naši partizani prav gotovo spet nosili v svojih torbah Prešer-

na, Gregorčiča pa tudi Kajuha in Bora... Duhovne vrednote in moralne norme ostajajo nespremenjene in veljajo za vse, njim smo vsi zavezani in tudi odgovorni, ne samo pred samim seboj, temveč tudi pred človeško skupnostjo, ki ji pripadamo, in pred preteklostjo, iz katere izhajamo!«

Vera je navdušila dvorano, prav tako kot večkrat po vsej Štajerski pred devetintridesetimi leti.

Po koncertu je bilo tovariško srečanje, ki mu zlepa ni bilo konca. Razen slavljensk in gostiteljev so se zares tovariškega srečanja udeležili še predstavniki Štirinajste, Tomšičeve, Serčerjeve in Bračičeve brigade generalpolkovnik Ivan Dolničar-Janošek, Bojan Škrk in Jože Oblak-Sime. General Janošek je imel priložnostni govor.

Predstavniki Tomšičeve brigade je domači osnovni šoli izročil šest knjig Francija Strleta »Tomšičeva brigada – uvodni del« in darila.

V nedeljo so borke slavne divizije jutraj položile venec pred spomenik padlim na Dobrni in se nato odpravile na Brdce na Paški Kozjak k spomeniku 39. padlim soborcem 14. divizije, ki so tu padli pri prebijanju močnega nemškega obroča v visokem snegu 16. in 17. februarja 1944.

Skrbni gostitelji so nato postregli z imenitnim partizanskim golažem, veter pa je začel raznašati po pobočjih Paškega Kozjaka, ki je popil toliko mlade slovenske krvi, neuničljivo partizansko pesem. Gostje in gostitelji so se zavezali, da se bodo ob letu spet srečali.

Ker so bile udeležence srečanj na Dobrni dosedaj vedno anonimne in ker jih je iz leta v leto vedno manj, se spodobijo, da jih poimensko navedemo, saj so na to srečanje prihiteli od vsepovsod. Letošnjega srečanja, že petega po vrsti, so se udeležile: Vera Hreščak-Bebler iz Beograda, Ivanka Žvar iz Celja,

Tončka Oblak iz Idrije, Reza Lavrič iz Kočevja, Dara Betriani in Marija Kambič iz Maribora, Hela Gianfrate iz Nove Gorice, Zlata Krampušek iz Laškega, dr. Lili Čerin, Olga Gabrovec, Majda Ilaš, Slava Krenčič, Nada Majcen, Majda Mišica, Marta Pavlin-Brina, Ančka Pervanje in Zora Saksida, vse iz Ljubljane, Vesna Nose iz Rogaške Slatine, Zofka Zbačnik iz Škofje Loke in Danica Janežič iz Pudoba v Loški dolini.

Med udeleženkami legendarnega pohoda Štirinajste na Štajersko jih je precej, ki se niso prejele ordena za hrabrost, kljub izpričanemu junaštvu. Zato bi bilo pravičeno, da bi ga jim podelili vsaj za štiridesetletnico zgodovinskega pohoda, ki bo februarja prihodnje leto. Ob tem dejstvu namreč človeka kar stisne pri srcu, ko se spomni, da je mednarodni prevarant dr. Medenica že zdavnaj prejel visoko odlikovanje z lentjo.

Jože Oblak

Same dobre novice

Ali je ljudem sploh mogoče ustreči? In kdo naj bi jim ustregel? Časopisje? In s čim? S samimi dobrimi novicami? Kdo pa še pričakuje kakšne dobre novice ali kdo jih širi? Če bi povprašali ljudi, zakaj berejo časopise, poslušajo radio ali gledajo televizijo, bi prav lahko spoznali, da je vendar precej ljudi, ki radi (ali neradi) berejo časopise zaradi osmrtnic. Ne vem, ali so osmrtnice dobre novice. Precej ljudi je tako dobrih po naravi – kaj hočemo: vsi smo ljudje! – da iščejo v časopisju predvsem novice o umorih, tatvinah, goljufijah in nesrečah. Zanima jih predvsem najbolj črno. Najbrž bi tako imenovanih javnih občil sploh ne pogrešali, če bi jim ta ne stregla s črno kroniko. Ali ni to lepa lastnost – iskati le »črne« novice? To je vendar nekakšna resnicoljubnost; ljudje hočejo zvedeti resnico, zato so jim vsakdanje krvave in umazane dogodivščine duševna hrana. Če bi se »hranili« samo v kinu ali s televizijskim kriminalom, pa s »tulbo in krulbo« na športnih igriščih, bi pač shirali. Svoj delež mora torej prispevati še časopisje.

Zato se ni obnesla zamisel, čeprav se je zdela še tako čudovita in odrešilna, namreč, naj bi časopisje priobčevalo same dobre novice. Nič drugega kakor le, kar je na svetu rožnatega, sladkega, milega in brezmadežnega. Takšnim novicam bi pač ljudje ne verjeli, kakor ne verjamejo n. pr. da so življenjske potrebe čedalje cenejše, da se življenjska raven dviga, da bo preskrba že čez nekaj tednov zelo dobra itd. Ljudje so pač takšni – ne marajo loščil in barv ali »farbanja«. Če pa se že kdo spozabi, da napiše kaj tako ganljivega in v stanio zavitega, ponudi ljudem le kost, da lahko spet udrihajo po pisunih, piscah ali kakor že imenujejo večno pregrešne novinarje. Včasih se zdi, kakor da so novinarji res vsega krivi, ker pač pišejo menda vselej tako, kakor bi ne smeli: priobčujejo same slabe, popačene, zveržene in sploh neprijetne novice; nekaj mora biti na tem ali za tem, saj se novinarji nikdar ne branijo. Tako se širi prepričanje, da so si ta nesrečni svet z vsemi njegovimi katastrofami, svinjarijami (kakšne strašno nespodobne besede uporabljajo!), strahotami, od vojn do potresov, povodnji in splošnega pomanjkanja novinarji kratkomalo izmislili ali vse to sami povzročili s svojim pisunstvom.

Kako bi naj torej ustregli ljudem? Same dobre novice ljudje zavračajo že vnaprej. Slabe novice jih razjezijo ali razžalostijo, če so sami prizadeti. Odločno nasprotujejo, da bi jim kdo skrival, kdo je spet kaj izmaknil, kje so ga v gospodarstvu spet zavezili, kdo si je sposajal dolarje, a jih noče vračati, zakaj so jedilno olje predelovali v strojno olje in kdo ima tisto maslo na glavi, ki bi ga naj sicer prodajali med drugimi živili. Ljudje hočejo vedeti, kaj se je spet podražilo in so siti tolažbe, češ letos se bencin ne bo več podražil. In ljudje morajo imeti grašnega kozla. Kdo je ta kozel, pa tako ni treba več razpravljati. efes

Praznovanje 40. obletnice Kobariske republike

Kobaridci se dobro zavedajo, da je potrebno v letošnjem letu, ko praznovanje Kobariske republike praznuje 40. obletnico, dati temu praznovanju poseben pomen. V ta namen so že stele vse priprave, ki bodo dosegle svoj vrhunec 17. septembra 1983, ko bo Kobarid sprejel nekdanje borce, mladino, pripadnike TO, JLA in druge goste.

Tako kot bo v Kobaridu 17. septembra vse v zastavah, tako je bilo tudi septembra 1943, ko so slovenske zastave krasile pročelja hiš. Na velikem zborovanju 10. septembra 1943 je govoril množici, ki je v Kobarid prišla od daleč in blizu, Ferdo Kravanja – Peter Skalar in partizanski komisar Franc Črnučelj – Zorko. Kobariska republika je trajala 50 dni in je obsegala področje krajev od Zage, Učje, Tarčenta, Fojde, Sankvirina, Praprotna, Vipolž, Števerjana do Solkana, ob reki Soči do Tolmina v

Baško grapo čez Alpe do Bovca.

V času republike so bile v tem predelu, ki je bilo v preteklosti pod Italijo oziroma Avstrijo, izvedene prvič volitve v organe ljudske oblasti. Dne 1. novembra 1943 je sovrážniku po večkratnih napadih in veliki premoci le uspelo prodreti na svobodno ozemlje in zatrei Koroško republiko. Ta je kljub razpadu imela pomemben delež za nadaljnji razvoj NOB v tem predelu Slovenije.

V počastitev 40. obletnice pripravljajo v Kobaridu vrsto kulturnih prireditev, športnih tekmovanj ipd. Najpomembnejša bo vsekakor otvoritev nove sodobne telovadnice, za katero zbirajo sredstva krajinani tudi s samopriskevkom. Otroci iz osnovne šole Simona Gregorčiča ter športniki iz Kobarida in bližnje okolice bodo tega še posebno veseli. Pripravljajo televizijsko oddajo o pomenu in vlogi Kobariske republike, zbirajo propagandni in

drugi material, ki bo pomembno prispeval k dokončni analizi Kobariske republike. Pri osvetljevanju razmer bosta pomembno vlogo odigrala domiselni odbor štaba 30. divizije, odbor zapadno-okrožnega območja, krajevna in občinska organizacija ZZB NOV.

O pomenu in vlogi Kobariske republike bodo pisali sestavke učenci osnovne šole Simon Gregorčič, najboljši sestavki pa bodo nagrajeni. Učitelji bodo nekaj ur pouka namenili zgodovini Kobariske republike. Razpisano bo tekmovanje med radioamaterji Slovenije za osvojitve diplome Kobariske republike.

Seveda pa bo potrebno v samem kraju do 17. septembra postoriti še obilo dela, ki ni vezano samo na praznovanje, temveč na samo podobo Kobarida, ki je včasih kot mesto rož. Doseči to, pa pomeni aktivno vključitev v delo vsakega krajana.

Vojko Hobič

Poletna politična šola klubov OZN '83

Center klubov OZN pri RK ZSMS letos že devetletno organizira poletno politično šolo klubov OZN, ki je postala že kar tradicija. Šola je namenjena vodstvom klubov OZN, članom ter kadrom, ki bodo delovali na področju internacionalistične vzgoje in mednarodnih odnosov.

Poletna politična šola klubov OZN bo potekala v dveh izmenah, in sicer od 25. julija do 1. avgusta za mlajše člane ter od 2. avgusta do 9. avgusta za starejše člane. Vsaka izmena bo štela približno 50 udeležencev. In še kje se bo odvijala? Na Debelem rtiču v okviru mladinskega okrevališča Rdečega križa Slovenije.

COP RK ZSMS

Domicil Skupnosti zobozdravstvenih delavcev NOV in PO Slovenije

Zobozdravstveni delavci NOV in POS so se organizirali v skupnost šele decembra 1981. Vanjo so vključeni tudi zobozdravstveni delavci aktivisti OF in interniranci. Ko so premišljali o organizaciji, pri kateri bi imeli domicil, so se odločili za tovarno zdravil LEK iz Ljubljane. V tovarni izdelujejo zdravila tudi za namene v zobozdravstvu. Vodstveni organi tovarne so z veliko dobre volje sprejeli ponudbo skupnosti.

Dne 25. maja 1983 so vodstveni organi Leka organizirali v svojih prostorih slavnostno podelitev domicilne

listine. Na podelitev je prišla večina članov odbora Skupnosti zobozdravstvenih delavcev NOV in POS. Zaradi navezave tesnejših stikov z mlajšimi generacijami zobozdravstvenih delavcev so bili povabljeni še predstavniki Društva zobozdravstvenih delavcev Slovenije, Univerzitetne stomatološke klinike ter študentov stomatologije.

V lepo okrašeni sejni dvorani so v uradnem delu slavnosti zastopniki delovne organizacije predstavili gostom razvoj tovarne, njene dosežke in poslovne stike, ki

jih ima v domovini in skoraj po vsem svetu. Predsednik skupnosti pa je orisal nastanek in bojne poti partizanskega zobozdravstva ter program dela skupnosti za letos. Medsebojno razumevanje in zbliževanje je iz uradnega dela kmalu prešlo v družabni del. V tovariškem ozračju se je izoblikovala želja vseh, da bi z izkušnjami in izročili partizanskega zobozdravstva nadrobneje seznanjali povojne generacije zobozdravstvenih delavcev in druge, saj o tej dejavnosti partizanske sanitete ni veliko znanega. dr. Velimir Vulikič

Srečanje samoupravljalcev

Nihče je ne upošteva

Konec minulega tedna je bilo v Ljubljani dvodnevno srečanje samoupravljalcev Jugoslavije. Delegati so največ pozornosti namenili delovanju samoupravne delavske kontrole. Ugotovili so, da organi delavske kontrole v združenem delu še nimajo pravega mesta in veljave. To je pogosto posledica slabega dela ter organov, kljub temu da zapletene gospodarske razmere zahtevajo še bolj odločno, predvsem pa stalno delovanje. Ugotovili so tudi, da je delo samoupravne delavske kontrole slabo v tistih organizacijah združenega dela, kjer je slabo razvito samoupravljanje.

Udeleženci srečanja so se zato zavzeli, da mora vsaka organizacija združenega dela imeti organ samoupravne delavske kontrole.

B. K.

Ohraniti zgodovinski objekt

Družbenopolitične organizacije s krajevno skupnostjo Hotiza si že dalj časa prizadevajo, da bi v tem srednjeročnem obdobju družbenega plana občine Lendava rešili Korošev mlin na potoku Jedro pri Hotizi. Mlin je star več kot sto let in je bil med okupacijo močno skrivališče narodnoosvobodilnega gibanja v Prekmurju. Korošev mlin je bil zgrajen okrog leta 1880 iz lesa. Zadnji lastnik je bil Stefan Koroša, ki je mlin oskrboval vse do 1965. leta. Po besedah članov

hotiške borčevske organizacije je bilo veliko moke iz tega mlina odpeljane čez reko Muro za prehranjevanje partizanskih borcev. V letih 1944-45 je bilo mlinsko poslopje skrivališče mladih, ki bi morali v madžarsko vojsko. V mlinu so pristali NOB, predvsem pa mladi pripravljali akcije za napad na njilaško skupino in madžarsko žandarmerijo. Vendar jim zaradi pomanjkanja močnega streliva in orožja to ni uspelo. Lastnik mlina Stefan Koroša je bil veliko tepen in mučen zaradi dajanja prostorov za skrivališče. Pred petimi leti je lastnik mlina umrl, žena solastnica pa je stavbo, ki jo je načel zob časa, oddala drugemu lastniku. Sedanji lastnik mlina nima interesa za adaptacijo. Kako vidno propada zgodovinski objekt, nam priča naš posnetek.

Tekst in foto: Jože Žerdin

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bile najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektor-redaktor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35